



T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ



TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ EDEBİ
METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ

AYŞE YILDIRIR KALDIRIM

İzmir
2019

**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ EDEBİ
METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

AYŞE YILDIRIR KALDIRIM

**Danışman
Dr.Öğr.Üyesi Ömer İNCE**

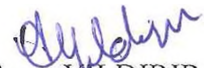
İzmir

2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

17/06/2019


Ayşe YILDIRIR

KALDIRIM



DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU



Tarih: 09/07/2019

Tez Başlığı:

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ EDEBİ METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİNE
GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 101 sayfalık kısmına ilişkin, 09/07/2019 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri**(uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 18'dir**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum **X**

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☐

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☐

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Altı (6) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu LK SAYFA Çıktısı. ☐	
EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☐	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: Ayşe YILDIRIR

Öğrenci No:2012950115

Anabilim Dalı: Türkçe Eğitimi

Programı: Türkçe Öğretmenliği

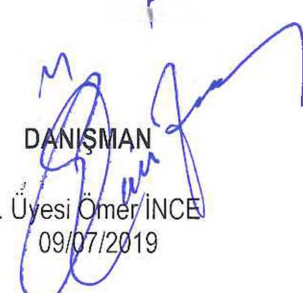
Statüsü: Yüksek Lisans X

Doktora ☐

ÖĞRENCİ


Ayşe YILDIRIR KALDIRIM
09/07/2019

DANIŞMAN


Dr. Öğr. Üyesi Ömer İNCE
09/07/2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

Ayşe YILDIRIR tarafından Dr. Öğr. Üyesi ÖMER İNCE yönetiminde hazırlanan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından “Yüksek Lisans Tezi” olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer İNCE

Danışman

Doç. Dr. Nevin AKKAYA

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Esra KARAKUŞ TAYŞI

Jüri Üyesi

09.07.2019

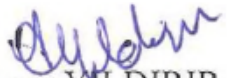
Prof. Dr. Süha YILMAZ
Enstitü Müdürü V.

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini hep hissettiğim, bana iyi bir öğretmen, iyi bir insan olmanın ne demek olduğunu öğreten, fikirlerine her zaman ihtiyaç duyacağım, kendime örnek aldığım kıymetli büyüğüm, hocam Dr. Öğr. Üyesi Ömer İNCE'ye yürekten bir teşekkürü borç bilirim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca kendisinden çok şey öğrendiğim, bilgisiyle beni her zaman etkileyen, kendime örnek aldığım hocalarımdan olan Doç. Dr. Nevin AKKAYA'ya teşekkür ederim. Ayrıca jürimde olmayı kabul eden değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Esra KARAKUŞ TAYŞI'ye teşekkür ederim.

Bu sürecin her aşamasında yanımda olan, yardımlarını benden esirgemeyen yol arkadaşım, eşim Abdullah KALDIRIM'a, bana olan inancını hiç yitirmeyen, gücü, azmi ve dik duruşu ile örnek bir insan olan, en büyük destekçim annem Emine YILDIRIR'a, varlığı ile bana güç veren babam Hikmet YILDIRIR'a, hayatın bana hediyesi olan ablalarım Fatoş Banu YILDIRIR ŞEN ve Gamze YILDIRIR DİLER'E ve son olarak varlığını hissettiğim ilk günden itibaren hayatımı anlamlandıran, gücüme güç katan, bana hayattaki en güzel duyguyu, anneliği yaşatan kızım Meryem'ime teşekkürü borç bilirim.


Ayşe YILDIRIR
KALDIRIM

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	ii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	ix
BÖLÜM I.....	ix
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem	3
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri.....	3
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Varsayımlar (Opsiyonel).....	4
1.6. Tanımlar.....	4
BÖLÜM II.....	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Çocuk, Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı.....	5
2.2. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	7
2.3. Çocuk Edebiyatı Yayınlarının Biçim Özellikleri	12
2.4. Çocuk Edebiyatı Yayınlarının İçerik Özellikleri	14
BÖLÜM III	17
YÖNTEM.....	17
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni	17

3.2. Evren	17
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları	17
3.4. Verilerin Analizi.....	18
3.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği.....	18
BÖLÜM IV	19
BULGULAR VE YORUMLAR.....	19
4.1. Beşinci Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi	19
4.2. Altıncı Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi	35
4.3. Yedinci Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi.....	50
4.4. Sekizinci Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi.....	64
BÖLÜM V	79
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	79
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	79
5.2. Öneriler	83
KAYNAKÇA.....	84
EK 1. Öğrencinin Akademik Özgeçmişİ.....	87
EK 2. Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Kontrol Listesi	88

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 <i>Beşinci sınıf ders kitabındaki metin türü dağılımları</i>	19
Tablo 2 <i>Beşinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi</i>	21
Tablo 3 <i>Altıncı sınıf ders kitabındaki metin türü dağılımları</i>	35
Tablo 4 <i>Altıncı sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi</i>	36
Tablo 5 <i>Yedinci sınıf ders kitabındaki metin türü dağılımları</i>	50
Tablo 6 <i>Yedinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi</i>	51
Tablo 7 <i>Sekizinci sınıf ders kitabındaki metin türü dağılımları</i>	64
Tablo 8 <i>Sekizinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi</i>	65

ÖZET

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi

Bu araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından incelenmesidir. Çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler çocuk edebiyatının temelini oluşturan iç yapı ve dış yapı özellikleri bakımından incelenmiştir. Araştırmada temel nitel araştırma modellerinden biri olan temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır.

Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan edebî metinler evren olarak kabul edilmiş ve evrenin tamamına ulaşılmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında ilk olarak alan yazında çocuk edebiyatı ölçütlerine ilişkin taramalar yapılmış ve çocuk edebiyatı ölçütlerini içeren bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Çocuk edebiyatı ölçütleri öncelikle biçim ve içerik özellikleri açısından ikiye ayrılmıştır. Biçim olarak yazı büyüklüğü ve yazı tipi, resimler, sayfa düzeni ölçütleri; içerik olarak tema, konu, ileti (ana fikir), dil ve anlatım, plan, kahramanlar ölçütleri belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda 5. sınıf Türkçe ders kitabının genel olarak çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır. 6. sınıf Türkçe ders kitabının resim ve fotoğraflarının daha özenli seçilmesi gerektiği, dil ve anlatım yönünden yeniden incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının kapaklarının ilgi çekici olmadığı, resim ve fotoğraflarının metne uygun olmadığı, estetik değer taşımadığı, dil ve anlatım yönünden yeniden incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, kitap, ders kitabı, çocuk edebiyatı

ABSTRACT

The Evaluation of Literary Texts in Secondary School Turkish Course Books With Respect to Criteria of Children Literature

The aim of this study is to examine literary texts in Turkish secondary school textbooks in terms of children's literature. In this study, the literary texts in the secondary school textbooks were examined in terms of the internal structure and the external structure properties that constitute the basis of the children's literature. In the study, the qualitative research design, which is one of the qualitative research models, was used.

In the research, literary texts included in the Turkish, 5, 6, 7 and 8th grade Turkish textbooks published by the Ministry of National Education were accepted as population and the researcher has reached the whole population. At the stage of collecting the data of the research, firstly in the literature, surveys were made about the children's literature criteria and a checklist containing the criteria of children's literature was formed. The criteria of children's literature are firstly divided in terms of form and content characteristics. Font size and font, images, page layout criteria as format; The theme, subject, message (main idea), language and expression, plan, heroes are determined as the content.

As a result of the research, it was concluded that the fifth grade Turkish textbook was generally in accordance with the criteria of children's literature. It is concluded that the photographs and pictures of the 6th grade Turkish textbook should be chosen more carefully and it should be re-examined in terms of language and expression. In addition it is concluded that the covers of the 7th and 8th grade Turkish textbook sare not interesting, its pictures and photographs are not suitable for the text, it doesnt have aesthetic value, and that it should be re-examined in terms of language and expression.

Keywords: Children, books, textbooks, children's literature

BÖLÜM I

Bu bölümde problem durumu, çalışmanın amacı ve önemi, problem cümlesi/ alt problem cümleleri, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlar ele alınacaktır.

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Çocuk kavramının birçok kaynakta çeşitli tanımları, bu tanımlarda da farklılaş sınırlamaları yer almaktadır. Aslında burada çocuğun yaş aralığını çizmek kadar bu dönemlerdeki çocuğun gelişimsel özelliklerini, ilgi alanlarını bilmek de çok önemlidir. Çünkü çocuğun dünyası yetişkinlerden çok farklıdır. Çocuğun dünyasını bilmek, ona nitelikli ürünler sunmak açısından gereklidir.

Çocuğun her yönüyle donanımlı bir birey olarak yetişmesinde edebiyata, daha doğrusu çocuk edebiyatına ihtiyacı vardır. Çocuk edebiyatı bu görevini, çocuk edebiyatı yazarlarının nitelikli ve her yönüyle çocuğa göre oluşturdukları çocuk edebiyatı ürünleri ile yerine getirecektir.

Arıcı'ya (2016) göre çocuk edebiyatı çocukların içsel dünyalarına hitap edebilmeli, ihtiyaç ve beklentilerinin içini doldurabilmelidir. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünleri oluşturulurken hedef kitle olan çocuklar dikkate alınmalı, içerik ve nitelik yönünden çocuğun her açıdan gelişimine uygun olan eserler hazırlanmalıdır.

Sever'e (2013) göre çocuk kitaplarının görsel ve dilsel olarak çocukların duygu ve düşünce dünyasında istenilen etkileri uyandırabilmesi için bazı temel özellikler taşıması gerekir.

Eğitim-öğretimde en önemli kaynakların başında ders kitapları gelir. Bu yönüyle eğitim-öğretimde amaçların, kazanımların gerçekleştirilmesinde en büyük görev ders kitaplarına düşmektedir. Ana dili öğretimi sürecinde ders kitapları, Türkçe dersinin amaçları ile öğrenme alanları ve sınıflara göre kazanımların gerçekleştirilmesinde büyük bir görev üstlenmektedir. Bu kitaplar yazınsal metinlerle kuruludur. Bu anlamda çocuğun zihin, dil ve sosyal gelişimine uygun metinler ve metin türleri önemlidir (Mert, 2012).

Çocuk edebiyatı metinleri gerek işlediği konu ve ana fikir açısından gerekse üslup olarak çocuğa göre, onun ilgi ve kavrama düzeyine uygun olmalıdır. Ayrıca bu metinlerin sanatsal bir nitelik taşıması gerekir.

Metinlerin, kullanılan punto, metnin resimlenmesi gibi şekil özelliklerinin yanı sıra içerik olarak da birçok özelliği barındırması gerekir ki çocukta hedeflenen dil becerisine ve sanatsal duyarlılığa ulaşılabilsin. Bu nedenle ders kitaplarına alınan metinlerin çocuk edebiyatının ölçütlerine uygun olarak titizlikle seçilmesi gerekir. Çocuk, edebiyatla Türkçe dersleri aracılığıyla tanışır. Eğer derslerde karşılaştığı metinler onu etkiler ve onun beğenisini kazanırsa çocukta okuma zevki, okuma keyfi oluşur. Bu da okuma alışkanlığı kazanmanın ilk adımıdır (Evren, 2008).

Bu çerçevede Türkiye’de şu çalışmalar yapılmıştır: Küçük (2005) “İlköğretim 6.7. ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Düzyazı Metnlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Türkçe ders kitaplarındaki düzyazı metinlerini incelemiş, bu kitapların geleneksel öğretim yöntemini benimsedikleri sonucuna varmıştır. Hızlı (2006) “İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Kitaplarında Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde incelediği ders kitabını biçim olarak yetersiz bulmuştur. İçerik olarak da orta düzeyde öğretici olarak tespit etmiştir. Sanlı (2006) “İlköğretim 6. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bilişsel Beceri ve Duyuşsal Özellikleri Kazandırma Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde metinlerin bilişsel ve duyuşsal bilgi basamaklarını istenilen düzeyde kazandırmadığı sonucunu elde etmiştir. Evren (2008) “İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde incelediği kitapları çocuk edebiyatı ilkeleri bağlamında yetersiz bulmuştur. Telli (2008) “İlköğretim 5.Sınıf Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütüne Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde incelediği 5. sınıf ders kitabını biçim olarak yetersiz bulmuş, içerik olarak da değişik türlerle zenginleştirilmesi gerektiğini söylemiştir. Coşkun ve Taş (2008) “Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi” adlı makalelerinde Cumhuriyet döneminde hazırlanan Türkçe öğretim programları, ders kitaplarında kullanılacak metinlerin seçimine ilişkin ilkeler bakımından değerlendirmiştir. Demir (2009) “Yeni Programa Göre Hazırlanmış İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ve Bu Kitaplardaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygunluğu” adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin genel olarak plan, konu, tema, mesaj, yardımcı düşünceler açısından olumlu özellikler taşımasının yanında; görseller, kelimeler, atasözü ve deyimler, dinî ve millî kavramlar, imaj ve hayaller, yazım, noktalama ve anlatı açısından birtakım eksikliklere sahip

olduğunu tespit etmiştir. Sinan ve Demir (2011) “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlatısal Metinlerin Yapı Özellikleri ve Programa Uygunluğu” adlı makalelerinde özel yayınevlerinin Türkçe ders kitaplarını ele alarak, anlatısal metinleri dil bilimsel bağlamda incelemişlerdir. Degeç (2016) “Hasan Kallımcı'nın Çocuk Romanlarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Hasan Kallımcı'nın romanlarında çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını tespit edip yazılarını buna göre oluşturduğunu, romanlarını millî ve insani değerleri dikkate alarak yazdığını tespit etmiştir. Karadeniz (2019) “Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde incelenen kitapların çocuk edebiyatının temel ilkeleri ile uyumlu olduğu sonucuna varmıştır.

1.2. Amaç ve Önem

Çocuk ana dilinin inceliklerini okulda, Türkçe dersinde öğrenir. Derste en belirleyici ve en çok kullanılan ders aracının ders kitapları olduğunu düşünürsek o kitaplarda yer alan metinlerin önemi daha iyi anlaşılır. Kitaplarda yer alan metinler her açıdan çocuğa göre, çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olmalıdır. Bu nedenle ders kitaplarındaki metinlerin birtakım ölçütlere göre seçilmesi, bu metinlerin biçim ve içerik olarak birtakım özelliklere sahip olması zorunludur.

Bu araştırmanın amacı da ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından incelenmesidir. Çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler çocuk edebiyatının temelini oluşturan iç yapı ve dış yapı özellikleri bakımından incelenecektir.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Bu araştırmanın problemimi “Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler çocuk edebiyatı ölçütleri açısından hangi özellikleri taşımaktadır?” cümlesi oluşturmaktadır. Problem cümlesine bağlı alt problemler şu şekildedir:

1. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler yazı büyüklüğü bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
2. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler sayfa düzeni bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
3. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler resimler bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

4. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler tema bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

5. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler konu bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

6. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler kahramanlar bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

7. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler plan bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

8. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler dil ve anlatım bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

9. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler verilen ileti bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları tarafından hazırlanmış olan ve 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe derslerinde kullanılan ders kitaplarındaki metinler ile sınırlanmıştır.

1.5. Varsayımlar (Opsiyonel)

Çalışma kapsamında tespit edilen çocuk edebiyatı ölçütlerinin bir metnin çocuk edebiyatı açısından taşıması gereken özelliklerin tamamını kapsadığı varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Çocuk: “Küçük yaştaki oğlan veya kız; bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız.” (TDK, 2011, s. 556).

Çocuk edebiyatı: “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” (Sever, 2012, s. 17).

Ölçüt: “Bir yargıya varmak veya değer vermek için başvuru ilke, kıstas.” (TDK, 2011, s. 1845).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Sosyal, ekonomik ve teknolojik olarak büyük gelişmelerin yaşandığı 21. yüzyılda bireylerin yaşadığı toplumun ve toplumun bağlı olduğu dünyanın uyumlu bir üyesi haline gelebilmesi çeşitli bilgi, beceri ve alışkanlıklar edinmesine bağlı olarak şekillenmektedir. Bu çerçevede Türk Milli Eğitim Sistemi temel eğitim almış, millî, manevi, evrensel değerlere sahip hem akademik hem de sosyal anlamda başarılı olabilen; teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilen, kendisine, toplumuna ve farklı kültürlerle karşı yüksek düzeyde farkındalıkla saygı duymayı başarabilen, hayata hazır, mutlu ve sağlıklı bireyler (MEB, 2017) yetiştirme hedefine odaklanmıştır. Bu hedefin gerçekleştirilmesi sırasında yapılacak çalışmaların diğer bir deyişle eğitim-öğretim faaliyetlerinin temelini oluşturması bakımından da dil becerilerinin geliştirilmesine önem verilmiştir. Edebiyatın içerisinde yer alan; amaçları, ölçütleri, eğilimi, estetiği, rehberliği, aktarıcılığı ve çağdaşlığı ile çocukluk çağında bulunan bireyleri kendisine hedef kitle olarak belirleyen çocuk edebiyatı da dil becerilerinin geliştirilmesi sürecinin en temel kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu nedenle çocuk edebiyatının Türkçe öğretmenleri tarafından tanınması ve kullanılması verimli eğitim ortamları hazırlanması açısından çok önemlidir (Baş, 2015).

2.1. Çocuk, Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarının tanımlanması yapılan çalışmalar ve bu konuya ilişkin bakış açılarında ortaya çıkan değişmelere paralel olarak önemli değişiklikler göstermiştir. Bu nedenle çocuk, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarının üzerinde durulması gerektiği düşünülmektedir

Alan yazında gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında çocuk kavramının çeşitli şekillerde fakat benzer anahtar kelimelerden hareketle tanımlandığı söylenebilir. Türk Dil Kurumunun hazırlamış olduğu Türkçe sözlük incelendiğinde çocuk kavramının “Küçük yaştaki oğlan veya kız; bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; uşak” şeklinde açıklandığı görülmektedir (TDK, 2011). Çocuk kavramını psikoloji bilimi açısından ele alan Yavuzer (2012) ise söz konusu kavramı “Bireyin doğum döneminden başlayarak, ergenlik evresine kadar süregelen gelişim dönemi” şeklinde açıklamıştır. Ancak bu açıklama ve tanımlamaların aksine Oğuzkan (2013) bebeklik

dönemini kavramdan çıkarmış ve insan ömrünün genellikle 2-14 yaşları arasında geçen gelişme dönemini “çocukluk çağı” olarak ele almıştır.

Yukarıda ifade edilen tanımlardan hareketle çocukluk döneminin okul öncesi dönemden başlayarak lise yıllarına kadar devam edecek bir süreci kapsadığı söylenebilir. Çocuklar söz konusu dönem içerisinde keşfetme arzusuyla öğrenmeye açık bir şekilde pek çok uyararla karşılaşmakta bu nedenle doğru ve etkili bir şekilde yönlendirilmeye ihtiyaç duymaktadırlar (Arıcı, 2016). Bu aşamada yaşanan hayatın bir benzerini sunma imkânı sağlaması açısından edebiyat kavramı karşımıza çıkmaktadır. Edebiyat çocukta güzellik duygusunu harekete geçiren unsurlardan biridir (Şimşek, 2011).

Edebiyat kavramı ise Türk Dil Kurumunun hazırlamış olduğu sözlükte “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın.” olarak geçmektedir (TDK, 2011). Yalçın ve Aytaş (2008) edebiyatı; malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce hayallerini dile getiren, edebî ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verim olarak tanımlamaktadır.

Kavcar’a (1999) göre edebiyat insanın duyduğu, düşündüğü her şeyi ortaya koyduğu bir sanat olmasının yanında insana çok çeşitli örnekler sunması bakımından da çok değerlidir.

Duygu ve düşüncelerini dil ile anlatan bireyler başka becerileri daha kolay bir şekilde kazanabilirler. Bu çerçevede çeşitli becerilerle donanmış nitelikli bireylerin yetişmesi için edebiyatın gerekli olduğu ve çocuk edebiyatının da planlı programlı bir eğitim düşüncesi sonucunda ortaya çıktığı düşünülmektedir (Kıbrıs, 2010).

Batı’da XVI. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmaya başlayan çocuk fikri ile çocuk ve çocukluk üzerine eğilme, çocuk edebiyatını da gündeme getirmiş oldu. Bu edebiyatın yazılı hiçbir örneği yoktu ve çocuk gibi tanımsızdı. Çocukluğun nerede başladığı, nerede bittiği bilinmiyordu. Çocuk edebiyatı edebiyatın içinde mi dışında mıydı? Niçin edebiyatın içine dâhil edilmek istenmiyordu? Ve niçin ayrı bir edebiyat olduğunda ısrar ediliyordu? Nerede başladığı ve nerede bittiği belirlenebilmiş olsaydı sınırlandırılmış bir edebiyat olmaya mahkûm edilmiş olmaz mıydı? (Şirin, 1994, s.15)

Yukarıdaki sorulardan da anlaşılacağı üzere çocuk ve edebiyat sözcüklerinin birleşiminden oluşan çocuk edebiyatı kavramı, kavram ve kapsam itibarıyla edebiyatımızda her zaman tartışma konusu olmuştur. Çocuk edebiyatı için birçok tanım yapılmıştır.

Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak

duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2012).

Şirin (1994), çocuk edebiyatının ilk çocukluktan (2-6), çocukluk döneminin sonuna kadar olan döneme özgü duyarlıkların, yalın ve çocuğa göre dile getirilmesi ile oluşan edebiyat olduğunu vurgulamaktadır. Yalçın ve Aytaş (2008) ise çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamını çocuk edebiyatı kapsamı içine almakta ve çocuk edebiyatının amacının çocuğun duygularını eksiksiz anlatmasını sağlayan edebi bir tür olduğunu söylemektedir.

Yardımcı ve Tuncer'e (2002) göre okul öncesi ve okul çağındaki çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan edebiyata çocuk edebiyatı denir.

Yalçın ve Aytaş'a (2008) göre çocuk edebiyatında hedef kitlenin özelliklerinin yetişkinler için yazılan edebi türlere göre daha fazla göz önünde tutulması, çocuğun gelişim özelliklerine önem verilmesi gerekmektedir. Arıcı (2016) da edebiyatının içeriğinin çocuk kavramı ile doldurulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Genel olarak tanımlara bakıldığında çocuk edebiyatının üzerinde titizlikle durulması, çalışılması gereken özel bir alan olduğu görülmektedir. Özellikle çocuğu psikolojik, sosyal ve gelişimsel olarak tam anlamıyla tanımayan, onu anlamayan birinin çocuk edebiyatına hitap eden eser meydana getirmesi imkânsızdır. Çocuk edebiyatına eser verecek yazarların öncelikle kendilerini çocuğa göre baştan eğitmeleri gerekir. Çünkü çocuk edebiyatı çocuğa öğütler verme işi değildir. Nasıl ki bir çocuğun ilk adımları çok önemliyse, o çocuğun okuyacağı ilk eserler de çok önemlidir. Çocuk bu eserler sayesinde hayata ilk adımını adar, dış dünyayı tanır. Bu eserler çocuğa adeta şekil verir.

Çocuğun gelişimi açısından çok büyük öneme sahip olan çocuk edebiyatının dünyada ve ülkemizdeki tarihsel gelişiminin incelenmesi daha nitelikli eserler oluşturmak için gereklidir.

2.2. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Dünyada çocuk edebiyatı

Dünyada ilk olarak çocuk edebiyatı ürünlerinin nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı belirsizdir. Şirin (1994), 16. yüzyıla kadar ne Türkiye'de ne de başka ülkelerde çocukların hedef alındığı bir edebiyat ürününün olmadığını söylemektedir. Zaten yetişkinler için oluşturulan edebiyat gibi uzun bir geçmişi de yoktur. Fakat genel olarak ilk ürünlerin halk edebiyatı türleri olan masal, efsane, destan, türkü, bilmece, ninni gibi daha çok sözlü ürünler

olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca ilk ürünlerin eğitici, öğretici olduğu, daha çok ahlak kurallarını benimsetmeyi amaçladığı görülmektedir.

Çocuklara uygun eserlerin yazılıp yazılmamasıyla ilgili tartışmaların başladığı bu yüzyılda, Avrupa ülkelerindeki kiliseler, çocukların dinsel yayınlar dışındaki kitapları okumalarına karşı çıkıyorlardı. Çocuklar da dinsel içerikli kitapları okumayı sıkıcı buluyorlar, okumak istemiyorlardı. Bununla birlikte, 18. yüzyıla değin, çocuklarla ilgili yazılan metinler kilisenin etkisinden kurtulamadıkları gibi, öğretici-didaktik- olma özelliklerinden de sıyrılamamışlardır (Kıbrıs, 2010, s.11).

Çocuk edebiyatının çeşitli ülkelerdeki gelişimini şu şekilde özetlenebilir:

İngiltere’de XVI. yüzyılda diğer ülkelerde olduğu gibi ders kitabı dışındaki kitapların çocuklar için uygun olmadığı görüşü savunulmuş, ancak çocukların ilgisini çeken birtakım yayınların oluşturulması önlenememiştir. Temelini halk hikâyelerinden alan “Robin Hood” ve “Tom Thumb” gibi hikâyelerden yola çıkılarak yazılan eserler ile Ezop’un hayvan kahramanlı hikâyeleri bu dönemde çocuklara sunulmuş kitaplardır (Kıbrıs, 2010, s. 6).

XVII. yüzyıla gelindiğinde ders dışı okumaları desteklemek adına Bin Birgece Masallarından esinlenilerek Ali Baba ve Kırk Haramiler, Alaattin ve Lambası, Gemici Sinbad gibi masallar kaleme alınmıştır.

XVIII. yüzyılda İngiltere’de bugün hâlâ çocuk klasikleri arasında yer alan Daniel Defoe’nun “Robinson Ailesi”, Jonathan Swift’in “Gulliver’in Gezileri” adlı eserler ön plana çıkmıştır.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında ise İngiltere’de çocuk kitapları konu bakımından çeşitlilik göstermiştir. Ayrıca kitaplara özen gösterilmeye başlanmış, kitapların bazılarında resimlemeler yapılmıştır. Lewis Carroll’un “Alice Harikalar Diyarında” , Charles Dickens’ın “David Copperfield” ve Rudyard Kipling’in “Ormanların Çocuğu” adlı kitapları bu yüzyıla aittir.

Amerika XIX. yüzyıla gelindiğinde edebiyatındaki dini etkilerden sıyrılmış, nitelikli eserler vermeye başlamıştır. Loise May Alcott “Küçük Kadınlar”, Mark Twain “Huckleberry” ve “Tom Sawyer’in Maceraları”, Robert Louis Stevenson “Define Adası”, Anna Swell “Siyah İnci”, Lewis Carroll “Alice Harikalar Diyarında”, Elenor H. Porter “Pollyanna” adlı eserleri yazmışlardır.

Fransa’da çocuk edebiyatı ile ilgili ilk çalışmanın, Charles Perrault’un klasik peri masallarıyla birlikte başladığı kabul edilmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2008, s. 22). Yine aynı dönemde aslında büyükler için yazılan La Fontaine’nin fablları çocuk edebiyatı ürünü sayılabilir.

XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Fransa’da J.J. Rousseau etkisi görülmüştür. Rousseau, çocuklar için yazılacak kitapların eğitici-öğretici olmasını savunmuş, hayal unsuru içeren kitap anlayışına karşı çıkmıştır. Bu anlayış etkisi, XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarına kadar sürdürmüştür.

Almanya’da ise gerçek anlamda çocuk edebiyatına yönelme XVIII. yüzyıldan sonra olmuştur. Daha önceleri kilisenin etkisinde öğretici ve öğüt verici nitelikteki eserler bu yüzyıldan itibaren çocukların özelliklerine ve gelişimlerine uygun olarak yazılmaya başlamıştır. J.B.Basedow, J.F.Herbart, F.Froebel gibi yazarlar Almanya’da çocuk eğitimindeki bilimsel gelişmelerden yararlanarak ürün veren yazarların başında gelmektedirler. Almanya’da XIX. yüzyılın ilk yıllarında başlayan romantizm akımı ve ulusal kültür kaynaklarından yararlanma eğilimi çocuk edebiyatını da etkilemiştir. Bu yıllarda yazılan eserlerde halk şarkılarına, halk şiirlerine, halk masal ve hikâyelerine geniş yer verilmiştir. Yine bu yüzyılda Grimm Kardeşler halk masallarını toplamışlar ve kendi anlatımlarıyla kaleme almışlardır. Almanya’da bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren çocukların duygularına, duyularına, merak ve ilgilerine yönelik kitaplar yazılmaya başlamıştır (Arıcı, 2016, s. 7).

İskandinav ülkelerinde de çocuk edebiyatı alanında dikkate değer çabalar görülmektedir. XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra İsveç’te Selma Lagerlöf (1850-1940) Nils Holgerson’un Eşsiz İsveç Yolculuğu adlı kitabını yazar. Bu yapıtta İsveç’in doğal güzelliklerinden, hayvanlarından, inançlarından yola çıkarak yapılan bir gezi şiirsel bir dille masallaştırılmıştır. Dahası son yıllarda bu yapıtın Türkiye’de Uçan Kaz diye baskısı da yapılmıştır (Kıbrıs, 2010, s. 14).

XIX. yüzyılda ismini duyuran bir diğer sanatçı ise İsviçreli yazar Johanna Spyri’dir. Spyri’nin bugün dünya çocuk klasikleri arasında önemli yeri olan “Heidi” adlı eseri günümüzde önemini korumakta, çizgi filmi ise zevkle seyredilmektedir.

XIX. yüzyılda dünya çocuk edebiyatına katkıda bulunan bir başka yazar da İtalyan Carlo Collodi’dır (1831-1890). Collodi memurluktan emekli olduktan sonra bir marangozun çocuk sahibi olmayla ilgili düşlerini masalımsı bir öyküyle Pinokyo adlı yapıtında anlatmıştır. Bugün bile sevilerek okunan Pinokyo, çocuklar için vazgeçilmez bir kökleşik yapıt niteliği kazanmıştır (Kıbrıs, 2010, s. 13).

Dünyada çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi incelendikten sonra ülkemizdeki çocuk edebiyatının gelişiminin de incelenmesi gereklidir.

2.2.2. Türkiye’de çocuk edebiyatı

Türkiye’de çocukların yaş, ilgi, beğeni ve gelişimlerine uygun edebiyat çalışmaları XIX. yüzyılın ikinci yarısına denk gelmektedir. Daha önceleri çocukların bu alandaki ihtiyaçları geleneksel sözlü ve yazılı ürünlerimizden olan ninni, tekerleme, bilmece, destan, masal, efsaneler ve Nasrettin Hoca fıkraları, Karagöz oyunları ile karşılanıyordu.

Dede Korkut Hikâyeleri, Ferhat ile Şirin, Aslı ile Kerem, Köroğlu, Battal Gazi gibi halk hikâyeleri yetişkinler kadar çocuklar tarafından da okunmuştur (Arıcı, 2016, s. 10).

Genellikle edebiyat araştırmacıları, bütün yeniliklerin başlangıcı saydıkları Tanzimat dönemini, Türkiye’de çocuk edebiyatı gelişiminin de başlangıcı saymaktadırlar. Tanzimat’tan önce, çocuklara yönelik daha çok doğrudan öğüt verici kitapların kaleme alındığı görülmektedir. Bu eserler arasında, Şair Nâbi’nin Hayriyye ve Sümülzade Vehbi’nin Lütfiyye isimli eserlerini sayabiliriz. Bu eserler, her ne kadar şairlerin çocuklar için yazmış olduğu eserler olsa da ele aldıkları konu ve içerikleri bakımından daha çok büyüklere yönelik olduğundan, çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilemezler (Yalçın ve Aytaş, 2008, s. 24).

Kayserili Doktor Rüştü 1859’da ilk Türkçe alfabe kitabı sayılan Nuhbetü’l-Elfal (Çocukların En Seçkini) adlı eserini yazmıştır. Kitabın sonuna çocuklar için öyküler, fabl tercümeleri eklenmiştir. 1869 yılında yayımlanan Mümeyyiz adlı dergide de çocuklar için bilmeceler, roman tefrikaları yer almaktaydı.

Türkiye’de ilk çocuk kitapları Şinasi, Recaizâde Ekrem ve Ahmet Mithat’ın Fransızca’dan yaptıkları şiirler ve hayvan öykülerini içeren çevirilerdir. Ziya Paşa, J.J.Rousseau’dan Emile’i çocuklar için tercüme etmiştir. Recaizâde Ekrem Tefekkür, Muallim Naci Ömer’in Çocukluğu isimli eserlerini çocuklar için kaleme almıştır (Yalçın ve Aytaş, 2008).

Yusuf Kâmil Paşa’nın Fenelon’dan çevirdiği Telemek tercümesi öğüt verici özellikte olduğu için çocuklara önerilmiş, fakat dilinin ağırlığından dolayı çocuklara ağır gelmiştir. Yine aynı dönemde Robinson Crusoe, Guliver’in Gezileri, Dünyanın Merkezine Yolculuk, Küçük Kadınlar, 80 Günde Devriâlem ve Balonla Beş Hafta gibi dünya klasikleri tercüme edilmiştir.

Tanzimat döneminde daha çok tercümelerle devam eden çocuk edebiyatı, hatalardan alman dersle yoluna devam etmiştir. Artık çocuklara yönelik eserler verme yoluna gidilmiştir. Çaylak Tevfik’in derlediği Nasrettin Hoca fıkraları buna örnektir.

İkinci meşrutiyet ile birlikte çocuk edebiyatı için yeni bir dönem başlar. 1908’de Ali Nusret “Şuray-ı Ümmet” gazetesinde çocuk edebiyatının önemini vurgulayan bir yazı

kaleme alır. Satı Bey “Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası”nda okul çağı çocukları için müzik ve çocuk edebiyatının gerekliliğini konu alan yazı yazar. Bu dönemin öne çıkan şair ve yazarları Mehmet Emin Yurdakul, Fuat Köprülü, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ahmet Mithat, Ahmet Rasim, Ali Ekrem Bolayır, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel, Enis Behiç Koryürek, Aka Gündüz’dür.

Millî Edebiyat döneminde çocuklara millî ve manevi değerleri aşılama amacı güdülmüş ve özellikle şiir türünde olumlu gelişmeler görülmüştür. İbrahim Alaaddin Gövsa’nın “Çocuk Şiirleri”, Ziya Gökalp’in “Kızıl Elma”, Ali Ekrem Bolayır’ın “Çocuk Şiirleri” ve “Şiir Demeti”, Siracettin Hancıoğlu’nun “Çocuk Şiirleri”, Fuat Köprülü’nün “Mektup Şiirleri” bu dönemdeki örneklerdendir. Nesir türünde ise Ömer Seyfettin’in “Kaşığı”, “And”, “Bomba” adlı eserleri, Ahmet Rasim’in “Falaka” adlı eserleri öne çıkmaktadır (Arıcı, 2016, s. 12).

İkinci Meşrutiyet ile birlikte canlılık kazanan çocuk edebiyatı, Cumhuriyet’in kurulması ile birlikte bir durgunluk dönemine girmiştir. Bunda eğitim birliğinin hemen sağlanamaması etkili olmuştur. 1930’lu yıllarda önce halifelik kaldırılmış, ardından “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” çıkarılmış ve yeni Türk harfleri kabul edilmiştir. Bu gelişmelerin ardından tekrar bir canlılık dönemi başlamıştır. Cumhuriyet dönemi yazarları arasında Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Kemalettin Tuğcu, Peyami Safa, Rakım Çalapala sayılabilir.

1940 yılına kadar yapılan çalışmalar maalesef yeterli olmamıştır. 1950’li yıllara gelindiğinde ise çocuk yayınlarının sayısı artmış, çeşitli etkinlikler düzenlenmeye başlanmıştır. Bunlardan biri de Çocuk Esirgeme Kurumu yayın kolu başkanı olan Ahmet Muhip Dranas’ın çocuklar için ucuz baskılar yapılarak kitaplar yayınlanmasını istemesi ve kurumun “Çocuk” adlı bir dergi yayınlamasıdır.

Edebiyatın birçok alanında olduğu gibi, çocuk edebiyatı alanında da 1970 yılı sonrasında bir çeşitlenme, bir coşku ve devinim yaşanmıştır. Özellikle 1961 Anayasası’nın getirdiği hak ve özgürlüklere bağlı olarak hız kazanan toplumsal ve kültürel gelişme, Türk edebiyatında pek çok yazarı toplumcu bir çizgiye çekmiştir (Kıbrıs, 2010, s. 18).

Bu dönemin dikkat çeken gelişmelerinden bir tanesi de 1979 yılının dünyada ve Türkiye’de “Çocuk Yılı” ilan edilmesidir. Bu sayede birçok kurum ve kuruluş çocuk edebiyatına dair ürünlerin çıkmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca çocuklara yönelik bazı dergiler de o yıl yayın hayatına girmiştir.

12 Eylül 1980’le başlayan süreçte tekrar bir durgunluk yaşansa da bu durum uzun sürmemiştir. 80’li yıllardan günümüze gelene kadar sayısız şair ve yazarımız bu alanda değerli ürünler ortaya koymuşlardır. Bu değerli yazar ve şairlerimizden bazıları Muzaffer İzgü, Gülten Dayıoğlu, İpek Ongun, Ayla Kutlu, Tarık Dursun Kakinç, Hüseyin Yurttaş, Hidayet Karakuş, Mustafa Ruhi Şirin, Bestami Yazgan, Yalvaç Ural, Sevim Ak, Behiç Ak, Mavisel Yener’dir.

Çocuk edebiyatının dünyada ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi incelendikten sonra bu ürünlerde bulunması gereken biçim ve içerik özelliklerinin bilinmesi çok önemlidir.

2.3. Çocuk Edebiyatı Yayınlarının Biçim Özellikleri

Çocukların her anlamda özelliklerinin farklı olduğu kabul edilirse onlar için yazılan eserlerin de yetişkinler için yazılan eserlerden biçim ve içerik olarak farklı olması zorunludur. Bu bölümde çocuklar için yazılan eserlerin biçim olarak taşıması gereken özellikler incelenmiştir.

2.3.1. Yazı büyüklüğü

Biçimsel özelliklerin başında yazı büyüklüğü gelmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde hangi sınıf düzeyinde kaç punto kullanılacağı belirlenmiştir.

- Birinci sınıf öğrencileri için 20 punto
- İkinci sınıf öğrencileri için 18 punto
- Üçüncü sınıf öğrencileri için 14 punto
- Dördüncü sınıf öğrencileri için 12 punto
- Beşinci sınıf öğrencileri için 11
- Daha üst sınıflar için ise 10 puntodan daha küçük harfler kullanılamaz.

2.3.2. Kâğıt

Çocuk edebiyatı yayınlarında kullanılacak kâğıt birinci hamur, fazla parlak olmayan mat ve ışığı yansıtmayacak türden olmalıdır. Bu durum kitabın daha uzun süre, yıpranmadan kullanılmasını sağlar. Sever’e (2013) göre çocuğun kitaba saygı göstermesi için kitabın sağlam ve uygun kâğıtlardan oluşması gerekir. Ayrıca kâğıt üzerindeki resimlerin de niteliği kullanılan kâğıda göre değişeceği için kâğıt kalitesi önemlidir.

2.3.3. *Kapak ve cilt*

Kapak çocuğu kitaba çeken ilk uyarandır. Kapağı oluşturan resim, yazı, kapağın boyutu, cildi bir bütünlük oluşturmali, çocuğun ilgisini ilk anda çekmelidir. Ayrıca kitap kapak ve ciltlerinin sağlam olması, iplikle dikilmiş olması da önemlidir.

2.3.4. *Sayfa düzeni*

Sayfa kenarlarında uygun boşluklar-tıpkı bir kompozisyon kâğıdında olduğu gibi-bırakılmalı, satırlar ilk sınıflarda bir buçuk dize aralığı olurken, ileriki sınıflarda normal aralıklı olmalıdır. Paragraflar 1. 2. ve 3. sınıflarda daha kısa, üç cümleyi geçmeyecek biçimde; 4. ve 5. sınıflardaysa (6-7 cümle) olmalıdır. Sayfalarda bulunan resimlerin de uygun biçimde yerleştirilmiş olması gerekir (Kıbrıs, 2010, s. 40). Tüm bu bileşenler çocuğun kitaba ilgi duymasını sağlamaktadır.

2.3.5. *Resimler*

Çocuk yayınlarında resimlerin sade ve konuya uygun olmaları gerekir. Ayrıca resimlemenin kendi alanında bilgili, çocuğun gelişim özelliklerini ve ihtiyaçlarını özümsemiş, çocuk edebiyatı alanına ilgili ve hâkim, uzman kişiler tarafından yapılması da çok önemlidir. Resimler işlevleri bakımından üç türe ayrılabilir;

- **Süsleyici Resim:** Bu tür resimlerin bir konunun açıklanmasına yardımcı olmaktan çok onun sembolik yönünü belirtmeye yararı vardır. Ders kitaplarında da eseri çekici kılmak bakımından aşırılığa kaçmamak şartıyla bu tür resimlere yer verilebilir.
- **Açıklayıcı Resim:** Resimler bazen sözcüklerin yerini tutarak bazen yorumlama görevini yerine getirerek veya yapılacak işleri göstererek ilgili bulunduğu metni türlü yollardan açıklayabilir.
- **Metni Tamamlayıcı Resim:** Bu tür resimler, yazıyla anlatılması kolay olmayan ayrıntılı ve karmaşık nesnelerin ve olayların kolayca kavranması amacıyla yapılabileceği gibi, birtakım doğa görüntülerinin, çeşitli varlıkların başlıca özellikleriyle tanıtılması için de çizilebilir (Telli, 2008, s. 43).

İyi ve çocuğun gelişimsel özellikleri göz önüne alınarak resimlenmiş bir kitap çocuğun ilk anda dikkatini çeker ve daha sonra ister istemez kendini okutur. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak için verilen çabaların

başarılı olmasında seçilen kitapların sadece içeriğinin değil resimlemelerinin de başarılı olması önemlidir.

2.4. Çocuk Edebiyatı Yayınlarının İçerik Özellikleri

Bir metnin sadece biçim olarak değil içerik olarak da çocuklara hitap etmesi gerekir. Bu bölümde çocuklar için yazılan eserlerin içerik olarak taşıması gereken özellikler incelenmiştir.

2.4.1. Tema

Sever (2013), üzerinde söz söylenen şeyin konu olduğunu, temanın sanatçının konu ile birlikte okurda uyandırmak istediği etki olduğunu vurgulamaktadır. Üzerinde söz söylenen şeyin konu olduğunu, konunun işlenişi ile birlikte ortaya çıkan soyut anlamın ise tema olduğunu söylemektedir. Örneğin “çocuk ile anne ilişkisi” konuyken, anne sevgisi, çocuk sevgisi, anneye özlemin tema olduğunu açıklamaktadır.

Çocuklar için yazılan kitaplarda; aile, yurt, ulus, doğa ve yaşama sevgisi, özverinin ve dayanışmanın önemi, kişiler arası davranışlarda hoşgörü ve sempati, doğruluğun, dürüstlüğün, yiğitliğin değeri, çalışkanlık ve görev duygusu gibi temalara yer verilmelidir. Ayrıca iyi bir Türk yurttaşı olmak, Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı olarak yaşamak, demokratik toplum yaşayışıyla ilgili davranışları yaşama geçirmek gibi temaların da işlenmesi gerekir. Kısacası çocuk kitabı yazarının henüz “Sanat sanat içindir.” anlayışıyla hareket edecek denli lüksü yoktur, ancak öğreticiliğin de sınırı iyi çizilmelidir (Kıbrıs, 2010, s. 41).

2.4.2. Konu

Çocuk edebiyatında yetişkinler için yazılan kitaplarda olduğu gibi her şey konu edilemez. Öncelikle her açıdan konu çocuğa göre olmalıdır. Konu seçiminde çocuğun ilgi ve ihtiyaçları, yaşı, yaşantısı, gelişim özellikleri göz önüne alınmalıdır. Konular çocukların yaşamına farklılık, zenginlik katmalı hem eğlendirip hem düşündürmelidir.

Yalçın ve Aytaş (2008), çocuk kitaplarındaki konuların millî değerlere önem vermesi gerektiğini, konuların ele alınışında çocukların geleceğe ümitle bakmalarını sağlayıcı, insan ve tabiat sevgisi gibi değerleri pekiştirici inançlara yer verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Evren'e (2008) göre başarı, sevgi, kabul görme, güven duyma gibi çocukların ortak gereksinimleri çocuk edebiyatı yayınlarıyla karşılanabilmelidir. Çocuk konusu arkadaşlık, huzurlu ve mutlu aile, başarı olan yayınlarla küçük yaşta tanışmalıdır.

2.4.3. Kahramanlar

Yapıtlarda yer alan kişiler masal ve ona benzer eserler dışında gerçek hayattan olmalıdır. Çünkü çocuk kendini kahramanın yerine koymaktadır. Ayrıca az sayıda kahramanın olması da çocuk için önemlidir. Ana kahramanın çevresinde diğer kahramanlar çeşitlendirilmelidir. Oğuzkan'a (2013) göre çocuklar kahramanı çocuk olan kitaplara daha çok ilgi duymaktadır. Sever (2012), çocukların ilişki alanları sınırlı olduğu için çocuğun yaşamının kitaptaki kahraman ile çeşitlendiği vurgulamaktadır.

2.4.4. Plan

Çocuk kitaplarında konu, tema, ana fikir ve kahramanın belirli bir düzen içinde verilmesine plan denir. Yalçın ve Aytaş'a (2008) göre tema ile konu arasında bütünlük sağlanmalı, olaylar sürekli çocuğun ilgisini canlı tutacak biçimde yerleştirilmeli, gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalı, ölçülü bir anlatım tercih edilmelidir.

2.4.5. Dil ve anlatım

Çocukların yaşamlarının ilk yıllarından itibaren Türkçenin anlatım gücü ve olanaklarının yansıtıldığı, dil ve anlatım yönünden kusursuz eserlerle karşılaşması çok önemlidir. Bu görevi üstlenecek olan da anne, baba ve öğretmenlerdir.

Çocuk kitaplarındaki dil sade, anlatım çocuğa göre, akıcı, duru, gereksiz sözcüklerden arındırılmış olmalıdır. Eserlerde yazım ve noktalamaya dikkat edilmeli, eski sözcükler yerine günümüzde kullanılan kelimeler kullanılmalıdır. Çocuğun anlamını bilmediği kelime sayısı sınırlandırılmalı, yabancı sözcüklerin Türkçe karşılığı kullanılmalıdır. Yalçın ve Aytaş'a (2008) göre üçüncü kişi ağzından yapılan anlatım anlatımı zorlaştırmakta, inandırıcılığı etkilemektedir. Birinci kişi ağzından yapılan anlatım daha samimidir ve çocuklar tarafından daha çok beğenilmektedir.

Arıcı (2016), anlatımda yakından uzağa, somuttan soyuta, ilkesinin gözetilmesini, yazım ve noktalamaya dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Sever'e (2013) göre incelenen bir şiir kitabıysa, dizeler kısa, yalın ve bellekte kolaylıkla saklanabilecek özellikte olmalı, seslerin ve sözcüklerin yarattığı işitsel etki, çocukta şiir dinleme/ okuma isteği uyandırmalıdır.

2.4.6. İleti (ana fikir)

Sever'e (2013) göre ana fikir, sanatçının, yapıtı oluşturmaya neden olan, çocukla paylaşmak istediği, ona iletmek istediği duygu ve düşüncedir. Yalçın ve Aytaş (2008), ana fikrin eserin varoluş sebebi olduğunu ve eserin tamamını kapsamı gerektiğini söylemektedir.

Kıbrıs'a (2010) göre ana fikir bir metinde tartışmaya yer bırakmayacak şekilde açık ve anlaşılır bir şekilde verilmelidir, aksi takdirde metin değişik yorumlara yol açabilmektedir. Yalçın ve Aytaş (2008) ise duygu yoğunluklu roman, hikâye, şiir, tiyatro gibi eserlerde gizli; araştırma yazıları, bilimsel eserler, düşünce ağırlıklı gazete ve dergi yazılarında ana fikrin açık olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Sever'e (2013) göre çocuk kitaplarında verilmek istenen ileti kitabın hitap ettiği yaş grubuna, çocuğun yaşamına uygun olmalı, çocuklarda insana ve yaşama dair bir duyarlılık oluşturmalıdır. Yazar vermek istediği ileti ile kendi düşüncesini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamalıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, araştırmanın uygulanması ve toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Araştırmada temel nitel araştırma modellerinden biri olan temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmaların temel özelliği, bireylerin kendi sosyal dünyalarıyla etkileşime girerek gerçekliği inşa etmeleridir. Ancak araştırmacılar ele aldıkları konu açısından her zaman için olgubilim, kuram oluşturma, söylem analizi, eleştirel veya etnografik çalışmalar gerçekleştiremeyebilirler. Söz konusu durumlarda araştırmacılar temel nitel araştırmalar gerçekleştirmektedirler. Çünkü diğer nitel araştırma türleri ek bir boyuta sahiptir (Merriam, 2009). Bu araştırmada da bir olgunun yapısı hakkında bir inceleme yapmak, bireylerin yaşadıkları toplumun kültürüyle etkileşimini anlamaya çalışmak, bir kuram geliştirmek veya toplumsal bir eleştiri yapmak amaçlanmamıştır. Araştırmada temel nitel araştırma deseni, ortaokul Türkçe dersi kitaplarında yer alan edebî metinlerde çocuk edebiyatı ölçütlerine yer verilme durumunun temel düzeyde araştırılması amacıyla kullanılmıştır.

3.2. Evren

Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ortaokul 5, 6, 7, ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan edebî metinler evren olarak kabul edilmiş, her sınıf seviyesinde 24 metin incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında ilk olarak alan yazında çocuk edebiyatı ölçütlerine ilişkin taramalar yapılmış ve çocuk edebiyatı ölçütlerini içeren bir kontrol listesi oluşturulmuştur (EK-2). Çocuk edebiyatı ölçütleri öncelikle biçim ve içerik özellikleri açısından ikiye ayrılmıştır. Biçim olarak yazı büyüklüğü ve yazı tipi, resimler, sayfa düzeni ölçütleri; içerik olarak tema, konu, ana fikir (ileti), dil ve anlatım, plan, kahramanlar ölçütleri belirlenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı, görüşülen bireylerin görüşlerinin çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla sık sık doğrudan alıntılarının kullanıldığı ve elde edilen sonuçların neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde yorumlandığı analiz tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu kapsamda ilk olarak ders kitaplarında yer alan metinler detaylı bir şekilde okunmuş ve metinlerin türleri belirlenmiştir. Metin türlerinin belirlenmesinin ardından her bir metin belirlenen çocuk edebiyatı ölçütleri temel alınarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ortaokul 5, 6, 7, ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan edebî metinler araştırmacı dışında bir alan uzmanı tarafından da incelenmiştir. Her iki araştırmacı birbirinden bağımsız bir şekilde tüm metinleri detaylı bir şekilde okumuş ve çocuk edebiyatı ölçütleri açısından değerlendirmiş daha sonra bir araya gelerek metinlerin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından hangi özellikleri taşıdıkları konusunda uzlaşmaya varmışlardır. Araştırmanın güvenirliliği “Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmacılar arasındaki güvenirlilik oranı %87 olarak bulunmuştur.

BÖLÜM IV

Bu bölümde 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler belirlenen çocuk edebiyatı ölçütleri açısından sınıf seviyesine göre ayrı ayrı incelenmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Beşinci Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 1

Beşinci sınıf ders kitabındaki metin türü dağılımları

<i>Metin Türü</i>	<i>Sayısı</i>
Hikâye	8
Şiir	4
Bilgilendirici Metin	3
Deneme	2
Söyleşi	2
Fabl	1
Tiyatro	1
Makale	1

Tablo 1’de görüldüğü üzere kitapta en fazla hikâye, daha sonra da şiir türünde metinler yer almaktadır. Daha sonra sırası ile bilgilendirici metin, deneme, söyleşi, fabl, tiyatro ve makale türleri gelmektedir.

Beşinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre toplu olarak değerlendirilmesi Tablo 2’de yer almaktadır.

“Bilmeyen Var Mı?” ve “Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor” metinleri hariç tüm metinlerde 11 punto yazı büyüklüğü ve Calibri yazı tipi kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü sınıf seviyesine uygundur. Sayfa düzeni genel olarak tüm metinlerde uyumlu olmuş, sadece iki metinde resimler sayfanın neredeyse tamamını kaplamıştır. Resim ve fotoğraflar genel olarak ilgi çekici ve renklidir. Şiir metinlerinin resimlerine daha fazla önem verilebilirdi. Metinlerin temaları yaş seviyesine ve çocukların gelişimine uygundur. 3 metnin teması çocukları umutsuzluğa sürükleyecek temalardır. Metinlerde işlenen konular genel olarak çocuğa göredir. 2 metnin konusu temada da olduğu gibi çocukların geleceğe umutla bakmalarını engelleyecek tarzdadır. “15 Temmuz” metni hariç tüm metinler belirli bir plan dâhilinde yazılmıştır. İncelenen 22 metnin 8 tanesinde dil ve anlatım konusunda sıkıntı vardır. Öğrencinin seviyesine uymama (özellikle şiirlerde), paragrafların uzunluğu,

bilinmeyen kelimelerin fazla olması, olumsuz bir dil kullanılması bu sıkıntılara yol açmaktadır. Metinden çıkarılacak ders ya da ileti genel olarak metinlerde açıkça verilmektedir. 2 metnin iletisi metinde gizli kalmış, çocuğun çıkarabileceği iletiler değildir. 2 metnin iletisi de çocuğa göre değildir.

Tablo 2

Beşinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Bilgilendirici Metinler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Plan	Dil ve Anlatım	İleti	
15 Temmuz	+	-	+	+	+	-	-	-	
Uzayda Bir Gün	+	+	+	+	+	+	+	+	
Sarımsak Soslu Makarna	+	+	+	+	+	+	-	+	
Bir Dâhiyle Konuşmak	+	+	+	+	+	+	-	+	
Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor	-	+	+	+	+	+	+	+	
Okuma Kitaplarım	+	+	+	+		+	+	+	
Anadolunun Cirit Oyunları	+	+	+	+	+	+	-	+	
Reçete	+	+	+	+	+	+	-	+	
Hikâye Edici Metinler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Kahramanlar	Plan	Dil ve Anlatım	İleti
Oyuncak	+	+	+	-	-	+	+	-	-
Ben Bir Çınar Ağacıydım	+	+	+	-	+	+	+	+	+
Bilmeyen Var Mı	-	+	+	+	+	+	+	+	+
Güvercin	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Karagöz İle Hacivat- İncelik	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Püf Noktası	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Forsa	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kar Tanesinin Serüveni	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Şiirler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Plan	Dil ve Anlatım	İleti	
Çocukluk	+	+	-	+	-	+	+	-	
Mustafa Kemal'in Kağnısı	+	+	+	+	+	+	-	+	
Anadolu Sevgisi	+	+	-	+	+	+	+	+	
Kitabın Serüveni	+	+	-	+	+	+	+	+	
Cazgır	+	+	+	+	+	+	-	-	
Yüksek Evde Oturanın Türküsü	+	-	-	+	+	+	+	+	

4.1.1. Oyuncak

Oyuncak metni hikâye türünde yazılmış bir metindir. 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. 5. sınıf düzeyinde 10-12 punto idealdir. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada 1 resim kullanılmıştır. Sınıf düzeyine göre ilk ve son paragraftaki cümle sayısı çok fazladır. Bu yaş seviyesinde paragraftaki cümle sayısı 6-7 cümleyi geçmemelidir. Sayfa kenarlarında yeterli boşluk bırakılmıştır. Yazar hakkında kısa bir bilginin verilmesi açıklayıcı olmuştur. Metinde kullanılan resimler konuya uygun, metni açıklayıcı ve tamamlayıcı niteliktedir.

Kitapta metin “Çocuk Dünyası” teması altında işlenmiştir. Fakat metin incelendiğinde çocuk dünyasından daha çok yaşlı dünyasını görülmektedir.. Metnin kahramanı dedenin yaşama sevgisi açıkça görülürken, bir yandan da oyuncakla oynamaktan utanması ve çocukluğunu kaybettiğini söylemesi çocukları umutsuzluğa götürebilir.

Metnin konusu bir dedenin kızı ve torunu evden gittikten sonra torununun oyuncaklarıyla gizlice oynamasıdır. Metindeki olaylar gerçeğe uygundur. Fakat çocuğun geleceğe umutla bakmasını sağlamıyor. Çünkü kahramanımız dede, oyuncaklarla oynamaktan yaşlı olduğu için utanıyor, çocukluğunun çok uzaklarda kaldığını belirtiyor. Kendini ana kahraman dedenin yerine koyan çocuk umutsuzluğa kapılabilir, yaşlılığın çok kötü bir durum olduğunu düşünebilir.

Kahramanımız dededir. Yardımcı kahramanlar dedenin kızı ve torunudur. Kahraman ile çocuk özdeşim kurabilir. Fakat daha önce de belirttiğimiz gibi çocuğun geleceğe umutla bakmasını engelleyebilir.

Metinde açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Eski oyun adlarına yer verilmiştir. Metinde anlamı bilinemeyecek kelime yoktur, ikileme ve pekiştirmelere yer verilmiştir. Aynı kavram alanına giren tren, ray, lokomotif, vagon, istasyon kelimeleri kullanılmıştır. Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Anlatımın 1. kişi ağzından yapılması bu yaş düzeyinde anlamayı olumlu etkilemiş, metne samimiyet katmıştır.

Metinde verilmek istenen mesaj oyuncak oynamanın yaşı olmadığıdır. Mesaj metinde açıkça verilmemiştir. Çocuk bu iletiyi metni okuduktan sonra kendi çıkaracaktır. Fakat bu yaş düzeyindeki çocuk bu iletiyi kendisi çıkaramayabilir.

4.1.2. Çocukluk

Çocukluk şiiri 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır.

Şiir tek bir sayfada işlenmiştir. Sayfanın kenar boşlukları yeterlidir. Sayfanın solunda yazar- şair hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Şiir 2 tane 6'lıktan oluşmuştur. Fakat şiire ilk giriş tek bir mısra ile yapılmıştır. Şiirin her iki bölümü de a-b-a-b-c-c şeklinde uyaklanmıştır. Resimler şiirin içeriğini yansıtmaktadır. Fakat estetik açıdan ele alınırsa çocuğun dikkatini çekebilecek nitelikte resimler değildir.

Kitapta metin “Çocuk Dünyası” teması altında işlenmiştir. Şiirin teması da çocukluk özlemidir. Şiirde genel olarak şairin çocukluğuna duyduğu özlem anlatılmıştır. Şiiri okuyan çocuk ilk başta çocukluğun güzel bir dönem olduğunu anlar. Fakat şu an yetişkin olan şair halinden memnun değildir ve çocukluğuna özlem duymaktadır. Çocuk geleceğe dair umutlarını yitirebilir, yetişkinlik döneminin güzel bir dönem olmadığını çıkarabilir.

4.1.3. Ben bir çınar ağacıydım

Ben Bir Çınar Ağacıydım metni hikâye türünde bir metindir. 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada neredeyse sayfanın yarısını kaplayan 1 resim kullanılmıştır. Sayfa kenarlarında yeterli boşluk bırakılmıştır. Yazar hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Paragraflardaki cümle sayıları sınıf seviyesine göre çok fazladır. Bu durum çocukların dikkatinin okurken dağılmasına neden olabilir. Resimler metinle uyumlu, metni açıklayıcı niteliktedir. Sanat ve estetik değeri çok yüksek değildir. Sınıf seviyesine uygundur.

Kitapta metin “Çocuk Dünyası” teması altında işlenmiştir. Fakat “Doğa ve Evren” teması metne daha uygundur. Tema çok açık bir şekilde ifade edilmiştir. Çocuk bu metinden doğaya ve hayvanlara karşı duyarlı olunması gerektiğini, onların da canlı varlıklar olduğunu gayet rahat bir şekilde çıkarabilir.

Metinde bir çınar ağacının dikilmesinden odun haline gelinceye kadar olan yaşamı anlatılmıştır. Tema ile konu çok ilgili değildir. Metin çocuğun doğaya karşı duyarlılığının ve farkındalığının oluşması ve artması bakımından çok önemli bir metindir. Sınıf seviyesine uygundur. Fakat sonunun kötü bitmesi çocuğun geleceğe güvenle bakmasını zorlaştırabilir.

Metnin kahramanı bir çınar ağacıdır. Metindeki diğer karakterler çınar ağacını diken ak saçlı, anne kuş ve yavruları, kuş yuvasını bozan çocuk, sarı saçlı çocuk ve babası, eşek ve sahibi, ağacın kabuğunu soyan adamdır. Metnin kahramanı hariç diğer karakterler gerçeğe uygundur. Çınar ağacının konuşması ise gerçek dışıdır. Çocuk kendini metnin kahramanı olan çınar ağacının yerine koyup özdeşim kurabilir. Metinde konu, kahramanlar ve ana fikrin belirli bir düzende ve uyumlu olarak verilmesi hikâyenin çocuk tarafından anlamlandırılmasını kolaylaştırmıştır.

Metinde açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Anlamı bilinemeyecek kelime “böğür”, “gayrı” ve “şeneltmek” kelimeleri olabilir. Metin direk çınar ağacının ağzından yani birinci kişi ağzından anlatılmıştır. Bu da metni çocuk açısından daha samimi hale getirmiştir. Paragraflardaki cümle sayıları sınıf seviyesine göre çok fazladır. Bu durum çocukların dikkatinin okurken dağılmasına neden olabilir. Yazım ve noktalama açısından bir sorun yoktur.

Metinde verilmek istenen mesaj doğaya karşı duyarlı ve dikkatli olmamız gerektiğidir. Metni okuyan çocuk çok rahatlıkla kendini çınar ağacının yerine koyup bu mesajı çıkarabilir. Olayın akışı içinde zaten bu ileti sezdirilmiştir.

4.1.4. Bilmeyen var mı?

Bilmeyen Var Mı metni hikâye türünde yazılmış bir metindir. 4 sayfaya yerleştirilmiştir. Yazılar resimlerle iç içedir. Sayfa düzeni, sınıf seviyesine göre oldukça ilgi çekicidir.

Metinde yazı ve resimler iç içedir. Resimler oldukça ayrıntılı çizilmiştir. Resimlerde 3 farklı renk tonu kullanılmıştır. Daha farklı renk tonları da kullanılabilirdi.

Metin “Millî Mücadele ve Atatürk” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da İstiklal Marşı’dır. Metinde öğrenci olan Ali’nin İstiklal Marşı’nı ezberleme serüveni anlatılmıştır. Gözünde marşımızı ezberlemeyi çok büyüten ve başaramayacağını düşünen Ali’nin ailesinin yardımıyla başarıya ulaştığını görüyoruz.

Metnimizin kahramanı Ali’dir. Ayrıca metinde bakkal Salim amca, Ali’nin annesi, babası, babaannesi, dedesi, ablası ve kardeşi Sare de geçmektedir.

Metinde konu, kahramanlar ve ana fikrin belirli bir düzende ve uyumlu olarak verilmesi hikâyenin çocuk tarafından anlamlandırılmasını kolaylaştırmıştır. Metnin dili sade ve anlaşılırdır. Sadece “conta” kelimesi anlamı bilinemeyecek kelimelerden olabilir. Bir de metinde marşımızın bazı bölümleri verilmiştir. Bu yaş seviyesindeki öğrenci öğretmeni derste ayrıntılı olarak marşımızı işlemediyse burada geçen kelimelerde zorlanabilir. Ayrıca metinde sık olarak deyimler kullanılmıştır: sular seller gibi, yüzünden düşen bin parça olmak, hava atmak gibi.

Metinde öğrenciye marşımızın önemi, onu ezbere bilmemizin gerekliliği anlatılmak istenmiştir. Fakat burada anlamsal olarak da marşımızı bilmemizin gerekliliği eksik kalmıştır.

4.1.5. Mustafa Kemal'in kağınsı

Mustafa Kemal'in Kağınsı şiiri 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır.

Şiirde kullanılan resimler metni açıklayıcı resimler olmuştur. Kullanılan renkler de ilgi çekicidir. Şiir 7 bölümden oluşmaktadır. Her bölüm 6 mısradan oluşmaktadır. Şiir 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada resim kullanılmıştır. Ayrıca "kağınsı" kelimesinin anlamına ve resmine yer verilmesi çocuğun şiiri anlamlandırması açısından kolaylık sağlamıştır.

Şiir "Milli Mücadele ve Atatürk" teması altında işlenmiştir. Şiirin teması da vatan sevgisi ve fedakârlıktır.

Şiirde mili mücadele yıllarında cepheye kağınsıyla mermi taşıyan Elif'in yolda öküznün birinin ölmesiyle onun yerine geçerek mermiyi yerine ulaştırma çabası anlatılmaktadır. Şiirimiz kahramanı Elif'tir. Kahramanımız cesur, fedakâr ve güçlü olmasıyla, vatan sevgisi ile dolu olmasıyla örnek bir kahramandır. Ayrıca şiirde Kocabaş ve Sarıkız da geçmektedir.

Şiirde ilk olarak göze çarpan halk ağzından seçilen sözcük ve sözcük gruplarına yer verilmesidir: yediyordu, dah, dahha, ayağını öpeyim, koma yollarda beni, kulun köpeğin olayım gibi. Şiirin dili genel olarak 5. Sınıf öğrencisi için ağırdır. Bu yaş grubu şiiri anlamlandırmada zorluk yaşayabilir. Şiirde serbest ölçü kullanılmıştır.

Şiirde genel olarak vatan sevgisi ve bu uğurda yapılan fedakârlık öğrenciye anlatılmak istenmiştir. Bu ileti verilirken bunun bir kadın üzerinden yapılması da çok önemlidir. Çünkü çocuk o güne kadar sadece cephede vatani uğruna savaşan erkekleri biliyor olabilir. Oysaki gerek cephede savaşan gerekse cephe gerisinde mücadele veren savaşın sessiz kahramanları da vardır.

4.1.6. 15 Temmuz

15 Temmuz metni 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır. Metnin türü denemedir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiş, ilk sayfada bir, ikinci sayfada iki tane resim kullanılmıştır. Metnin içeriğini yansıtan, daha çok bayrağımızın ön planda olduğu resimler kullanılmıştır.

Metin "Milli Mücadele ve Atatürk" teması altında işlenmiştir. Metnin teması da 15 Temmuz'dur. Metinde 19 Mayıs 1919'da başlayan mücadelemizden giriş yaparak 15 Temmuz'da verilen mücadele çok ayrıntısına girmeden genel olarak anlatılmıştır.

Metne daha önce verilen milli mücadeleler hatırlatılarak giriş yapılmıştır. Fakat metnin sonraki bölümlerinde herhangi bir yol izlenmeden rastgele cümleler bir araya getirilmiştir. Bu yüzden metnin tümüne bakıldığında bütüncül bir anlam taşımamaktadır. Metnin genel olarak dili çok ağır değildir. Anlamı bilinemeyecek kelime ve kelime grupları sinsi, sur, mağrur, şehadet şerbeti, aziz olabilir.

Metinde bağımsızlığımız ve geleceğimiz için hiç düşünmeden mücadeleye girebileceğimiz çocuklara anlatılmak istenmiştir.

4.1.7. Güvercin

Güvercin metni fabl türünde yazılmış bir metindir. 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada 1 resim kullanılmıştır. Sayfa kenarlarında yeterli boşluk bırakılmıştır. Yazar hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. İki paragraf dışında paragraflar uzun tutulmamıştır. Karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir. Resimlerin metinle uyumlu olduğu söylenebilir. Fakat ikinci sayfada yer alan resim daha net ve açıklayıcı olabilirdi.

Metin “Erdemler” teması altında işlenmiştir. Metnin teması ise birlik ve beraberliktir. Metnin konusu bir avcının güvercinleri avlamaya çalışması ve güvercinlerin birlik içinde bu tuzaktan kurtulma çabalarıdır. Metnin içeriği çocukta birçok farkındalık oluşturmaya açısından önemlidir. Bunlar fedakârlık, yardımlaşma ve dayanışmadır.

Metnin kahramanı karga, güvercinlerin başkanı ve güvercinlerdir. Yardımcı karakterler avcı ve fare zeyrektir. Metin fabl örneği olduğu için karakterler insanmış gibi düşünülmüş ve konuşturulmuştur. Çocuk kendini avcı ya da güvercinlerin yerine koyup özdeşim kurabilir. Böylece olaya farklı açılardan bakabilme imkânı bulur.

Metinde konu, kahramanlar ve ana fikrin belirli bir düzende ve uyumlu olarak verilmesi hikâyenin çocuk tarafından anlamlandırılmasını kolaylaştırmıştır. Metnin anlatımı sade, duru ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek kelime yoktur. Sınıf seviyesine uygun bir dil ve anlatımı vardır. 3. kişi ağzından anlatım kullanılmıştır. Yazım ve noktalama açısından bir sorun yoktur.

Metinde verilmek istenen ileti için kısaca “Birlikten kuvvet doğar.” denilebilir. Alt ileti olarak da hayvanların dostluğu, kötü gün dostu olması ve önce kendini değil sorumlu olduğun kişileri düşünmesi gösterilebilir. Bu iletileri çocuk rahatlıkla metinden çıkarabilir.

4.1.8. Karagöz ile Hacivat- incelik

Karagöz ile Hacivat metni tiyatro türünde yazılmış bir metindir. 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır.

Metin 4 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada resim kullanılmıştır. Genel olarak metin uzun gibi dursa da karşılıklı konuşmalardan oluştuğu için akıcıdır. Resimler metinle uyumlu, metni açıklayıcı niteliktedir.

Metin “Erdemler” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da ince davranışlardır. Tema ile konu birbiriyle ilişkilidir. Görgü kurallarını göstermesi açısından eğitici-öğretici bir temadır.

Metin karşılıklı konuşmalardan oluşsa da bir plana göre yazılmıştır. Metnin anlatımı sade, duru ve akıcıdır. Çocuğun anlamını bilemeyeceği kelimeler “cümbüş” ve “çeki” olabilir. Metnin kahramanları Hacivat ve Karagöz’dür. Günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz iki farklı insan tipini temsil etme açısından önemlidir. Karagöz nerde nasıl davranacağını bilmeyen, cahil; Hacivat ise bilgili ve görgülü insan tipini sergilemektedirler.

Metnin iletisi insanlara ince ve kibar davranmaktır. Çocuk bu iletii metni okuduktan sonra rahatlıkla çıkarabilir. Sınıf seviyesine uygundur.

4.1.9. Püf noktası

Metin hikâye türünde bir metindir. 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır.

Metin tek sayfaya yerleştirilmiş,1 resim kullanılmıştır. Sayfa kenarlarında yeterli boşluk bırakılmıştır. Yazar hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Paragraflar uzun tutulmamıştır. Metinde küçük bir resim kullanılmıştır. Kullanılan bu resim metnin içeriğini tam olarak yansıtmamaktadır. Daha dikkat çekici bir resim kullanılabilirdi.

Metin “Erdemler” teması altında işlenmiştir. Metinde çırağın kişisel bir girişimi ve cesareti takdir edilebilir. Bu da okuyan çocuğa cesaret verebilir. Fakat metnin çirak açısından hüznü bitmesi çocuğun cesaretini kırabilir. Burada çocuğa çırağın zamanlama hatası yaptığı sezdirilmelidir.

Metin bir cam ustası ile çırağı arasında geçmektedir. Çırağın daha işin inceliklerini öğrenmeden kendi dükkânını açma isteğini ve bu süreçte yaşananları anlatmaktadır. Konu gerçek hayata uygundur. Çocukta merak uyandırabilir.

Metnin kahramanları cam ustası ve çırağıdır. Çocuğun gerçek hayatta karşılaşılabileceği karakterlerdir. Metinde konu, kahramanlar ve ana fikrin belirli bir düzende

ve uyumlu olarak verilmesi hikâyenin çocuk tarafından anlamlandırılmasını kolaylaştırmıştır.

Metnin anlatımı sade, duru ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek kelimeler kor, mengene ve zanaat olabilir. Metinde deyimler sıkça kullanılmıştır: püf noktası, dikkatini vermek, işini ciddiye almak, gel zaman git zaman, tavır takınmak, göz ucuyla bakmak, zaman kollamak, gözleri parlamak, gözünü açmak gibi.

Metinden bir işte ustalaşmak için zaman ve sabrın önemini, emek harcamak gerektiğini çıkarabiliriz. Çocuğun bu yaş düzeyinde metinde bu ve buna benzer bir ileti çıkarması zor olabilir. Fakat öğretmenin yönlendirmesi ile doğru iletiye ulaşabilir.

4.1.10. Uzayda bir gün

Metin 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır. Metin bilgilendirici bir metindir.

Metin 4 sayfaya yerleştirilmiş, paragraflar çok uzun tutulmamıştır. Metinde toplamda metnin içeriğini yansıtan 10 fotoğraf kullanılmıştır. Uzayda geçen bir günü anlatan bu fotoğraflar ilgi çekici ve merak uyandırıcıdır. Her fotoğrafın yanında veya altında açıklama yapılmıştır.

Metin “Bilim ve Teknoloji” teması altında işlenmiştir. Metnin teması çocuk açısından ilgi çekici ve merak uyandırıcıdır. Çocuğa bilmediği bir dünyanın kapısını açarak onun gelişimine fırsat verebilir. Metnin konusu uzayda geçen bir gündür. Konu olarak merak uyandırıcı ve çocuğu araştırmaya yöneltebilecek nitelikte bir konudur.

Metin uzayda geçen bir günü bir plan dâhilinde açıklamaktadır. Bir astronotun sabahtan yatmaya kadar geçen sürede günlük yaşamı, metinde ayrıntılarıyla ve kullanılan fotoğraflarla açıklanmıştır.

Metinde açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Bilim ve teknolojiye ait terimler sıkça kullanılmıştır: astronot, uzay istasyonu, bilimsel deney, yörünge, deney, uzay aracı gibi.

Metinden çocuk yer çekiminin olmaması nedeni ile uzayda yaşamın bizim yaşantımızdan farklı ve zor olduğunu çıkarabilir.

4.1.11. Sarımsak soslu makarna

Metin 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır. Metin bilgilendirici bir metindir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Metinde toplamda 12 tane resim ve fotoğraf kullanılmıştır. Bunlar metnin anlaşılabilirliğini arttırmıştır. Ayrıca yazıların bir bütün halinde değil de resim ve fotoğraflarla birlikte yer alması metnin sıkıcılığını önlemiştir.

Metin “Bilim ve Teknoloji” teması altında işlenmiştir. Metindeki bilimsel bilgiler çocuğun kendini geliştirmesine ve yeni bilgiler edinmesine fırsat verebilir. Merak duygusunu harekete geçirebilir.

Metne sarımsak soslu makarnanın tarifi verilerek bir başlangıç yapılmış ve gittikçe bilimsel açıklamalar yapılarak tat ve koku duyuları açıklanmıştır. Öğretici bir metindir. Fakat metnin seviyesi 5. sınıfa uygunluk açısından tartışmaya açıktır.

Metinde bilinenden bilinmeyene ilkesi kullanılmıştır. Önce makarna tarifi verilerek tat ve koku duyuları harekete geçirilmiş, daha sonra bilimsel verilere yer verilmiştir.

Metnin açıklama bölümlerinde bilimsel bir dil kullanılmıştır. Anlamı bilinemeyecek kelimeler: havan, bulamaç, yalıtım gibi. Çekmek ve dövmek kelimeleri de aklımıza gelen ilk anlamlarında kullanılmadığı için çocuk tarafından sorgulanabilir.

Metinde bize tat ve koku duyularımızın nasıl oluştuğu bilimsel olarak açıklanmıştır. Çocuk bu metni okuduktan sonra günlük hayatını daha çok sorgulayabilir. Öğrendiklerini günlük hayatında uygulayabilir.

4.1.12. Bir dâhiyle konuşmak

Metin 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır. Metnin türü denemedir.

Metin 2 sayfadan oluşmaktadır. Her sayfada birer fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan uzun cümleler ve bazı paragrafların uzun olması bu yaş düzeyi için uygun olmayabilir. Metinde iki farklı fotoğraf kullanılmıştır. Bunlardan ilkinde Oktay Sinanoğlu’nu bilimsel bir çalışma yaparken görüyoruz. Diğerinde ise son dönem bir fotoğrafı yer almakta. Bu yaş düzeyi için çok ilgi çekici olmayabilir.

Metin "Bilim ve Teknoloji" teması altında incelenmiş. Tüm dünya tarafından tanınan önemli Türk dâhisinin hayatını bu yaşlarda okuyan çocuk, kendini geliştirmenin, öğrenmenin önemini somut bir örnekle okumuş olur.

Metinde önemli bir bilim insanı olan Profesör Doktor Oktay Sinanoğlu’yla bir söyleşi gerçekleştiren Emine Çaykara, onun yaptığı çalışmaları ve bilim dünyasına katkılarını anlatmıştır.

Metinde kullanılan dil bu yaş seviyesine ağır gelebilir. Kullanılan kelimeleri çocuk anlamlandırmakta zorluk yaşayabilir. Teori, kuram, manşet, kangrenleşen sorunlar, tevazu, indirgemek, muazzam gibi kelimeler anlamı bilinemeyecek kelimelerdir.

Metni okuyan çocuk çalışarak neler elde edeceğini görmüş olur. Biz de onun gibi çalışırsak ülkemize ve bilim dünyasına önemli katkılar sağlayabiliriz şeklinde düşünebilir.

4.1.13. Anadolu sevgisi

Şiir 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş düzeyi için uygun yazı büyüklüğü kullanılmıştır.

Şiir tek sayfada ve beş kıtadan oluşmaktadır. Şair hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Şiirde tek resim kullanılmıştır. Estetik bir değeri ve çocuklar için bir çekiciliği yoktur. Şiirin içeriğini yansıtan, ilgi çekici bir resim kullanılabilirdi.

Şiir “Milli Kültür” teması altında işlenmiştir. Şairimiz Abdürrahim Karakoç bizim çok değerli bir şairimiz ve mili kültürümüzün önemli bir temsilcisidir. Bu yaşta çocuğun şairimizin ismini duyması, onu tanınması çok önemlidir. Şiirde şair memleket sevgisini dizelere dökmüştür.

Şiirde şair dağlarının, yaylarının güzelliğini, ovalarının bereketini, akan sularını, köyünün evlerini, halkının sevgi dolu olduğunu anlatmıştır.

Şiir belirli bir plan dâhilinde yazılmıştır. İlk 3 dize kendi arasında uyaklanmıştır. Son dizeler de kendi arasında uyaklıdır. Şiirde sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır. Şiir 1. kişi ağzından anlatılmıştır. Anlamı bilinemeyecek kelimeler boz, kağı, yonca, yular, kerpiç, gönül perdesi olabilir.

Şiiri okuyan çocuğun memleketimizin güzelliklerine farkındalığı artabilir. Yaşadığı çevreye, memleketine olan sevgisinin farkına varabilir.

4.1.14. Forsa

Hikâye 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin üç sayfaya yerleştirilmiş, resimlere geniş yer verilmiştir. Resimler metni açıklayıcı niteliktedir. Forsa kelimesinin anlamının yazılı ve görsel olarak sayfanın başında yer alması öğrencinin anlamlandırması açısından çok iyi düşünülmüştür. Yazar hakkında kısa bir bilginin verilmesi açıklayıcı olmuştur. Metnin sonunda “kısaltılmıştır” bilgisinin verilmesi öğrencide merak duygusu uyandırabilir, öğrenciyi kitabı okumaya yönlendirebilir. Sayfalarda kenar boşlukları bırakılmıştır.

Resimler çocukların yaş düzeyine uygun, içeriği yansıtacak biçimde çizilmiş. Küçük yaş grubuna uygun olarak resimler geniş yer kaplamıştır. Resimler açıklayıcı niteliktedir.

Metin “Milli Kültürümüz” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da vatan sevgisidir. Metinden cesurluğun ve kahramanlığın değerini çocuk açıkça çıkarabilir.

Metnin konusu, yıllar önce esir düşen bir askerin yıllar sonra oğluna kavuşması ve geçen sürede umudunu ve vatanına olan sevgisini hiç kaybetmemesidir. Konu çocuğun geleceğe güvenle bakmasını sağlama açısından önemlidir. Tema ve konu birbiriyle ilişkilidir.

Kahramanımız Kara Memiş'tir. Yardımcı karakterler askerler ve Kara Memiş'in oğludur. Tek bir kahramanın olması metni anlamlandırma açısından uygundur. Metinde geçen kişiler gerçeğe uygun kişilerdir.

Metinde konu, kahramanlar ve ana fikrin belirli bir düzende ve uyumlu olarak verilmesi hikâyenin çocuk tarafından anlamlandırılmasını kolaylaştırmıştır. Metinde açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Karşılıklı konuşmalar geniş yer kaplamıştır. Denizcilik terimlerine yer verilmiştir. Kadırğa, güverte, kaftan, kavuk gibi kelimeler anlamı bilinemeyecek kelimelerdir. Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Anlatım 3. kişi ağzından yapılmıştır.

Metnin sonunda verilmek istenen mesaj açıkça belirtilmiş. Bir insandaki vatan ve bayrak sevgisinin aradan geçen zamana, uzaklığa, zor şartlara rağmen hiç değişmemesini metinden çıkarabiliriz.

4.1.15. Tamburi Cemil Bey enstrümanları anlatıyor

Metinde çeşitli yazı tipleri ve çeşitli büyüklükte yazılar kullanılmıştır. Hatta önemli görülen yazılar renkli yazılmıştır. Bu durum metnin öğrenci açısından çekiciliğini arttırmıştır. Metin bilgilendirici bir metindir.

Metin üç sayfadan oluşmaktadır. Her sayfada çeşitli resim ve fotoğraflar yer almaktadır. Kullanılan resim ve fotoğraflar metni açıklayıcı, örnekleyici niteliktedir.

Metin “Milli Kültür” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da enstrümanlardır. Milli kültürümüze ait olan bağlama, kemençe ve neyin çocuklara tanıtılması önemlidir. Metinde önce enstrümanların tanımı yapılmış, çeşitleri açıklanmış, onları çalan önemli kişiler fotoğraflar ile desteklenmiştir.

Metinde sade bir dil kullanılmıştır. Çocuğun bilemeyeceği kelimeler de açıklamaları ile birlikte verilmiştir.

Metinde çocukların Türk kültürüne ait olan bu enstrümanları tanınması, onları çalan önemli kişileri öğrenmesi amaçlanmıştır.

4.1.16. Okuma kitaplarım

Metin 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir.

Metin iki sayfaya yerleştirilmiş. Her sayfada bir resim kullanılmıştır. Resimler metni açıklayıcı ve tamamlayıcı niteliktedir. İlk resim sayfanın neredeyse tamamını kaplarken, ikinci resim yarısını kaplamıştır. İlk resim mevsimleri simgelerken, ikinci resim metinde de geçen sınav odasını anlatmaktadır.

Metin “Okuma Kültürü” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da kitap sevgisidir. Metinde okuma kitaplarını unutamayan, onlara özlem duyan yazar onların içeriği hakkında bize bilgi vermektedir. Metnin konusu ilgi çekici olabilir. Çocukları ders kitaplarını daha yakından incelemeye yönlendirebilir.

Metinde sade ve açık bir dil kullanılmıştır. Anlamı bilinemeyecek kelimeler imtihan, talih ve yemiş olabilir. Paragraflar kısa tutulmuş, sadece 1 paragraf 10 cümleden oluşmuştur. Metin 1. kişi ağzından anlatılmıştır.

Metni okuyan çocuk açıkça kitaplara duyulan sevgiyi, dostluğu anlayabilir.

4.1.17. Kitabın serüveni

Şiir 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada yer alan, ikilik, üçlük ve dörtlüklerden oluşan, serbest ölçü ile yazılan bir şiirdir. Şiirde tek bir resim kullanılmıştır. Resim ilgi çekici değildir. Estetik bir değer taşımamaktadır.

Şiir “Okuma Kültürü” teması altında yer almaktadır. Şiirin teması da kitabın serüvenidir. Şiirde bir kitabın ağaç halinden kitap oluncaya dek geçtiği aşamalar anlatılmıştır. Bu aşamaların düz yazı değil de şiir şeklinde anlatılması bu yaş düzeyi için daha eğlenceli ve ilgi çekici olabilir.

Şiirin dili sadedir. Kullanılan kelimeler seviyeye uygundur.

Şiiri okuyan çocuk basit gördüğü bir kâğıdın çok kolay olmayan yollardan geçip en son halini aldığını öğrenir ve kitaplarına daha çok değer verebilir. Ayrıca kavak ağacının bir kitap olmaktan mutluluk duyması da önemli bir ayrıntıdır.

4.1.18. Anadolu’nun cirit oyunları

Metin deneme türünde, 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü makaledir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada birer resim kullanılmıştır. Resimlerin ilki cirit oyunlarının nasıl ortaya çıktığını açıklayan, ikincisi ise cirit oyunlarını gösteren resimlerdir.

Metin “Sağlık ve Spor” teması altında işlenmiştir. Metin aynı zamanda “Milli Kültür” temasına da uygundur. Metnin teması cirit oyunlarıdır.

Metinde atalarımızdan günümüze ulaşan cirit oyununun nasıl ortaya çıktığı anlatılmaktadır. Metinde konu ve ana fikrin belirli bir düzende ve uyumlu olarak verilmesi hikâyenin çocuk tarafından anlamlandırılmasını kolaylaştırmıştır.

Metinde akıcı bir dil kullanılmıştır. Fakat anlamı bilinmeyecek kelimeler vardır: seyirlik oyun, çeviklik, hüner, oba, zırh, dizgin, manevra, süvari, mızrak, gürz, talim, kürek ses gibi. Metinde uzun cümleler dikkat çekmektedir. Bu yaş düzeyi için uzun cümleler ve kalabalık paragraflar anlamı bilinmeyen kelimeler ile birleştiğinde sıkıcı ve dikkat dağıtıcı olabilir.

Metinde bize geleneksel oyunumuz, sporumuz olan ciridin unutulmaması iletisi verilmek istenmiştir.

4.1.19. Cazgır

Şiir 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek bir sayfada ele alınmıştır, iki bölümden oluşmaktadır. Her bölüm 10 dizeden oluşmaktadır. Tek bir resim kullanılmıştır. Kullanılan resim şiirin içeriğini açıklayan bir resimdir. Aynı zamanda şiire adını da veren cazgır kelimesinin anlamının sayfanın hemen başında yer alması şiirin anlamlandırılmasını kolaylaştırmıştır.

Şiir “Sağlık ve Spor” teması altında işlenmiştir. Metin aynı zamanda “Milli Kültür” temasına da uygundur. Şiirin teması da güreştir. Metinde geleneksel bir sporumuz olan güreş anlatılmaktadır. Cazgır denen ve güreşecek kişileri izleyicilere yüksek sesle tanıtan, dua okuyarak alana alan kişinin nidaları şiiri oluşturmaktadır.

Şiirde kullanılan dil 5. sınıf seviyesi için çok uygun değildir. Çocuğa ağır gelebilir. Anlamı bilinmeyecek kelime ve kelime grupları kudret, er, özge, peşrev, burma, karayel fırtınası, şahan olabilir.

Şiirde geleneksel sporumuz olan güreş bir cazgırın ağzından anlatılarak geleneklerimize ve spora dikkat çekilmek istenmiştir. Verilmek istenen ileti direk olarak şiirde geçmemektedir.

4.1.20. Yüksek evde oturanın türküsü

Şiir 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada yer almaktadır, iki dördlük, bir beşlikten oluşmaktadır. Metni örnekleyici tek resim kullanılmıştır. Şiirde resim şiire göre daha fazla yer kaplamaktadır. Şiir çok kenarda kalmıştır. Şiirde 8’li hece ölçüsü kullanılmıştır. Şiirde kullanılan resim renkli fakat iç karartıcı ve sıkıcıdır. Estetik bir değer taşımamaktadır. Çocuğun şiire ilgisini ilk anda yok edebilir.

Şiir “Doğa ve Evren” teması altında yer almaktadır. Şiirde de betonlaşma ve gittikçe doğadan, insanlardan uzaklaşma teması işlenmiştir. Şiirde yüksek katlı binaların yapımı ile birlikte doğadan uzaklaşma, insanların birbirinden uzaklaşması anlatılmaktadır.

Şiirde kullanılan dil sadedir. Çocuk sadece us kelimesinin anlamı bilemeyebilir. Fakat şiir yaşama karşı duyulan isteği, geleceğe inancı azaltabilir. Karamsar bir şiirdir.

Şiiri okuyan çocuk günümüz komşuluk ilişkilerini, doğadan uzaklaşmayı sorgulayabilir. Bu konuda bir farkındalık edinebilir.

4.1.21. Reçete

Metin 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada birer resim kullanılmıştır. Paragrafların kısa tutulması sınıf seviyesi açısından çok uygundur. Metinde her sayfada bir resim kullanılmıştır. İlk resim renkli ve dikkat çekicidir. İkinci resimde koyu renkler kullanılmıştır. Dikkat çekici değildir.

Metin “Doğa ve Evren” teması altında işlenmiştir. Metinde bahar ayının gelmesiyle birlikte doğada neler yapabileceğimiz adeta doktorun yazdığı reçete gibi bir yazar tarafından anlatılmıştır.

Metinde sade bir dil kullanılmasına rağmen sınıf seviyesinin çok üstünde bir yazıdır. Öğrenci metnin bazı yerlerini çok rahat anlayabilir. Fakat metni genel olarak anlamlandırmada problem yaşayacaktır. Anlamı bilinemeyecek kelime ve kelime grupları fazladır: ahali, madımak, lapa, ebegümece, senfoni, safra, karabasan, hatmi, buğu, katmer, biat, zikir halkası, dua makamı, devşirmek.

Metinde mevsimlerin gelişi ile birlikte doğanın farkına varma, doğayla iç içe olma iletisi verilmek istenmiştir.

4.1.22. Kar tanesinin serüveni

Metin 11 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyevidir.

Metin 3 sayfaya yerleştirilmiştir. Bazı paragraflardaki cümle sayıları sınıf seviyesine göre uzun gibi gözüke de cümle yapılarına bakıldığında kısa cümleler olduğu görülmektedir. Her sayfada birer resim kullanılmıştır. Kullanılan resimler sade ve renk bakımından kısıtlıdır. Böylesine dikkat çekici ve merak uyandırıcı bir metnin resimleri de dikkat çekici olabilir.

Metin “Doğa ve Evren” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da kar tanesinin serüvenidir.

Metinde kar tanesinin oluşumu aşama aşama anlatılmaktadır. Anlatım sınıf seviyesine uygun ve ilgi çekicidir. Metnin kahramanı kar tanesidir. Kahraman sınıf seviyesine göre oldukça ilgi çekici ve merak uyandırıcıdır.

Metnin dili sade, açık ve durudur. Bu nedenle konu daha iyi anlaşılmaktadır. Yer yer sorular sorularak metne hareket katılmış ve öğrenciler düşünmeye sevk edilmiştir. Anlamı bilinmeyecek kelimeler “avlu” ve “ibrik” olabilir. Ayrıca öğrenci Hazar Denizi ve Tebriz kentini de metinden hareketle merak edebilir.

Yazar bize bir kar tanesinin oluşum sürecini anlatarak doğayı, evreni ve doğada meydana gelen değişiklikleri düşünmemizi ve anlamamızı amaçlamıştır.

4.2. Altıncı Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 3

Altıncı sınıf ders kitabındaki metin türü dağılımları

<i>Metin Türü</i>	<i>Sayı</i>
Hikâye	4
Şiir	4
Makale	4
Anı	2
Söyleşi	2
Deneme	2
Bilgilendirici metin	2
Tiyatro	1
Gezi yazısı	1
Otobiyografi	1
Bildiri	1

Tablo 3’te görüldüğü üzere kitapta en fazla hikâye, şiir ve makale türlerinde metinler yer almaktadır. Daha sonra anı, söyleşi, deneme ve bilgilendirici metinler, tiyatro, gezi yazısı, otobiyografi ve bildiri türlerine yer verilmektedir.

Altıncı sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre toplu olarak değerlendirilmesi Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4

Altıncı sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Bilgilendirici Metinler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Plan	Dil ve Anlatım	İleti	
Bu da Benim Öyküm	+	+	-	+	+	+	+	+	
15 Temmuz	+	+	+	+	+	-	-	+	
Aziz Sancar	+	+	+	+	+	+	+	+	
İnsanlar zamanı eskiden nasıl ölçerdi?	+	+	+	+	+	+	+	+	
Teknoloji Bağımlılığı	+	+	+	+	+	+	+	+	
Merak Ettiklerimiz	+	+	+	+	+	+	-	+	
Afyon	+	+	+	+	+	+	+	+	
Su Kirliliği	+	+	-	+	+	+	+	+	
Tarhananın Öyküsü	+	+	+	+	+	+	+	+	
Bisiklet Zamanı	+	+	+	+	+	+	+	+	
Yemek, İçmek ve Sindirmek	+	+	+	+	+	+	+	+	
Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap	+	+	-	+	+	+	-	+	
Dostluğa dair	+	+	-	+	+	-	-	+	
Hikâye Edici Metinler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Kahramanlar	Plan	Dil ve Anlatım	İleti
Canım Kitaplığım	+	+	+	+	-	+	+	+	-
Türk Askerinin Cesareti	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Yaşlı Nine	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Vermek Çoğalmaktır	+	+	+	+	+	+	+	-	+
Gümüş Kanat	+	+	-	+	+	+	-	+	+
Evet Efendim	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Sen De Bir İyilik Yap	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Şiirler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Plan	Dil ve Anlatım	İleti	
Arıyorum	+	+	+	+	+	+	+	+	
Sevgi Diyen Çağlar Aşar	+	+	-	+	+	+	-	+	
Anadolu	+	+	+	+	+	+	-	+	
Ana Dili	+	+	-	+	+	+	-	+	

Kitapta genel olarak 11, 12, 13 punto yazı büyüklüğü ve 3 farklı yazı tipi kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü sınıf seviyesine uygundur. Sayfa düzeni tüm metinlerde uyumludur. Resim ve fotoğraflar incelenen 24 metinden 9 metinde metinle uyumlu değildir. Ayrıca estetik değeri düşüktür. Metne özel yapılan çizimler özenli değildir. Tema tüm metinlerde yaş seviyesine ve çocukların gelişimine uygundur. Metinlerde işlenen konular genel olarak çocuğa göredir. Metinler genel olarak bir plan dâhilinde yazılmıştır. İncelenen 24 metnin 8 tanesinde dil ve anlatım konusunda sıkıntı vardır. Öğrencinin seviyesine uymama (özellikle şiirlerde), paragrafların uzunluğu, bilinmeyen kelimelerin fazla olması, metinlerin bir sonuca bağlanmaması bu sıkıntılara yol açmaktadır. Metinden çıkarılacak ders ya da ileti genel olarak metinlerde açıkça verilmektedir

4.2.1. Bu da benim öyküm

Metin 12 punto büyüklüğünde Minion Pro-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü denemedir.

Metin iki sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada birer resim kullanılmıştır. Satır araları geniş bırakılmış, fakat sayfa kenarlarında yeterince boşluk bırakılmamıştır. Metinde bazı paragraflar uzun tutulmuş, genel olarak çok uzun cümlelere yer verilmiştir. Metinde kullanılan resimler konu ile ilişkili fakat ilgi çekici resimler değildir. Resimler daha ilgi çekici hale getirilip çocuğun metne ilgisi artırılabilir.

Metin “Okuma Kültürü” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da okuma sevgisidir. Metinde okumaya karşı mesafeli olan yazarın okumayı sevme s

erüveni anlatılmıştır. Metnin konusu okumaya aynı şekilde mesafeli duran, okumayı sevmeyen öğrenci açısından güzel ve örnek bir metindir. Metnin kahramanı aynı zamanda yazarımızdır. Ayrıca ablasından da bahsetmektedir.

Metin birinci kişi ağzından anlatılmıştır. Bu da çocuk açısından inandırıcılığı arttırmaktadır. Metinde kullanılan dil genel olarak sade ve akıcıdır. Metinde geçen “imrenmek” kelimesinin anlamı bu yaş düzeyinde bilinemeyebilir.

Metinde yazar okumaya karşı olumsuz tutumundan giriş yaparak ve daha sonrasında değişen düşüncelerinden, kitap okuma ile değişen hayatından, okumanın faydalarından bahsederek çocuğa kitap okumayı öğütlemektedir.

4.2.2. Arıyorum

Şiir 12 punto büyüklüğünde MinionPro-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir 17 üçlük 1 dörtlük olmak üzere toplam 18 bölümden oluşmaktadır. Şiir 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Bazı bölümler kısaltılmıştır. Şiirde her sayfada birer resim kullanılmıştır. Resimler şiirle ilgili, dikkat çekici resimlerdir.

Şiir “Okuma Kültürü” teması altında işlenmiştir. Şiirin teması Türkçeye ve Türkçe konuşmaya verilen önemdir.

Şiire Karamanoğlu Mehmet Bey’in Türkçeyi resmi dil ilan etmesi hatırlatılarak başlanmıştır. Daha sonra şair büyük bir şaşkınlık içinde çevresini incelemekte ve her yerde Türkçesi varken yabancı sözcüklerin kullanıldığını görmektedir. Bunu şiire aktarırken aynı zamanda çocuğa kullandığı yabancı sözcüklerin Türkçelerini de hatırlatmaktadır.

Şiirin dili genel olarak sade ve akıcıdır. Sadece şiirin ilk iki bölümünde geçen ferman, divan, dergâh, bargâh ve meclis sözcükleri anlamı bilinemeyecek kelimelerdir. Şiir birinci kişi ağzından yazılmıştır. Her üçlüğün sonunda okuyucuya soru sorularak anlatım canlı tutulmaya çalışılmıştır.

Şiirde okuyucuya Türkçenin önemi, Türkçe kelime kullanmanın gerekliliği anlatılmak istenmiştir.

4.2.3. Canım kitaplığım

Canım Kitaplığım metninin türü hikâyedir. 12 punto büyüklüğünde MinionPro-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin iki sayfaya yerleştirilmiştir. Resim, metnin içinde kullanılmamıştır. Metin adeta bir kitaplığın ortasına yazılmış gibi bir düzenleme oluşturulmuştur. Bu durum metnin içeriği ile ilişkilidir. Fakat metinle ilgili resme de yer verilebilirdi. Çünkü metin kısaltılmış bir metin olmasına rağmen uzundur. Resimle desteklenebilirdi.

Metin “Okuma Kültürü” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da kitap seçimidir. Metinde kitaplarıyla çok güzel ve mutlu bir ilişkisi olan küçük bir çocuğun çok dikkatli kitap seçimi yapması ve bir gün abisinin yanlış bir kitap hediye etmesi ve sonrasında yaşananlar anlatılmıştır. Metnin konusu önemlidir. Fakat burada çok renkli bir dünya yaratılarak sanki her zaman doğru kitap seçimleri yapmamızın zorunluluğu vurgulanmıştır. Oysaki öğrenci zaman zaman yanlış seçimler de yapabilir. Bu çok doğal bir durumdur. Çok tehlikeli olmaması kaydıyla yanlış kitaplar da okuyabilir. Böylece güzeli ve doğruyu daha iyi seçebilir. Ya da bir kitap sadece kapağına bakılarak değerlendirilmemelidir. Burada çocuk kitabın içeriğine bakmadan değerlendirme yapmıştır.

Metnin kahramanı küçük bir kitapseverdir. Yardımcı kahramanlar annesi, babası ve ağabeyidir.

Metin birinci kişi ağızından anlatılmıştır. Bu durum metnin anlaşılabilirliğı ve samimiliğı açısından önemlidir. Akıcı bir dil kullanılmıştır. Anlamı bilinemeyecek kelimeler kıvanç, cümbüş ve gücenmek olabilir.

Metinde kitap sevgisi ve kitap seçiminin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

4.2.4. Türk askerinin cesareti

Türk Askerinin Cesareti metninin türü anıdır. 13 punto büyüklüğünde Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. İkinci sayfada bir tane fotoğraf kullanılmıştır. İkinci sayfada kullanılan fotoğraf metni simgeleyen bir fotoğraftır. Bir Türk askeri kucığında yabancı bir askeri taşımaktadır.

Metin “Millî Mücadele ve Atatürk” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da millî mücadele ve Türk askerinin cesaretidir. Metinde Çanakkale Savaşı sırasında yaralanan bir İngiliz Yüzbaşının kahraman ve cesur Türk askeri tarafından kurtarılma hikâyesi anlatılmaktadır. Konu ilgi çekicidir.

Metnin kahramanı cesur Türk askeridir. Diğer kişiler İngiliz Yüzbaşı, İngiliz komutan, Türk ve İngiliz askerleridir.

Metin birinci kişi ağızından anlatılmaktadır. Bu da metnin inandırıcılığını arttırmaktadır. Kullanılan dil sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek kelimeler bahtiyarlık, intiba, siper, feryat olabilir.

Metinde Türk askerinin en zor zamanlarda dahi karakterinden ödün vermediğı, ne kadar cesaretli ve merhametli olduğı anlatılmak istenmiştir.

4.2.5. Yaşlı nine

Yaşlı Nine metninin türü anıdır. 12 punto büyüklüğünde MinionPro-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin 2 sayfada işlenmiştir. Her sayfada metni açıklayıcı fotoğraflar kullanılmıştır.

Metin “Millî Mücadele ve Atatürk” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da yaşlı nine ve vefa borcudur. Metinde iki torununu cephede şehit veren yaşlı ve köylü ninenin Gazi Paşa’yı görme isteğı ile köyünden yollara düşmesi anlatılmaktadır. Konu ilgi çekicidir.

Metnin kahramanları Atatürk ve yaşlı ninedir. Yardımcı kahramanlar Sabiha Gökçen’dir.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcük yoktur diyebiliriz.. Metinde karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir. Bu konuşmalar sırasında ninenin yöresel

konuşması dikkati çekmektedir: sahabı mısın, mıhtar, geldimdi, ahşamdan, duruyom, töbe gibi.

Metni okuyan çocuk yaşlı ninenin Atatürk'e vefa duygusunun büyüklüğünü görür ve bu borcun her Türk için geçerli olduğunu anlar.

4.2.6. 15 temmuz

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metin "Meclis Bülteni TBMM Ortak Bildirisi"nden kısaltılarak alınmıştır.

Metin tek bir sayfada işlenmiştir. Kısaltılmış bir metindir. Metinde tek bir fotoğraf kullanılmıştır. Sayfanın yarısı yazı yarısı fotoğraftan oluşmaktadır. 15 Temmuz darbe girişiminin sembolü haline gelen şehidimiz Ömer Halisdemir bu fotoğrafta yer almaktadır. Metinle ilişkili bir fotoğraftır.

Metin "Milli Mücadele ve Atatürk" teması altında işlenmiştir. Metnin teması da 15 Temmuz'dur. Metin "Meclis Bülteni TBMM Ortak Bildirisi"nden alınıp kısaltılmıştır. Metinde milletin darbeye karşı verdiği mücadele takdirle karşılanmış, TBMM'nin milletin verdiği yetki ile her türlü zorlukta görevini yerine getirdiği ve getireceği anlatılmaktadır.

Metnin giriş bölümü kitaba alınmadığı için parça eksik gözükmemektedir. Sadece gelişme ve sonuç bölümleri kitaba alınmıştır. Metinde kullanılan dil sınıf seviyesinin üstündendir. İlk paragraf çok uzun tutulduğu ve içerisinde anlamı bilinemeyecek çok sözcük olduğu için çocukların dikkati daha ilk baştan dağılacak ve anlama güçlüğü yaşayacaklardır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler: ziyade, minnettar, aziz, ifa etmek, parlamenter sistem, muasır medeniyet, haysiyetli, meşum darbe.

Metinde kanlı darbe girişimi karşısında TBMM'nin dik duruşu anlatılmak istenmiştir. Her türlü zorluğa rağmen gücünü milletten alan meclisin görevini hiç bırakmadığı ve bırakmayacağı anlatılmıştır.

4.2.7. Aziz Sancar

Metin 13 punto büyüklüğünde, Kalam-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü otobiyografidir.

Metin 6 sayfada işlenmiştir. Metinde Aziz Sancar'ın hayatı kendi ağzından anlatılmaktadır. Metin uzun olmasına rağmen metnin çizimleri, kullanılan resimler ve konuşma baloncukları metni ilgi çekici hale getirmiştir. Ayrıca metnin çizimlerinde canlı renklerin kullanılması metne ilgiyi arttırmaktadır.

Metin “Bilim ve Teknoloji” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da Aziz Sancar’dır. Tema ve konu çocuklara örnek olması, başka dünyaların kapısı aralaması, çalışmanın sonucunu göstermesi açısından çok önemlidir. Ayrıca anlatımın 1. Kişi ağzından yapılması da metinde anlatımı ve inandırıcılığı güçlendirmiştir.

Metnin dili akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları muazzam, çile, doktora, tez, doçentlik tezi, atıf, yayımlamak, akademisyen, deha olabilir. Metinde kimya ve fizik dallarına ait terimlere sıkça yer verilmiştir: molekül, biyokimya, biyofizik, DNA onarımı, moleküler biyoloji, DNA dizilimi, biyolojik saat, ultraviyole gibi.

Metni okuyan çocuk çalışmanın sonucunda gelen başarıyı görür.

4.2.8. İnsanlar zamanı nasıl ölçerdi?

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir.

Metin iki sayfaya yerleştirilmiştir. Her iki sayfada da çeşitli fotoğraf ve resimler kullanılmıştır. Metinde tarih öncesi devirden günümüze kadar zamanı ölçmek için kullanılan saatler resmedilmiştir. Resim ve fotoğraflar metni daha iyi anlamak için çocuğa yardımcı olmaktadır.

Metin “Bilim ve Teknoloji” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da zamanı ölçmektir. Metinde tarih öncesi çağlardan günümüze kadar zamanı ölçmek için kullanılan saatler anlatılmaktadır. Konu ilgi çekicidir.

Metnin dili durudur. Anlamı bilinemeyecek sözcükler hazne, mekanik, sarkaç, kuvars ve atom saatleri olabilir.

Metinde saatlerin günümüze kadar gelişim evreleri aşamalı olarak açıklanmaktadır. Ayrıca metnin sonunda bu gelişmelerin hâlâ devam ettiği vurgulanmıştır. Metni okuyan çocuk insanoğlunun her alanda gelişimin devam ettiği iletisini edinebilir.

4.2.9. Teknoloji bağımlılığı

Metin 12 punto büyüklüğünde, Kalam-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü makaledir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Genel olarak metin 3 bölüme ayrılmıştır. Metinde teknoloji bağımlılığına dair 3 farklı resim kullanılmıştır. Bunlar metni destekleyici resimlerdir.

Metin “Bilim ve Teknoloji” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da teknoloji bağımlılığıdır. Metinde teknoloji bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığından korunma yolları

anlatılmaktadır. Konu güncel bir konudur ve çocuğun kendinin, çevresinin farkında olmasını sağlamak açısından önemlidir.

Metnin dili sadedir. Anlamı bilinemeyecek sözcük yoktur diyebiliriz.

Metni okuyan çocuk teknolojiye fazla bağlanmanın zararlarını öğrenir. Aynı zamanda bu durumdan kurtulmak için hangi yolları denemek gerektiğinin de farkına varabilir.

4.2.10. Vermek çoğalmaktır

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyedir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada metni açıklayıcı resimler kullanılmıştır.

Metin “Erdemler” teması altında işlenmiştir. Bu metinde de “Cömertlik” teması işlenmiştir. Metinde bir köylünün kendi yetiştirdiği bir salkım üzümü ona zor zamanlarında yardım eden bir medreseye götürmesi, bir salkım üzümü, ona kapıyı açan talebeyle vermesi ve sonrasında yaşananlar anlatılmaktadır.

Metnin kahramanları köylü, kapıyı açan öğrenci, hoca, hasta öğrenci, aşçı, kitaplardan sorumlu öğrencidir.

Metnin dili sınıf seviyesine göre oldukça ağırdır. Anlamı bilinemeyecek birçok sözcük ve sözcük grubu kullanılmıştır: medrese, ilahi rahmet, tefekkür, ilim, hikmet, ilahi sanat eseri, ilahi nakış, şefkat, tevazu, sevecenlik, vesile olmak, nişan gibi.

Metnin sonunda verilmek istenen ileti açıkça belirtilmiştir: Cömertlik, dostluğun parlak bir nişanıydı.

4.2.11. Sevgi diyen çağlar aşar

Şiir 13 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfaya yerleştirilmiştir. 5 kıtadan oluşmaktadır. İlk kıta a-b-a-b şeklinde çapraz uyak düzeni şeklindedir. Diğer kıtalar c-c-c-b şeklinde düz uyak şeklindedir. 8’li hece ölçüsü kullanılmıştır. Şiir için ayrıca resim kullanılmamıştır. Şiir resim üzerine yerleştirilmiştir. Resimde bir yol ve yeşillikler vardır. Şiirin içeriği ile çok fazla ilgili değildir. İlgi çekiciliği ve estetik bir değeri yoktur.

Şiir “Erdemler” teması altında işlenmiştir. Şiirde de “Sevgi” teması işlenmiştir. Şiirde yolumuza çıkan her türlü engele rağmen sevginin yolundan, yüreğimizin sesini dinleyerek gitmemiz gerektiği anlatılmaktadır.

Şiirde anlamı bilinemeyecek kelimeler kullanılmıştır: km, kor, nadan, seher gibi. Ayrıca mecaz anlamların ağırlıkta olduğu bir şiirdir. Çocuk şiiri tek başına anlamakta zorluk yaşayabilir. Mutlaka çocuğa rehberlik edilmelidir.

Şiirde yaşanan her türlü olumsuzluğa karşı yüreğinin sensini dinle iletisi verilmek istenmiştir. Ayrıca sevginin her zorluğun üstesinden geleceği de vurgulanmıştır.

4.2.12. Gümüş kanat

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyedir.

Metin iki sayfaya yerleştirilmiştir. Metinde ilk sayfada 1, ikinci sayfada 2 tane olmak üzere toplam 3 resim kullanılmıştır. Bu resimler metni açıklayıcı resimlerdir. Renk ve estetik olarak çok ilgi çekici olmasa da metni anlamaya yardımcı resimlerdir.

Metin “Erdemler” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da merhamet ve yardımseverliktir. Metinde Kemal’in babası ile birlikte dala takılan bir kuşu kurtarmaları anlatılmaktadır. Konu kahramanın da çocuk olmasının etkisi ile ilgi çekicidir.

Metnin kahramanı Kemal’dir. Yardımcı kahramanlar ise Kemal’in annesi, babası ve kuştur.

Metnin girişi ve gelişme bölümü çok güzel ilerlerken sonuç bölümü yarım kalmış izlenimi uyandırmaktadır. Metnin dili sade ve akıcıdır. Çocuk sadece “azat etmek” kelime grubunun anlamı bilemeyebilir.

Metinde hayvanlara karşı merhametli ve yardımsever olmamız gerektiği iletisi verilmek istenmiştir. Bu iletiyi çocuk açıkça metinden çıkarabilir.

4.2.13. Merak ettiklerimiz

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü makaledir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Metne özel ayrı bir resim kullanılmamıştır. Metin resmin içine yerleştirilmiştir. Kullanılan resim metnin içeriği ile uyumludur.

Metin “Doğa ve Evren” teması altında işlenmiştir. Metinde de evren teması işlenmiştir.

Metne baktığımızda 4 bölüm dikkatimizi çekmektedir: Neden Evrenin Bir Başlangıcı Olduğunu Düşünüyoruz ki?, Güneş Neden Parlar?, Yıldızlar Sonsuza Kadar Yaşar mı?, Yıldızlar Ölüncü İçindekilere Ne Olur? Metinde de bu sorulara cevap verilmektedir.

Metinde astronomi terimleri dikkati çekmektedir: uzay, yıldız, galaksi, astronom, kızıl kayma, güneş sistemi, beyaz cüce, süpernova patlaması, kara delik, nötron yıldızları

gibi. Metnin dili çok fazla astronomi terimi içermesi ve bu terimlerin soyut olması nedeniyle bu yaş grubu için anlaşılması güç olabilir. Metni anlamlandırmada zorlanabilirler. Fakat metnin bölümlere ayrılması anlamayı daha kolay hale getirebilir.

Metni okuyan öğrenci evreni daha çok sorgulamaya başlar ve evren hakkında merak ettiği soruların bir cevabı olduğunu anlar.

4.2.14. Afyon

Metin 13 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmış bir gezi yazısıdır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Metinde metni anlamaya yardımcı Afyon'a ait fotoğraflara yer verilmiştir.

Metin “Doğa ve Evren” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da Afyon’dur. Metinde Afyon’un tarihi yerleri, gezilip görülecek yerleri, öne çıkan özellikleri tanıtılmıştır. Konu ilgi çekicidir. Düz bir anlatımla değil daha çocukların ilgisini çekecek bir üslupla anlatılmıştır.

Bilgilendirici metinlerden gezi yazısı olduğu için tam olarak kahramanlardan bahsedemesek de metinde anlatıcı, annesi, babası, ablası ve köpekleri Tarçın’ın adı geçmektedir.

Metin 1. kişi ağzından anlatılmıştır. Bu da okuyucu açısından daha samimi bir etki yaratmaktadır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları emektar, güzergâh, medeniyet, kaymak taşı, haşhaş, bükme, kaplıca rota, taarruz, caba olabilir. Genel olarak dili sadedir.

Metni okuyan kişi ülkemizin birbirinden güzel tarihi ve turistik özelliklere sahip bir şehrinin daha tanıma imkânı bulur. İçinde orayı gezme, görme isteği uyanabilir.

4.2.15. Su kirliliği

Metin 11 ve 12 punto büyüklüğünde, Kalam-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü makaledir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Metnin ana başlığı “Su Kirliliği” dir. Metin ayrıca ikinci sayfada “İçme Suyu Nasıl Temizlenir?”, “Suların Kirlenme Nedenleri Nelerdir?”, “Su Yüzüne Çıkan Gerçekler” ve “Neler Oluyor?” olmak üzere 3 bölümde ele alınmıştır. Metnin bölümlere ayrılması ve bu bölümlerin içinde sıralı maddelerin kullanılması metni anlamlandırmada yardımcı olmuştur. Bu metinde ayrı resim kullanılmamıştır. Metin resmin içine yerleştirilmiştir. Resimler oldukça renklidir. Fakat metni destekleyici ve açıklayıcı daha fazla resim kullanılabilirdi. Böylece resimler metni anlamada daha fazla yardımcı olabilirdi.

Metin “Doğa ve Evren” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da su kirliliğidir.

Metinde su kirliliği, su kirliliğinin nedenleri, içme suyu, içme suyunu temizleme yolları anlatılmaktadır. Yaşadığımız bu çağda ele alman bu konu çok önemli bir konudur. Çocukları bu konuda ne kadar erken dönemde bilinçlendirirsek o kadar iyi olur.

Metinde kullanılan dil sadedir. Anlamı bilinemeyecek kelimeler vardır: termik ve nükleer santral, varil, kolera, dizanteri gibi. Metinden su kirliliğini önlemek adına neler yapabileceğimizi öğrenebiliriz.

4.2.16. Anadolu

Şiir 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir iki sayfada işlenmiştir. Şiirde Anadolu’yu yani memleketimizi, kültürümüzü anlatan çeşitli fotoğraflar kullanılmıştır. Bu fotoğraflar şiiri destekleyici fotoğraflardır.

Şiir “Milli Kültürümüz” teması altında ele alınmıştır. Şiirin teması da Anadolu ve Anadolu’nun güzellikleridir. Şiirde Türklerin ilk yurdunun Anadolu olduğu, atalarımızın bu topraklarda yattığı, Anadolu’nun güzellikleri anlatılmaktadır. Anadolu’nun önemini anlatması bakımından önemli bir şiirdir.

Şiir kısaltılmış bir şiirdir. Burada 9 kıtası yer almaktadır. Şiirde 11’li hece ölçüsü kullanılmıştır. İlk kıta a-b-a-b şeklinde çapraz uyak düzeni şeklindedir. Diğer kıtalar c-c-c-b şeklinde düz uyak şeklindedir.

Şiirde seviyeye göre oldukça ağır bir dil kullanılmıştır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları: hudut boyu, zağlı silah, otağ, eren, viran, server, er, gürbüz, gam, oymak, cevahir, sıla, ser, sine olabilir. Ayrıca el ve ocak sözcükleri de eş sesli sözcüklerdir. Çocuk şiirde kullanılan anlamlarını çıkaramayabilir. Şiirin ilk bölümünde Sultan Osman ve Tuğrul Bey’in isimleri geçmektedir. Bu durumun da ya çocuğa rehber tarafından açıklanması gerekir ya da çocuk araştırmaya sevk edilmelidir.

Şiirde Anadolu’nun bizim ilk yurdumuz olduğu, geçmişimiz, tarihimiz olduğu, güzelliklerle dolu olduğu anlatılmak istenmiştir.

4.2.17. Tarhananın öyküsü

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metin bilgilendirici bir metindir.

Metin 2 sayfada ele alınmıştır. İlk sayfadaki paragraflar bu yaş grubu için çok uzundur. Dikkatin çabuk dağılmasına neden olabilir. Metinde kullanılan fotoğraflar metni açıklayıcı ve destekleyici niteliktedir.

Metin “Milli Kültürümüz” teması altında ele alınmıştır. Metinde de milli kültürümüzün bir parçası olan yemeklerimizden tarhana  orbas  işlenmiştir. Metinde tarhana  orbas  ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Tarhana isminin kökeni, yapım malzemeleri, ne zaman yapıldığı, nasıl yapıldığı ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Metnin dili duru ve açıktır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları ihraç, pazar payı, dövme buğday, endüstriyel olabilir. 2. sayfada çorbanın malzemelerinin ve yapılış aşamalarının maddeler halinde verilmesi daha açıklayıcı olmuş. Ayrıca metni sıkıcılıktan kurtarmış.

Metni okuyan  ocuk milli kültürümüzün bir parçası olan yemeklerimizden tarhana çorbasını öğrenir. Milli kültürümüzün öneminin daha çok farkına varır.

4.2.18. Ana dili

ş ir 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

ş ir 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Kısaltılmış bir ş iridir. ş irin ilk haline baktığımızda serbest ş ir tarzında yazıldığını görmekteyiz. Fakat burada sanki dörtlüklerden oluşuyormuş gibi kısaltma yapılmıştır.

ş irde kullanılan ilk fotoğrafı bu yaş düzeyi bir öğrencinin anlaması imkânsızdır. Fotoğrafta Türk tarihinin bilinen ilk yazılı eseri olan Orhun(Göktürk) Yazıtları’nı görmekteyiz. Fotoğrafın altına bir açıklama yapılabilirdi. Aynı şekilde ikinci sayfada kullanılan Türk Dünyası ülkelerine ait bayrakları da  ğrenci bilmeyebilir. Bu bayraklar da Kazakistan, Özbekistan, KKTC, Türkmenistan, Azerbaycan ve Kırğızistan’a aittir.

ş ir “Milli Kültürümüz” teması altında işlenmiştir. ş irde de milli kültürümüzün en temel yapı taşlarından ana dilimiz teması işlenmiştir. ş irde ana dilimizin bizim geçmişimiz, tarihimiz olduğu, bize atalarımızdan miras olduğu, onu korumamız gerektiği anlatılmaktadır.

ş irin dili bu yaş düzeyi için uygun değildir. Bu yaş düzeyi için aynı mesajı içeren daha kolay ve anlayabilecekleri bir ş ir seçimi yapılabilirdi. ş airimiz Azeri’dir. ş irin ilk hali de Azeri Türkçesi ile yazıldığı için bazı kelimeler ş irde Türkçeleştirilmiştir. Bu durum ş iri daha da karmaşık hale getirmiştir. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları ahd   peyman, ecdad, hikmet, dil açmak, şan, şöhret, san, muhabbet destanı olabilir.

ş irde ana dilimizin ne kadar önemli, kıymetli olduğu, onu korumak gerektiği anlatılmak istenmiştir.

4.2.19. Bisiklet zamanı

Metin 11, 11,5 ve 12 punto büyüklüğünde, Kalam-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metin bilgilendirici bir metindir.

Metin 3 sayfada işlenmiştir. Genel olarak metinde resimle yazı iç içedir. Ayrıca metin farklı renkte arka fonları ile yazılmıştır. Bu durum ilgi çekicidir. Metinde çeşitli resim ve fotoğraflar kullanılmıştır. Bu resim ve fotoğraflar oldukça renkli, dikkat çekici ve metni daha iyi anlamaya yardımcıdır.

Metin “Sağlık ve Spor” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da bisiklettir. Metinde bisiklet çeşitleri, bisiklete binerken uyulması gereken güvenlik kuralları, bisikletin nasıl ilerlediği, vites ve frenin nasıl çalıştığı anlatılmaktadır. Bu yaş grubu için oldukça ilgi çekici bir konudur. Fakat bisiklet hakkında yeterli bilgisi bulunan bazı öğrenciler için sıkıcı olabilir.

Metinde genel olarak akıcı ve duru bir dil kullanılmıştır. Bisiklete ait terimler sıkça kullanılmış fakat bunların ya anlamı metin içinde geçmiş ya da sayfanın sonunda bisiklet üzerindeki yerleri açıkça gösterilmiştir. Anlamı bilinemeyecek sözcükler kambur ve patika olabilir. Metinde anlatılacak olanların kutucular halinde, farklı renkte ve fonlarda anlatılması çok ilgi çekici olmuştur.

Metni okuyan çocuk bisikleti detaylı olarak öğrenmiş olur. Özellikle güvenli bisiklet kullanımı için öğrendiklerini günlük hayatında bisiklet binerken uygulayabilir.

4.2.20. Yemek, içmek ve sindirmek

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü denemedir.

Metin 2 sayfada işlenmiştir. Sayfanın sağ üst köşesinde yazar hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Paragraflar 2. paragraf dışında genelde çok uzun değildir. 2. paragraf 12 cümleden oluşmaktadır. Bu cümle sayısı yaş düzeyine göre fazladır. Fakat bu paragraf 2. sayfada da yer aldığı için çok dikkat çekmemektedir.

Metnin her sayfasında birer resim kullanılmıştır. İlk resim çocuklar için çok dikkat çekici ve güldürücüdür. Fakat ikinci resim çok sıradan bir resimdir. Çocukların ilgisini çekecek, metni anlamayı kolaylaştıracak başka bir resim kullanılabilirdi.

Metin “Sağlık ve Spor” teması altında ele alınmıştır. Metinde de sindirme teması işlenmiştir. Metinde çocuklar için ilgi çekici bir giriş yapıldıktan sonra dişlerden başlayarak sindirme işlemi ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Metne direk sindirme işlemi anlatılarak değil dikkat çekici ve güldürücü bir anı ile başlanması metni ilgi çekici hale getirmiştir.

Metnin dili akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları pelikan, öğütmek, salgı, hatırı sayılır, mineral, büzücü kaslar, asit kazanı, mide asidi, bulamaç, çalkantı, mide sıvısı, kıvam olabilir.

Metni okuyan çocuk sindirme işleminin hangi aşamalardan geçerek gerçekleştiğini öğrenir.

4.2.21. Obezite hakkında 10 soru 10 cevap

Metin 12 punto büyüklüğünde, Kalam-Regular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü makaledir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Metinde kullanılan fotoğraflar estetik bir değer taşımamaktadır. Hiçbir dikkat çekiciliği yoktur. Daha dikkat çekici resim ya da fotoğraflar kullanılabilirdi.

Metin “Sağlık ve Spor” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da obezitedir. Metin soru-cevap şeklinde işlenmiştir. Obeziteye dair 10 soru ve 10 cevap yer almaktadır.

Metnin dili yaş seviyesine göre oldukça ağırdır. Bu metin T.C. Sağlık Bakanlığı Broşüründen alınmıştır. Oysa metin direk alıntı yapılmak yerine yaş seviyesine göre düzenlenerek kitaba konulabilirdi. Metinde çok fazla tıp terimi kullanılmıştır. Bu durumda çocuk metni anlamayacak ve dikkati çabuk dağılacaktır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları anormal, ideal, etmen, diyetisyen, aktivite, sosyokültürel, hormonal, metabolizma, genetik, psikolojik, simge, kronik, egzersiz, cerrahi, fizyoterapist, diyabet, kireçlenme, astım, yağ dokusu, kas kütle kaybı, kan kolesterolü, kan yağı, kan şekeri, kan basıncı olabilir.

Metni okuyan çocuk obezite hakkında bilgi sahibi olacak, kendini ve çevresini inceleme gereği duyacaktır. Bu konuda daha bilinçli hale gelecektir.

4.2.22. Evet efendim

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü tiyatrodur.

Metin 4 sayfada işlenmiştir. Karagöz ve Hacivat metni olduğu için konuşmalardan oluşmaktadır. Bu yaş grubu için okuması kolay ve dikkat çekicidir.

Metin Karagöz ve Hacivat sahnesinin üzerine yazılmıştır. Bu da metinle resimleri iç içe bir hale getirmiştir. Fakat resimler daha güzel bir şekilde yerleştirilebilirdi. Daha fazla Hacivat ve Karagöz resmi kullanılabilirdi.

Metin “Birey ve Toplum” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da Karagöz ve Hacivat’tır. Metin “Milli Kültürümüz” teması altında da ele alınabilirdi. Çünkü Karagöz ve

Hacivat milli kültürümüzün bir parçasıdır. Metinde bilgili olan Hacivat cahil olan Karagöz'e kibar bir yere gittiğinde kendine itibar edilmesi için nasıl cevaplar vermesi gerektiğini öğretmeye çalışıyor. Fakat Karagöz her seferinde yanlış anlıyor. Böylece ortaya komik bir metin çıkıyor.

Metnin kahramanları Hacivat ve Karagöz'dür. Hacivat o devre göre okumuş, nerde nasıl davranacağını bilen bir tiptir. Karagöz ise cahil, her söyleneni yanlış anlayan ve nerde nasıl davranacağını bilmeyen bir tiptir.

Metnin dili akıcıdır. Metinde deyimlere sıkça yer verilmiştir: adam olmak, itibar etmek, mürekkep yalamak, itibarlı olmak, halt etmek, halt karıştırmak gibi. Anlamı bilinemeyecek sözcükler potur, saka, münasip olabilir.

Metinde görgü kurallarının önemi eğlenceli bir şekilde verilmiştir.

4.2.23. *Sen de bir iyilik yap*

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyedir.

Metin 3 sayfada işlenmiştir. Her sayfada resim kullanılmıştır. Genel olarak paragraflar kısa tutulmuş, tırnak işaretine bolca yer verilmiştir. Bu durum metni düz ve sıkıcı bir metin olmaktan çıkarmıştır.

Metinde kullanılan resimler metni açıklayıcı niteliktedir. Fakat estetik bir değer taşımadığı için çok ilgi çekici değildir.

Metin "Birey ve Toplum" teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da iyiliktir. Metinde Canol adlı bir öğrencinin yolda bir bankta bulduğu cep telefonunu sahibine ulaştırması anlatılmıştır. Metnin kahramanı da bir çocuk olduğu için bu yaş grubu için uygundur. Ayrıca çocuğa böyle ya da benzer bir durumla karşılaştığında neler yapması gerektiği hakkında bir örnek teşkil etmektedir.

Metnin kahramanı Canol adlı öğrencidir. Yardımcı kahramanlar ise telefonu kaybeden çocuğun annesi, okuldaki hizmetli ve müdür yardımcısıdır.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Yaş seviyesine uygundur. Anlamı bilinemeyecek sözcükler soğukkanlılık, olasılık, kuşku, kaygı, belirlemek, yitirmek, caymak, hizmetli, övmek, sıska, korkuluk, yinelemek, ödeşmek, mahcup olabilir. Ayrıca metinde tırnak işareti ve üç nokta sıkça kullanılmıştır. Metin 3. kişi ağızından anlatılmaktadır.

Metni okuyan çocuk iyilik yapmanın önemini anlar. Ayrıca iyilik yapmanın bir karşılığı olmadığını, insanlık gereği olduğunu da kavrar.

4.2.24. Dostluğa dair

Metin 12 punto büyüklüğünde, Calibri karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir. Metin tek sayfada işlenmiştir. Metinde kullanılan fotoğrafın estetik bir değeri yoktur. Çok sıradan ve bu yaş grubu için ilgi çekici değildir. Metin “Birey ve Toplum” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da dostluktur. Metinde dostluk anlatılmıştır. Dostluğun nasıl olması gerektiği adeta bir çerçeve gibi çizilmiştir. Metinde giriş ve gelişme bölümleri vardır. Fakat sonuç bölümü belli değildir. Metinde kullanılan dil ağır bir dildir. Bu yaş seviyesi için uygun değildir. Metin öğüt verici özellikte bir metindir. Çocuklara verilmek istenen mesaj bu şekilde değil de bir hikâye, masal ya da fabl içinde de verilebilirdi. Böylece daha etkili ve ilgi çekici bir metin olabilirdi. Metinde anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları şebnem, bilge, sabaha ermek, sevgiyle ekmek, şükranla biçmek olabilir. Çok fazla mecazlı anlatım olduğu için de metin çocuk için sıkıcı ve anlaşılmaz hale gelebilir. Metni okuyan çocuk dostluğun önemini ve gerçek dostluğun nasıl olması gerektiğini öğrenir.

4.3. Yedinci Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 5

Yedinci sınıf ders kitabındaki metin türü dağılımları

<i>Metin Türü</i>	<i>Sayısı</i>
Şiir	4
Hikâye	3
Tiyatro	2
Anı	2
Söyleşi	2
Deneme	2
Biyografi	2
Gezi yazısı	2
Günlük	2
Otobiyografi	1
Makale	1
Roman	1

Tabloda görüldüğü üzere kitapta en fazla şiir ve hikâye türlerinde metinler yer almaktadır. Daha sonra sırası ile tiyatro, anı, söyleşi, deneme, biyografi, gezi yazısı, günlük, otobiyografi, makale ve roman türleri gelmektedir.

Yedinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre toplu olarak değerlendirilmesi Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6

Yedinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Bilgilendirici Metinler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Plan	Dil ve Anlatım	İleti	
Barış Manço	+	+	-	+	+	+	+	+	
Sol Ayağım	+	+	-	+	+	+	+	+	
İnsanlarla Geçinme Sanatı	+	-	-	+	+	+	-	+	
Türk Mutfak Kültüründe Kahve	+	+	-	+	+	+	+	+	
Piri Reis	+	+	+	+	+	+	+	+	
Yeni Dünya	+	+	+	+	+	+	+	+	
Okumak Deyince	+	+	-	+	+	+	-	+	
Okumak Ayrıcalıktır, Herkes Okuyamaz	+	+	+	+	-	+	-	-	
Lavanta Kokulu Köy	+	+	-	+	+	+	+	+	
Moena Türk Köyü	+	+	-	+	+	+	-	+	
Hikâye Edici Metinler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Kahramanlar	Plan	Dil ve Anlatım	İleti
Arıların ilhamı	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Munise	+	+	-	+	+	+	-	-	+
Dostluk	+	+	+	+	+	+	+	-	+
Ordular! İlk hedefiniz...	+	+	+	+	+	+	+	-	+
Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz	+	+	+	+	+	+	+	-	+
Ben, Mimar Sinan	+	+	-	+	+	+	+	-	+
Dîvânü Lugâtî't-Türk'ün Bulunuş Hikâyesi	+	+	-	+	+	+	+	+	+
İlk Kar	+	-	-	+	-	+	-	-	-
2100'deki Yaşamdan Bir Gün	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Akşehir'de Bir Fil	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Şiirler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Plan	Dil ve Anlatım	İleti	
Vatan destanı	+	+	-	+	+	+	-	+	
Türkiye'm, Ana Yurdum, Sebebim, Çarem!	+	+	-	+	+	+	-	+	
Bu Sabah Hava Berrak	+	+	+	+	+	+	+	+	
İstanbul	+	+	-	+	+	+	+	+	

Kitapta genel olarak 8,5, 9, 9,5 punto yazı büyüklüğü ve 3 farklı yazı tipi kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü sınıf seviyesine uygundur. Sayfa düzeni 2 metin hariç tüm metinlerde uyumludur. Resim ve fotoğraflar incelenen 24 metinden 17 metinde metinle uyumlu değildir. Ayrıca estetik değeri düşüktür. Metne özel yapılan çizimler özenli değildir. Kullanılan fotoğrafların kalitesi iyi değildir. Tema tüm metinlerde yaş seviyesine ve çocukların gelişimine uygundur. Metinlerde işlenen konular genel olarak çocuğa göredir. Metinler genel olarak bir plan dâhilinde yazılmıştır. İncelenen 24 metnin 12 tanesinde dil ve anlatım konusunda sıkıntı vardır. Öğrencinin seviyesine uymama (özellikle şiirlerde), paragrafların ve cümlelerin uzunluğu, bilinmeyen kelimelerin fazla olması, kullanılan dilin seviyeye ağır olması, çeviri metinlerde oluşan anlam bulanıklığı bu sıkıntılara yol açmaktadır. Metinden çıkarılacak ders ya da ileti genel olarak metinlerde açıkça verilmektedir.

4.3.1. Arıların ilhamı

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyedir.

Metin 2 sayfaya yerleştirilmiştir. Metinde her sayfada birer resim kullanılmıştır. İkisi de metni anlamaya yardımcı resimlerdir. Resimler daha estetik ve metni açıklayıcı resimler olabilir.

Metin “Erdemler” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da çalışmaktır. Metinde padişah ile vezir arasında arıların çalışma düzeni hakkında geçen konuşma anlatılmaktadır.

Metnin kahramanları Padişah Hümayun Fal ve Vezir HâcesteRay’dır. Devleti yöneten padişah ve yardımcısının düşünen, öğrenen, sorgulayan insanlar olması çocuklara örnek teşkil etmektedir.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları memnun, vezir, ihmal etmek, maiyet, üşüşmek, kovuk, gümeç, öz, ibret, eğimli, saltanat, balçık, nitekim olabilir. Konuşma çizgisine bolca yer verilmiştir. Metin 3. kişi ağzından anlatılmaktadır.

Metni okuyan çocuk bir işin verimli sonuçlanması için bir düzen, birlik ve beraberlik içinde hareket edilmesi gerektiği iletilisini çıkarır. Metnin iletilisi sonunda açıkça verilmiştir.

4.3.2. Munise

Metin 9,5 punto büyüklüğünde, TimesNewRomanPSMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin 3 sayfada işlenmiştir. Reşat Nuri Güntekin'in "Çalıkuşu" romanından bir bölüm kısaltılarak alınmıştır.

Metnin her sayfasında birer resim kullanılmıştır. Resimler metni açıklayıcı ve anlamaya yardımcı resimlerdir. Fakat kullanılan renkler çok koyu ve resimlerin estetik değeri çok yüksek değildir.

Metin "Erdemler" teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da yardımseverlik, şefkat ve merhamettir. Metinde Anadolu'da öğretmenlik yapan Feride'nin öğrencisi Munise'nin onu istemeyen babası ve üvey annesinden kaçması ve öğretmeni Feride'ye sığınması anlatılmaktadır. Munise'nin de bir çocuk olması öğrencilerin dikkatini çekebilir.

Metnin kahramanı Feride ve Munise'dir. Yardımcı kahramanlar Munise'nin babası, üvey annesi, Hatice Hanım'dır.

Metin kitaptan alıntı ve kısaltılmış bir metin olduğu için metnin başında kısa bir bilgi verilmesi iyi olmuştur. Daha sonra giriş ve gelişme bölümleri de kısaltıldığı halde anlaşılır olmuştur. Fakat sonuç bölümü belirsiz kalmıştır. Metin bir sonuca bağlanabilirdi.

Kitaptan direk alıntı yapıldığı ve kitap 1923'te kitap olarak yayımlandığı için dili ağırdır. Anlamı bilinemeyecek pek çok sözcük ve sözcük grubu kullanılmıştır: tayin etmek, fena, havadis, kabahat, aba, müddet, çıra, his, sarsıntı, inilti, taşlık, fer, minnet, viran, sefil, akis, munis, mesut, sual, ambar, neticesiz, arzu gibi. Ayrıca metinde kullanılan deyimler de dikkat çekmektedir: sokaklara dökülmek, kulak vermek, içini çekmek, kendini avutmak, gölge düşmek gibi.

Metni okuyan çocuk etrafındaki kişilere karşı duyarlı olmayı, şefkatli ve merhametli olmanın önemini daha iyi anlar.

4.3.3. Dostluk

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü tiyatrodur.

Metin 3 sayfada işlenmiştir. Metnin her sayfasında resim kullanılmıştır. Resimler metinle ilgili ve renkleri, çizimleri ile dikkat çekicidir.

Metnin kahramanları Karagöz ve Hacivat'tır. Dostluk gibi önemli bir konunun onların üzerinden anlatılması hem eğlenceli hem de öğretici olmuştur.

Metin "Erdemler" teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da dostluktur. Metinde Karagöz ile Hacivat arasında geçen barışma konusu işlenmiştir.

Metnin dili akıcıdır. Fakat anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları sıklıkla kullanılmıştır: ahde vefa, menfaat, hiddet, moloz, meret, miskin, herif, köftehor, yaren, hayal perdesi, suret, sürç-i lisan gibi. Metinde deyimlerin sıklığı da göze çarpmaktadır: kadir

kıymet bilmek, başı dara düşmek, gözüne uyku girmemek, muşmula gibi, ipucu vermek, içini dökmek, örnek olmak, derdini dökmek, el pençe(divan), hesabını bilmek, ipin ucunu kaçırmak, atsan atılmaz satsan satılmaz, kalp kırmak gibi.

Metni okuyan öğrenci dostluğun önemini dostluğun bizler için en güzel hediye olduğunu anlar.

4.3.4. Vatan destanı

Şiir 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada işlenmiştir. Şiirin resimleri şiirle ilgili fakat çok ilgi çekici değildir. Estetik açıdan daha iyi resimler çizilebilirdi.

Şiir “Milli Mücadele ve Atatürk” teması altında ele alınmıştır. Şiirin teması da vatan sevgisidir. Şiirde şair vatanına duyduğu sevgiyi, hayranlığı anlatmaktadır. Bunu yaparken sık sık benzetmelerden yararlanmıştır.

Şiirde 11’li hece ölçüsü kullanılmıştır. İlk kıta a-b-a-b şeklinde çapraz uyak düzeni şeklindedir. Diğer kıtalar c-c-c-b şeklinde düz uyak şeklindedir.

Şiirin dili seviyeye göre ağırdır. Anlamı bilinemeyecek kelimeler şan, levent, zümrüt, cenk, nisbet, umman, cefalı, tunç, kalkan, nihayet, terakki, irfan olabilir. Şiirde sık sık vatan bir şeylere benzetilerek yüceltilmiştir.

Şiiri okuyan öğrenci vatan sevgisinin yüceliğini öğrenmiş olur.

4.3.5. Ordular! İlk hedefiniz...

Metin 9 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü anıdır.

Metin 2 sayfada işlenmiştir. Metinde kullanılan fotoğraflar metnin içeriğini yansıtmaktadır.

Metin “Milli Mücadele ve Atatürk” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da Büyük Taarruz’dur. Metinde Büyük Taarruz öncesi hazırlıklar ve Büyük Taarruz’un nasıl kazanıldığı anlatılmaktadır.

Metnin kahramanı Mustafa Kemal’dir. Yardımcı kahramanlar ise yaverler, Kurmay Heyeti, Fevzi Paşa, İsmet Paşa, Ali Çavuş, Yaver Salih Bozok’tur.

Metnin dili sadedir. Anlamı bilinemeyecek kelimeler sivil, yaver, taarruz, saptamak, kağıt ve ilişmek olabilir. Metnin bazı cümlelerinde anlatım bozuklukları vardır: “Gece iyice bastırmıştı. Mustafa Kemal çadırının önünde çakı gibi duruyordu. Sık sık saatine bakıyor,

Ali Çavuş, torbalara biraz kuru yiyecek koymuş, kahve takımını hazırlamış. Saat iki olsun diye bekliyorlar.”

Metni okuyan öğrenci Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarının zekâsını, planlılığı ve bunun sonucunda gelen başarıyı görür ve bunları hayatına uygulama şansı elde etmiş olur.

4.3.6. Öğretmeninizden af dileyebilirsiniz

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü anıdır.

Metin tek sayfada işlenmiştir. Metinde kullanılan fotoğraflar metinle ilgilidir. Fotoğraflarda Mustafa Kemal Atatürk’ün yanında manevi kızlarını görmekteyiz.

Metin “Milli Mücadele ve Atatürk” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da Atatürk ve manevi kızlarıdır. Metinde Atatürk’ün manevi kızları ile olan bir anısı anlatılmaktadır. Manevi çocuklarına hiçbir zaman kendisinden dolayı ayırım yapılmasını istemeyen Atatürk’ün bunu kızlarına ders vererek fark ettirmesi anlatılmaktadır.

Metnin kahramanları Mustafa Kemal Atatürk, manevi kızları Zehra ve Sabiha’dır. Yardımcı kahramanlar ise kızların ilk öğretmenleri ve sonraki öğretmenleridir.

Metinde kullanılan dil seviyeye çok uygun değildir. Anlamı bilinemeyecek kelime ve kelime grupları müsamaha, muamele, muhit, hiddet, hışım, tasdik etmek, arzu etmek, nasihat vermek, otoriter olabilir. Metinde ayrıca çok sık deyimler kullanılmıştır: gözü tutmak(tutmamak), kafa kafaya vermek, özen göstermek, şaşırıp kalmak, kapı dışarı etmek, sevinçten uçmak, yok etmek, fırsat bulmak gibi.

Metinden Atatürk’ün eşitliğe çok önem verdiğini, öğretmene değer verdiğini çıkarabiliriz.

4.3.7. Barış Manço

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü biyografidir.

Metin 2 sayfada işlenmiştir. Paragraflar kısa tutulmuştur. Bu da öğrencinin dikkatinin dağılmaması açısından önemlidir.

Metnin ilk sayfasında Barış Manço’ya ait bir fotoğraf, ikinci sayfada ise yine ona ait bir resim yer almaktadır. İkinci sayfada kullanılan resim ilk sayfada yer alsaydı daha dikkat çekici olabilirdi. Çünkü ikinci resim renkli ve dikkat çekicidir. Ya da Barış Manço’ya ait daha renkli ve dikkat çekici resimler kullanılarak öğrencinin metne ilgisi artırılabilirdi.

Metin “Kişisel Gelişim” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da Barış Manço’dur. Metin Barış Manço’nun hayatını kısa olarak anlatmaktadır.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları velhasıl, tescil etmek, mütevazı fert, mensup, ikmale kalmak, koleksiyoner ve antika olabilir. Ayrıca metinde deyimlere sıklıkla yer verilmiştir: hayata gözlerimi yummak, dilden dile dolaşmak, gönlünde taht kurmak, (duygularına) tercüman olmak, (bir ilke) imza atmak, adam yerine koymak, özen göstermek, dünyaya gelmek, damgasını vurmak, ilgi görmek, ağzından düşürmemek gibi.

Metni okuyan çocuk ülkemiz için çok önemli bir değer olan Barış Manço’nun hayatını, başarılarını, çok önemli ve farklı bir sanatçı olduğunu öğrenmiş olur.

4.3.8. Sol ayağım

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü otobiyografidir.

Metin 4 sayfada işlenmiştir. Metnin her sayfasında bir resim yer almaktadır. Resimler metnin içeriğini yansıtmaktadır. Fakat resimler daha estetik çizilebilirdi.

Metin “Kişisel Gelişim” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması inanç ve azimdir. Metinde bedensel olarak problemleri ile dünyaya gelen Chris’in annesinin yardımı ve hiçbir zaman ümidini kaybetmeyerek nasıl gelişim gösterdiği anlatılmaktadır.

Metnin kahramanı aynı zamanda da kitabın yazarı olan Chris’tir. Yardımcı kahramanlar ise Chris’in annesi, babası, kardeşi Mona ve doktorlardır. Anne karakteri mücadele ruhu, vazgeçmemesi, umutsuzluğa kapılmaması ve sabrı ile çok önemli bir karakterdir.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler vaka, darbe, münasebetsizlik, deyiş, mesele, bukle, istemsizce, cezbetmek, dürtü, kiler olabilir. Metinde deyimler de kullanılmıştır: elinde tutmak, ümidini kesmek, emin olmak, yanında olmak, anlamına gelmek, istek duymak, kendine gelmek, can atmak. Anlatım 1. kişi ağızından yapılmıştır. Bu da metnin inandırıcılığı açısından önemlidir.

Metin bir kitaptan alınmış ve kısaltılmıştır. Bütün bir kitaptan çıkarılacak iletiler çok fazladır. Fakat bu kısaltılmış metin bile çocuğa mücadelenin, vazgeçmemenin, sabrın önemini çok güzel bir şekilde anlatmaktadır.

4.3.9. İnsanlarla geçinme sanatı

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir.

Metin 2 sayfada ele alınmıştır. Metnin her sayfasında birer resim kullanılmıştır. Resimler sayfaya daha dikkat çekici bir şekilde yerleştirilebilirdi. Resimler metinle uyumludur. Fakat dikkat çekici değildir.

Metin “Kişisel Gelişim” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da geçinme sanatıdır. Metinde insanlarla geçinmek için neler yapılabileceği anlatılmaktadır.

Metnin paragrafları cümle sayısı olarak fazla değildir. Fakat bazı paragraflarda çok uzun cümleler kullanılmıştır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler kullanılmıştır: emek, gayret, husus, tutarlı, formül, bileşen, ebeveyn, eşref-i mahlûkat, fert, tutum, uzlaşmak, âcizlik, marifet olabilir. Ayrıca deyimlere de sıkça yer verilmiştir: ölçülü olmak, kalp kırmak, dozunu kaçırmak, gayret göstermek, can kulağıyla dinlemek, rol biçmek, çenesini tutmak, haddini bildirmek, hesaba katmamak (almamak), çileden çıkmak gibi. Metin genel olarak düz bir metindir. Bu yaş düzeyi için sıkıcı bir metin olabilir.

Metinden çocuk, istersek her insanla geçinmenin mümkün olduğu iletisini çıkarabilir.

4.3.10. Türk mutfak kültüründe kahve

Metin 9 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü denemedir.

Metin 2 sayfada ele alınmıştır. Metnin her sayfasında birer fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar metnin içeriğini yansıtmaktadır. Fakat estetik açıdan daha iyi olabilirlerdi.

Metin “Milli Kültürümüz” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da kahvedir. Metinde kahvenin tarihçesi, Türklerin kahveyle nasıl ve ne zaman tanıştığı ve Türk kahvesi anlatılmaktadır. Konu bilgilendirici ve ilgi çekicidir.

Metnin dili genel olarak sade ve akıcıdır. Az sayıda anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grubu kullanılmıştır: özgü, has, güğüm, sitil örtüsü, ibrik, meta, ritüel gibi.

Metni okuyan çocuk kahve hakkında genel bir bilgi sahibi olmuş olur.

4.3.11. Ben, Mimar Sinan

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü tiyatrodur.

Metin 4 sayfaya yerleştirilmiştir. Her sayfada Mimar Sinan’ı yaptığı camilerin fotoğrafları yer almaktadır. Fotoğraflar sayfaya daha iyi yerleştirilebilirdi.

Metin “Milli Kültürümüz” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da milli kültürümüzün en önemli mimarlarından olan Mimar Sinan’dır. Metnin konusu Mimar Sinan ve çiraklık, kalfalık, ustalık eserleridir.

Metnin kahramanı Mimar Sinan'dır. Yardımcı kahramanlar ise Kanuni Sultan Süleyman, Yavuz Sultan Selim'dir.

Metin 1. kişi ağzından anlatılmaktadır. Bu durum metnin anlaşılabilirliği açısından önemlidir. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları sıklıkla kullanılmıştır: acemi ocağı, yaman, kubbe, civan, hünkâr, saltanat, sütun, temin etmek, şaheser, muntazam, emsalsiz, nakkaş, azametli, mühim, tez, maiyet, haznedar, sual, nam, meşale, layık, pir-i aziz, önsezi, tesir gibi.

Metni okuyan öğrenci, azimle, çalışkanlıkla, kararlılıkla başarının kaçınılmaz olduğunu öğrenir.

4.3.12. Türkiye'm, ana yurdum, sebebim, çarem!

Şiir 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada ele alınmıştır. Sayfanın üst tarafında resim, alt tarafında şiir yer almaktadır. Şiirde Türkiye haritasının üzerine şiir ile ilgili, kültürümüzü yansıtan nesneler yerleştirilmiştir. Sayfanın düzeni daha dikkat çekici hale getirilebilirdi. Resim fon hainde kullanılabilir, şiir onun üstüne yerleştirilebilirdi.

Metin "Milli Kültürümüz" teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da vatanıdır. Şiirde vatana duyulan sevgi, her haliyle vatana duyulan hasret anlatılmaktadır.

Şiir 6 kıtadan oluşmaktadır. Her kıtanın 2. ve 4. mısraları kendi arasında uyaklanmıştır. Şiirin dili sınıf seviyesine göre ağırdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler kullanılmıştır: kağı, yaylı, mahzun, tezek, biteviye, tandır, çökelek, kırkikindi, kerpiç, kahr, çağrışmak gibi.

Metni okuyan çocuk vatanın her koşulda vazgeçilmez olduğunu anlar, vatan sevgisinin önemini kavrar.

4.3.13. Piri Reis

Metnin içeriğini okumadan karikatür şeklinde olması bile çocuklar için ilgi çekicidir. Sayfaya baktığımızda Piri Reis ve amcası Kemal Reis arasında geçen konuşmaları, Simit ve Peynir adlı kedilerin arasında geçen konuşmaları ve açıklamaları görmekteyiz. Metnin çizimleri ilgi çekicidir. Metnin türü biyografidir.

Metin "Bilim ve Teknoloji" teması altında işlenmiştir. Metnin teması da Piri Reis ve denizciliktir. Metinde Piri Reis'in denizciliğe başlama hikâyesi, yıllar içinde kendini nasıl yetiştirdiği, kitaplarını nasıl yazdığı anlatılmaktadır.

Metnin kahramanı Piri Reis'tir. Yardımcı kahramanlar Kemal Reis, Simit ve Peynir, çeşitli ülkelerde tanıştığı denizcilerdir.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Sıklıkla denizcilik terimleri kullanılmıştır: istavrit, palamut, lüfer, usturlap, pusula, olta, balık, miço, tayfa, tersane, donanma, kaptan gibi.

Metni okuyan çocuk azim ve çalışmanın ne kadar önemli olduğunu anlar. Azim ve çalışmanın sonucunu da mutlaka alacağını öğrenir.

4.3.14. 2100'deki yaşamdan bir gün

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü gündüştür.

Metin 3 sayfada ele alınmıştır. Kısaltılmış bir metindir. Metnin ilk ve son sayfasında birer resim, orta sayfasında iki resim kullanılmıştır. Resimler metnin içeriği ile uyumludur. Fakat metnin dikkat çekiciliğine karşın resimler dikkat çekici değildir.

Metin "Bilim ve Teknoloji" teması altında işlenmiştir. Metnin teması da teknolojidir. Metinde 2100'deki yaşamdan bir gün örneği anlatılmaktadır. Konu oldukça ilgi çekici ve merak uyandırıcıdır.

Metinde sıklıkla teknolojiye ait terimler kullanılmıştır: yazılım programı, DNA ve protein alıcısı, molekül, telepatik, mekanik, kontakt lens, kolonileşmek, çip, manyetik araç, manyetik yastık, video posta, robot köpek, manyetizma, iris gibi.

Metni okuyan çocuk teknolojinin gelişimi ile birlikte hayatımızın nasıl değişebileceğine dair fikir edinir.

4.3.15. Yeni dünya

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metin bilgilendirici bir metindir.

Metin 4 sayfada ele alınmıştır. Metinde buluşların yıl yıl ayrılması ve fotoğraflarla desteklenmesi, çocukların ilgisini çekmesi ve okurken sıkıcılığı azaltması açısından önemlidir. Her sayfada anlatılan buluşun fotoğrafı yer almaktadır.

Metin "Bilim ve Teknoloji" teması altında işlenmiştir. Metnin teması da 90'lı yıllardaki buluşlardır. Metinde 1900 yılından başlayarak 1990 yılına kadar önemli buluşlar kısaca açıklanmaktadır.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler kâhin, öngörmek, prototip, molekül olabilir.

Metni okuyan çocuk şu an farkında bile olmadığımız, bize sıradan gelen buluşların aslında ne kadar önemli olduğunu anlar.

4.3.16. *Okumak deyince*

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir.

Metin iki sayfada ele alınmıştır. Her sayfada birer resim kullanılmıştır. Resimler metinle ilgilidir. Fakat çocuklar için dikkat çekici olmayabilir.

Metin “Okuma Kültürü” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da okumadır. Metinde okumanın faydaları, niçin okumamız gerektiği, kurmaca metinleri okumanın nedenleri anlatılmaktadır.

Metinde ilk göze çarpan paragrafların uzunluğudur. Metin toplamda 4 paragraftan oluşmaktadır. 1. paragraf 13, 2. paragraf 10, 3. paragraf 10, 4. paragraf 11 cümleden oluşmaktadır. Paragrafların uzun olması öğrencilerin metni okurken sıkılmasına yol açabilir. Metnin dili genel olarak sade ve akıcıdır. Az sayıda anlamı bilinemeyecek sözcük kullanılmıştır: özdeşleşmek, yüzleşme, çıkarım, tasarım, çağrışım, dinamizm, erdem, bilakis, keşmekeşlik, hayat-ı dünya gibi.

Metni okuyan öğrenci kitaplarla iletişimin önemini öğrenir, kurmaca metinleri neden okuduğumuzun farkına varır.

4.3.17. *DîvânuLugâti't-Türk'ün bulunuş hikâyesi*

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyedir.

Metin 3 sayfada ele alınan kısaltılmış bir metindir. Metinde her sayfada parçaya özgü çizimler kullanılmıştır. Çizimler metnin içeriğini yansıtmakla birlikte özellikle kullanılan koyu renk tonları ile çok dikkat çekici değildir.

Metin “Okuma Kültürü” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da Dîvânu Lugâti't-Türk'tür. Metinde kitap dostu Ali Emîrî Efendi'nin Kaşgarlı Mahmut'un Dîvânu Lugâti't-Türk adlı Türkler için çok önemli olan eserini rastlantı sonucu nasıl bulduğunu anlatılmaktadır.

Metnin kahramanı Ali Emîrî Efendi'dir. Yardımcı kahramanlar Maliye Bakanı Nazif Bey, Nazif Bey'in yakını olan kadın, Maarif Nazırı Emrullah Efendi, Burhan Bey, Faik Reşat Bey'dir.

Metnin dili sınıf seviyesine uygundur. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları nüsha, yayımlamak, sahaf, bedel, maarif nazırı, encümen, rivayet, akçe, kâfi gelmek, Darülfünun, cevahir olabilir. Metinde konuşmalara yer verilmesi öğrencinin metni anlamlandırmasını kolaylaştırmıştır.

Metni okuyan öğrenci Dîvânu Lugâtî't-Türk adlı eserin önemini öğrenir. Fakat onu öğrenirken şunu da anlar: Bilgi değerini bilmeyenlerin elinde yok olmaya mahkûmdur.

4.3.18. Okumak ayrıcalıktır, herkes okuyamaz

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü denemedir.

Metin 2 sayfada ele alman kısaltılmış bir metindir. Metnin çizimleri dikkat çekicidir. Kullanılan renkler oldukça ilgi çekici, açık renklerdir.

Metin “Okuma Kültürü” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da okumamaktır. Metinde okumak dışında her şeyi yapabildiğimizi, fakat okumadığımızı anlatıyor. Ayrıca okumanın bir ayrıcalık olduğunu, bu yüzden herkesin okuyamayacağını vurguluyor.

Metnin resimlerinin canlılık ve iç açıcılığına karşın metnin içeriği olumsuz cümlelerden oluşuyor. Her cümle karşısındakini yargılar, suçlar nitelikte. Bu metni okuyan çocuk bu kadar olumsuz yargılamadan sonra okumaya belki de daha mesafeli duracaktır. Ayrıca metinde okumanın ayrıcalık olduğu ve herkesin bunu yapamayacağının sıklıkla vurgulanması da metni okuyan öğrenciyi okumaya yaklaştırmaz.

4.3.19. İlk kar

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular ve Times New Roman PS-Italic MT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü günlüktür.

Metin tek sayfada işlenen çeviri bir metindir. Metinde metnin içeriğini yansıtan tek bir resim kullanılmıştır.

Metin “Doğa ve Evren” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da kardır. Metinde ilk karın yağması ile birlikte okuldaki çocukların ve çevredekilerin duyguları, çevrenin nasıl görüldüğü tasvir edilmiştir. Metnin sonunda da kış mevsiminin gelmesi ile birlikte zor durumda kalan, kar ile birlikte hayat mücadelesi veren insanlar anlatılmıştır.

Metinde ana kahramanı ve yardımcı kahramanları birbirinden ayrılmamıştır. Metnin kahramanları anlatıcı, öğretmen, Stardi, Precossi, Robetti, Calabrialı çocuk, birinci sınıf öğretmeni, yan okuldan çıkan kızlar, müstahdem, bekçilerdir.

Metnin çeviri bir metin olması bazı yerlerin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Anlatımın birinci kişi ağzından yapılması anlaşılabilirlik açısından önemlidir. Omnibüs, müstahdem, keşmekeş, in gibi sözcüklerin anlamı bilinemeyebilir. Ayrıca metnin sonunda ayrı bir yazı tipiyle yazılan paragraf dikkat çekicidir. Yukarıda kar ile birlikte yaşanan

sevince karşılık burada tamamen kar ile birlikte bazı insanların yaşadığı zorluklar anlatılmaktadır. Metnin sonunda “BABAN” ifadesinin yer alması kafa karıştırıcıdır. Metni baştan itibaren yazan mı baba, yoksa son paragrafı mı baba yazmış belli değildir. Ayrıca bu ifade genellikle mektuplarda yer alır ve mektubu yazan kişinin kim olduğunu belirtir.

Metni okuyan öğrenci karın yağması ile yaşanan coşku ve sevinci görür. Fakat son paragrafla birlikte bu algı yıkılır ve öğrenci karın yağması ile bazı insanların ne kadar zorlukla mücadele ettiğini anlar. Bu iki mesaj ayrı ayrı verilmek yerine tek bir metinde iç içe verilseydi daha uygun olabilirdi. Çünkü tam olumlu bir mesaj almışken öğrencinin tamamen olumsuz bir mesaja geçmesi uygun değildir.

4.3.20. *Bu sabah hava berrak*

Şiir 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Şiir tek sayfada ele alınmıştır. Şiirde kullanılan resim metnin içeriğini yansıtan, bahar mevsimini anlatan bir resimdir. Metin “Doğa ve Evren” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da bahar ve doğadır. Şair şiirde baharın gelişi ile birlikte doğada neler olduğunu coşkulu bir dille anlatmaktadır. Şiirde serbest ölçü kullanılmıştır. Şiirde kullanılan dil sade ve akıcıdır. Basit, gündelik hayatta kullanılan kavramlara yer verilmektedir. Şiir yaş seviyesine uygun, öğrencinin hayata olumlu bakmasını sağlayabilecek nitelikte bir metindir. Şiiri okuyan çocuk baharın gelişiyle tüm canlıların mutlu olduğunu görür.

4.3.21. *Lavanta kokulu köy*

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü gezi yazısıdır. Metin iki sayfada ele alman kısaltılmış bir metindir. Metnin her sayfasında birer fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar metnin içeriğini yansıtmaktadır. Estetik açıdan çok iyi fotoğraflar kullanılmamıştır. Kullanılan fotoğrafların çözünürlüğü iyi değildir. Daha estetik ve ilgi çekici resim ya da fotoğraflar kullanılabilirdi. Metin “Doğa ve Evren” teması altında ele alınmıştır. Metinde Isparta’nın Kuyucak Köyü ve orada ekilen lavanta çiçeği anlatılmaktadır. Metin çok dikkat çekici bir metin değildir. Anlatımı sade ve açık olmasına karşın düz bir anlatım kullanılmıştır. Resimlerle ve dikkat çekici bir anlatımla çocukların ilgisi konuya çekilebilirdi.

Metinde birinci ve ikinci paragraf dışında sade bir dil kullanılmıştır. İlk paragrafta kifayetsiz, topoğrafik, yaban hayatı, bünye, ikinci paragrafta ise rahiya, aromatik, potansiyel kelimelerinin anlamları bilinemeyebilir. Metni okuyan öğrenci ülkemiz ve turizm açısından

önemli bir yere sahip olan lavantayı ve Lavanta Kokulu Köy dedikleri Isparta'nın Kuyucak köyünü öğrenmiş olur. Ayrıca bu değerin tüm dünyaya tanıtılması gerektiğini de öğrenir.

4.3.22. *İstanbul*

Şiir 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Şiir iki sayfada ele alınmıştır. Toplam 10 kıtadan oluşan şiirin her kıtasının 2. ve 4. mısraları kendi arasında uyaklıdır. Şiire özel çizimler kullanılmıştır. Çizimler metnin içeriğini yansıtmakla birlikte daha zengin çizimler kullanılabilirdi. Böylece dikkat çekicilik artabilirdi. Metin “Zaman ve Mekân” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da İstanbul’dur. Şair şiirde kendi hayatının da çok önemli bir parçası olan İstanbul’u anlatmaktadır. Bunu yaparken tüm gördüğü güzellikleri överek anlatmaktadır. Şairin İstanbul özlemi vardır şiirde. Şairin doğduğu, büyüdüğü, okuduğu, evlendiği şehirdir İstanbul. Anne ve babasının mezarı oradadır. Kullanılan dil sade ve akıcı bir dildir. Sınıf seviyesine uygun bir şiirdir. Şiiri okuyan öğrenci İstanbul’un güzel bir şehir olduğunu ve gezilip görülecek çok fazla yeri olduğunu anlar. Belki de şehri görmek için içinde bir istek uyanır.

4.3.23. *Akşehir’de bir fil*

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyedir. Metin 2 sayfada ele alınan fıkra türünde bir metindir. Fıkra düz yazı şeklinde değil, bölümler halinde yazılmıştır. Sayfa iki sütuna ayrılmış, bir tarafta yazı bir tarafta yazı yer almıştır. Metnin her sayfasında resim kullanılmıştır. Resimler incelendiğinde özellikle 2. sayfadaki resim estetik açıdan çok iyi değildir. Metin “Zaman ve Mekân” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da söz vermektir. Metinde eski zamanlarda Akşehir’e yerleşen Moğol Şehzadesi’nin filinin çevrede ne var ne yok yemesi, halkın bundan dolayı açlık çekmesi, içlerinden bir kurul oluşturmaları, kurulun başındaki hoca ile birlikte Şehzadenin huzuruna çıkmaları anlatılmaktadır. Metnin kahramanları hoca, şehzade, kurul üyeleri ve fildir. Metnin dili sade ve akıcıdır. Sınıf seviyesine uygundur. Anlamı bilinemeyecek sözcükler amansız, başıboş, ürperti, sersem, öç, tesirli olabilir. Metni okuyan çocuk verilen sözde durmanın önemli olduğunu anlar, verilen sözde durmamanın sonucunda neler olacağını metinden örnekle görür.

4.3.24. *Moena Türk köyü*

Metin 8,5 punto büyüklüğünde, AvantGardeRegular karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyedir. Metin iki sayfada ele alınan deneme türünde bir metindir. Metnin ilk sayfasında Osmanlı dönemine ait savaş meydanı

resmi, ikinci sayfasında Moena köyünün bu gününe ait bir fotoğraf yer almaktadır. İlk sayfada kullanılan resim yerine daha metnin içeriğini yansıtan, dikkat çekici bir resim kullanılabilirdi. İkinci sayfada kullanılan fotoğraf metinle ilgili fakat gelişigüzel çekilmiş bir fotoğraftır. Köye ait daha farklı resimler kullanılabilirdi. Metin “Zaman ve Mekân” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da Moena Türk köyüdür. Metinde İtalya-Avusturya sınırında yer alan Moena köyünün tarihi geçmişi, Türkler ile bağlantısı ve bugünkü durumu anlatılmaktadır. Metinde en fazla 7 cümlelik paragraflar kurulmasına karşın bazı cümlelerin uzunluğundan dolayı paragraflar uzun olmuştur. Kısa paragraf öğrencinin sıkılmaması açısından daha iyi olabilirdi. Metnin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler ücra, sarık, büst, haraç, yağmalamak, ritüel, tasvir, soydaş, velhasıl, karnaval olabilir. Metnin 3. paragrafının 2. satırının sonunda alt satıra geçerken kelime kısa çizgi ile doğru yerden ayrılmamıştır (verilm-, veril-). Metni okuyan öğrenci Türk kültürünün ne kadar güzel, baskın olduğunun farkına varır. Tek bir Türkün yaşadığı köyün bugün Türk köyü olarak anılması bunu kanıtlar. Bu ileti metinde açıkça verilmektedir.

4.4. Sekizinci Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 7

Sekizinci sınıf ders kitabındaki metin türü dağılımları

<i>Metin Türü</i>	<i>Sayı</i>
Şiir	7
Söyleşi	5
Hikâye	3
Deneme	2
Roman	1
Bilgilendirici metin	1
Tiyatro	1
Gezi yazısı	1
Biyografi	1
Anı	1
Destan	1

Tablo 7’de görüldüğü üzere kitapta en fazla şiir ve söyleşi türlerinde metinler yer almaktadır. Daha sonra hikâye, deneme, roman, bilgilendirici metin, tiyatro, gezi yazısı, biyografi, anı ve destan türleri gelmektedir.

Sekizinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre toplu olarak değerlendirilmesi Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8

Sekizinci sınıf ders kitabında yer alan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Bilgilendirici Metinler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Plan	Dil ve Anlatım	İleti	
Benlik Üzerine	+	+	+	+	+	+	+	+	+
İstiklal Madalyası	+	+	+	+	+	+	-	+	+
Faydalı Bir İş Görme Zevki	+	+	+	+	+	+	-	+	+
Türkçenin Güzelliği	+	+	YOK	+	+	+	-	+	+
Mikro Minyatür	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Selimiye Cami	+	+	-	+	+	+	-	+	+
Burada Dur	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Kalbin Sesi	+	+	-	+	-	+	+	+	+
Yunus Emre'nin Mezarları	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi	+	+	-	+	+	+	-	+	+
Hikâye Edici Metinler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Kahramanlar	Plan	Dil ve Anlatım	İleti
Martı	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Acele Karar Vermeyin	+	+	+	+	+	+	+	-	+
Vatan Yahut Silistre	+	+	+	+	+	+	+	-	+
Ergenekon Destanı	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Değirmende Döner Taşım	+	+	+	+	+	+	+	-	+
Emine Teyzenin Çilek Reçeli	+	+	-	+	+	+	+	-	+
Bilge Adamın Yolu	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Şiirler									
Metin Adı	Çocuk Edebiyatı Ölçütleri								
	Yazı Büyüklüğü	Sayfa Düzeni	Resimler	Tema	Konu	Plan	Dil ve Anlatım	İleti	
O Geliyor	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Gurbet	+	+	-	+	-	+	-	+	+
Sanat	+	+	+	+	+	+	-	+	+
Anadolu Uygarlıkları	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Geçen Zaman	+	+	-	+	-	+	+	+	+
Gülü İncitme Gönül	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Özgürlük	+	+	-	+	+	+	+	+	+

Kitapta genel olarak 11 ve 12 punto yazı büyüklüğü ve ArialMT yazı tipi kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü sınıf seviyesine uygundur. Sayfa düzeni tüm metinlerde uyumludur. Resim ve fotoğraflar incelenen 24 metinden 12 metinde metinle uyumlu değildir. Ayrıca estetik değeri düşüktür. Metne özel yapılan çizimler özenli değildir, renkleri dikkat çekici değildir. Kullanılan fotoğrafların kalitesi iyi değildir. Genel olarak resim ve fotoğraf seçimi özensizdir. Tema tüm metinlerde yaş seviyesine ve çocukların gelişimine uygundur. Metinlerde işlenen konular genel olarak çocuğa göredir. 2 metnin konusu çocuğu karamsarlığa götürebilecek, geleceğe umutla bakmasını engelleyecek türdendir. Metinler genel olarak bir plan dâhilinde yazılmıştır. İncelenen 24 metnin 11 tanesinde dil ve anlatım konusunda sıkıntı vardır. Öğrencinin seviyesine uymama, kullanılan ağır dil, bilinmeyen kelimelerin fazla olması, kullanılan dilin seviyeye ağır olması, çeviri metinlerde oluşan anlam bulanıklığı bu sıkıntılara yol açmaktadır. Metinden çıkarılacak ders ya da ileti genel olarak metinlerde açıkça verilmektedir.

4.4.1. Benlik üzerine

Metin 12 punto büyüklüğünde, Arial MT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü denemedir.

Metin tek sayfada işlenmiştir. Sayfanın sol üst köşesinde yazar hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Metinde sadece kalem tutan bir el resmi kullanılmıştır. Metin bilgi veren bir metin olduğu için çok fazla resim gerektiren bir metin değildir.

Metin “Kişisel Gelişim” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da öz saygıdır. Metinde kendine değer vermenin neden önemli olduğu anlatılmaktadır. Konu yaş grubuna uygundur.

Metinde sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler benlik, şaheser ve çipil olabilir.

Metni okuyan öğrenci kendine değer vermenin ve en önemlisi de ilk sırada kendine değer vermenin ne kadar önemli olduğunu anlar. Bu ileti metinde açıkça ifade edilmektedir.

4.4.2. Martı

Metin 11 punto büyüklüğünde, Arial MT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü romandır.

Metin 4 sayfada ele alman kısaltılmış bir metindir. Metnin ikinci ve üçüncü sayfasında toplam 3 tane resim kullanılmıştır. Resimler metinle ilgili resimlerdir.

Metin “Kişisel Gelişim” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da başarıdır. Metinde Jonathon Livingston adlı martının diğer martılar gibi sadece hayatını yiyecek

bulmak için harcamak istememesi, sürüden ayrılıp kendi sınırlarını aşan uçuşlar yapması ve kendini aşması anlatılmaktadır.

Metnin kahramanı Jonathan Livingston'dır. Yardımcı kahramanlar annesi ve babasıdır.

Metin kitaptan kısaltılan bir metindir. Yaklaşık 4 sayfalık bir metindir. 3. kişi ağzından anlatılmaktadır. Metne ilgili çocuklar kitabını okumaya istek duyabilirler. İlk bakışta öğrenciye uzun gelebilir. Anlamı bilinemeyecek sözcükler mil, fit, kavis, sıra dışı, süzülme, pelikan, albatros, itaatkâr, fırladık, heybetli, meteor, atılım, akrobatik, rutin, cehalet olabilir.

Metni okuyan öğrencinin martı Jonathon Livingston'ın kendini aşma isteğinden etkilenmemesi mümkün değildir. İstedığımızda her şeyin üstesinden gelebileceğimizi, çalışmanın sonucu mutlaka alacağımızı görür.

4.4.3. Acele karar vermeyin

Metin 12 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü hikâyedir.

Metin 2 sayfada ele alınan bir masaldır. Metinde metnin içeriği ile ilgili toplam üç küçük resim kullanılmıştır. Resimler renkli ve dikkat çekicidir.

Metin “Kişisel Gelişim” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da karar vermedir. Metinde dillere destan beyaz atı olan fakir bir köylünün tüm köylülere acele karar vermemek ile ilgili ders vermesi anlatılmaktadır.

Metnin kahramanı beyaz atı olan fakir köylüdür. Yardımcı kahramanlar köylüler, kral, fakir köylünün oğludur.

Metnin dili sadedir. Anlatım 3. kişi ağzından yapılmıştır. Anlamı bilinemeyecek sözcük matem ve vadi olabilir. Fakat çeviri bir metin olmasından dolayı metnin bazı yerlerinde anlam bulanıklığı vardır.

Metnin son paragrafında metinden çıkarılacak dersler çok açık bir şekilde ifade edilmektedir. Acele karar vermenin doğru olmadığı genel olarak çocuğun metinden çıkaracağı derstir.

4.4.4. Vatan yahut Silistre

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT ve Arial-ItalicMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metnin 3. sayfası hariç her sayfasında metinle ilgili resim kullanılmıştır. Metin 5 sayfada ele alınan tiyatro metnidir. Kitaptan alınarak kısaltılmıştır. Metnin sol üst köşesinde yazar ile ilgili kısa bir bilgi verilmiştir.

Metin “Millî Mücadele ve Atatürk” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da vatanseverliktir. Metinde Silistre Kalesi’nin kurtarılması sırasında yaşanan bir olay anlatılmaktadır. Sevdiğini asker olarak Silistre’ye göndermek istemeyen Zekiye’nin erkek kılığına giderek gönüllü olarak vatan savunmasına gitmesi ve sevdiği ile karşılaşması anlatılmaktadır.

Metnin kahramanları Zekiye, Miralay Sıtkı Bey, Abdullah Çavuş, gönüllüler ve İslam Bey’dir.

Metin günümüz diliyle yazılmadığı için anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları fazladır: tabya, zeval vermek, kuşatma, gülle, ziyan olmak, nişan, süngü, sekmek, cephane, ibret, tasarım, kuşatma, miralay, casus, gayret, memur etmek, emniyet etmek gibi.

Metni okuyan öğrenci Türk insanının vatanı ve sevdiği insanlar için her türlü fedakârlığı, cesareti gösterebileceği iletilisini çıkarır.

4.4.5. O geliyor

Şiir 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir 2 sayfada ele alınmıştır. Şiirde resim yerine arka fon kullanılmıştır. İlk sayfada arka fondaki Mustafa Kemal Atatürk’ün gözleri dikkat çekicidir. 2. sayfada şiir sol tarafa kaydırılarak Atatürk’ün resmi yerleştirilmiştir. Arka fonun renginin çok açık olması normaldir. Fakat 2. sayfadaki Atatürk resminin de rengi silik kalmıştır. Renk koyulaştırılarak resim dikkat çekici hale getirilebilir.

Metin “Millî Mücadele ve Atatürk” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da Atatürk’tür. Şiirde Mustafa Kemal Atatürk’ün 19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkışı anlatılmaktadır.

Şiirde serbest ölçü kullanılmıştır. Şiirin dili sadedir. Dize sonlarında benzerlikler yoktur. İlk bakışta şiir 8 bölüm gibi gözükmeyle birlikte her bölümün dize sayıları birbirinden farklıdır.

Metinden “Vatanın geleceğini düşünen insanlar oldukça ve bu insanların umudu oldukça vatan zorluklardan kurtulmasını bilecektir.” iletilisi çıkarılabilir.

4.4.6. İstiklal madalyası

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü denemedir.

Metin 2 sayfada ele alınan bir metindir. Metnin ilk sayfasında İstiklal Madalyası fotoğrafı kullanılmıştır.

Metin “Millî Mücadele ve Atatürk” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da gaziliktir. Metinde bizler için kutsal bir emanet olan İstiklal Madalyası’na bir değer biçilmesinden duyulan üzüntü anlatılmaktadır.

Metnin dili sınıf seviyesine göre oldukça ağırdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler şeref, nişan, takdir, çile, mahrumiyet, mukaddes, malik, takdim, tesir, iftihar, vesile, malul, harp, işporta, cihat, gaza, saadet olabilir. Bu kelimelerin fazla olması öğrencinin okuma sırasında sıkılmasına neden olabilir.

Metni okuyan çocuk manevi olarak değeri olan şeylere maddi değer biçmenin ne kadar yanlış olduğunu anlar.

4.4.7. Faydalı bir iş görmek zevki

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin 3 sayfada ele alınan söyleşi türünde bir metindir. Metnin 1. ve 2. sayfalarında toplam 3 tane küçük, metnin içeriğini yansıtan resim kullanılmıştır.

Metin “Birey ve Toplum” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da faydalı bir iş görme zevkidir. Metinde insanların hatta bazı öküz, at gibi canlıların bile faydalı bir iş yaptıktan sonra ne kadar kendilerini mutlu hissettikleri, faydalı bir iş yapmanın vermiş olduğu zevki hissettikleri anlatılmaktadır.

Metnin dili sınıf seviyesine göre oldukça ağırdır. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları münevver, mahsus, iptidai, mest olmak, mahlûk, mahzun, lüzumsuz, hükmetmek, düven çevirmek, geniş getirmek, meziyet, mevzu, misal, maharet, müddet, yevmiye, manasızlık, bahane, kafaya kakmak, iftihar etmek, vücuda getirmek, meşakkat, muhasebe olabilir. Bu sözcüklerin fazla olması çocuğun metni okurken dikkatinin dağılmasına, sıkılmasına neden olabilir.

Metni okuyan öğrenci faydalı bir iş meydana getirmenin insanı mutlu ettiğini anlar.

4.4.8. Gurbet

Şiir 11 punto büyüklüğünde, Arial MT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada ele alınmıştır. 3 kıtadan oluşmaktadır. 11’li hece ölçüsü ile yazılmıştır. İlk kıtada çapraz uyak kullanılmıştır (1., 3. ve 2.,4. dizeler kendi arasında uyaklı). 2. ve 3. kıtalarda düz uyak kullanılmıştır (ilk 3 dize kendi arasında uyaklıdır.). Şiirde kullanılan yanan bir mum fotoğrafı çok ilgi çekici değildir.

Metin “Birey ve Toplum” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da gurbettir. Şiirde gurbette olan şair duygularını dile getirmiştir. Gurbetin kendisinde yarattığı olumsuzlukları anlatmıştır. Şiir sınıf seviyesine ağır gelebilecek bir şiirdir. Anlam derinliğini bu yaş grubu çözemeyebilir. Anlamı bilinemeyecek sözcükler fer, dağlamak, çağlamak ve mahsus olabilir.

Şiiri okuyan öğrenci gurbette olmanın insana hüznü verdiğini anlar.

4.4.9. Türkçenin güzelliği

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin 2 sayfada ele alman söyleşi türünde bir metindir. Metinde herhangi bir resim ya da fotoğraf kullanılmamıştır.

Metin “Birey ve Toplum” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da Türkçenin güzelliğidir. Metinde Türkçenin güzel bir dil olduğu örneklerle anlatılmaktadır.

Metnin dili sınıf seviyesine göre oldukça ağırdır. Anlamı bilinemeyecek çok fazla sözcük kullanılmıştır. Bu durum öğrenci okurken sıkılmasına ve dikkatinin dağılmasına neden olabilir. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları teşekkül etmek, ahenkli, etimoloji, fonetik, mana, kâfi, tabiat, bünye, yegâne, muktedir, had, müsabaka, rehavet, engin, abide, muazzam, nezaket, sezgi olabilir.

Metni okuyan öğrenci güzel dilimiz Türkçenin farkına varır.

4.4.10. Sanat

Şiir 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada işlenmiştir. 6 kıtadan oluşmaktadır. Çapraz uyak düzeni kullanılmıştır. Şiirde herhangi bir resim ya da fotoğraf kullanılmamıştır. Şiirin sağ ve sol yanlarında süsleme örnekleri kullanılmıştır.

Şiir “Sanat” teması altında işlenmiştir. Şiirin teması da sanattır. Şiirde Anadolu, Anadolu insanı, bize ait değerlere dikkat çekilmektedir. Milli sanata öncelik vermemiz gerektiği, önce kendi değerlerimize sahip çıkmamız gerektiği, daha sonra çağdaşlaşma yolunda adımlar atmamız gerektiği dile getirilmektedir. Şair bunları dile getirilirken Anadolu

insanını savunan aydın tipte milletine yabancılaşmış, milli değerlerine uzak aydın tipi karşımıza çıkarır.

Şiirin dili akıcıdır fakat anlamı bilinemeyecek sözcükler de az değildir. Ayrıca şiirin anlam derinliğini bu yaş grubu öğrenciler anlamakta zorlanabilirler. Anlamı bilinemeyecek sözcükler kubbe, mozaik, sülüs, raks, ürpermek, ıstırap, hazin, musiki, süzmek olabilir.

Şiiri okuyan öğrenci önce kendi milli değerlerimize sahip çıkmamız gerektiğini, daha sonra dünyaya açılmamız gerektiğini anlar. Anadolu'nun sahip olduğu milli ve manevi değerlerin farkına varıp bu konu hakkında daha fazla düşünüp bir bilinç edinebilir.

4.4.11. Mikro minyatür

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metin bilgilendirici bir metindir.

Metin 3 sayfada ele alınan deneme türünde bir metindir. Metnin her sayfasında metnin içeriğini yansıtan, mikro minyatür örneklerinin de olduğu fotoğraflar kullanılmıştır. Örneklerin kullanılması metni daha iyi anlamak adına önemlidir.

Metin “Sanat” teması altında işlenmiştir. Şiirin teması da geleneksel sanatlarımızdır. Metinde mikro minyatür sanatı ve bu sanatı icra eden Hasan Kale anlatılmaktadır. Konu dikkat çekici bir konudur. Ayrıca sanatı ve geleneksel sanatlarımızdan minyatürü anlatması açısından da önemlidir.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler mikro, minyatür, gaye, vasıta, obje, silüet, tezhip, meşakkatli, beis, deha, zira panorama olabilir.

Metni okuyan öğrenci sanatın önemini, daha önce yapılmayan bir sanatı yapmanın, kendini aşmanın, çalışmanın ve bunun karşılığını mutlaka almanın önemini yaşamış bir örnek öğrenir.

4.4.12. Selimiye Cami

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü gezi yazısıdır.

Metin 4 sayfada ele alınmıştır. Metnin her sayfasında camiye ait fotoğraflar kullanılmıştır. Metni daha iyi anlamak adına bunların kullanılması önemlidir.

Metin “Sanat” teması altında işlenmiştir. Şiirin teması da Selimiye Cami'dir. Metinde Selimiye Cami tüm özellikleri ile anlatılmaktadır.

Metinde mimariye ait terimler sıkça kullanılmıştır. Bunların çok sık kullanılması metni okuyan öğrencinin dikkatinin dağılmasına neden olabilir. Anlamı bilinemeyecek sözcükler anıtsal, başyapıt, kesme taş, paye, mihrap, kasnak, minber, simgesel, görkemli,

yegâne, özgün, hünkâr mahfili olabilir. Metnin tamamında “cami” sözcüğü “camii” şeklinde yazılmıştır. Türk Dil Kurumu(2011)’e göre sözcüğün doğru yazımı “cami” şeklindedir.

Metni okuyan öğrenci Mimar Sinan’ın 16. yüzyılda yaptığı bu şaheseri ayrıntılarıyla okur. Ne kadar önemli bir eser olduğunu öğrenir. Mimar Sinan’ın ne kadar büyük bir usta olduğunu bir kere daha anlar.

4.4.13. Anadolu uygarlıkları

Şiir 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada işlenmiştir, 4 kıtadan oluşmaktadır. Belirli bir uyak düzeni yoktur. Şiirde farklı antik kentlere ait 4 farklı küçük resim kullanılmıştır.

Şiir “Millî Kültürümüz” teması altında işlenmiştir. Şiirin teması da uygarlıklardır. Şiirde Anadolu’nun birçok uygarlığa ev sahipliği yaptığı, bugün onlardan kalan birçok tarihî esere sahip olduğu anlatılmaktadır.

Şiirin dili sadedir. Anlamı bilinemeyecek sözcük efsun olabilir. Şiirin dili coşkuludur. Okuyan kişi bundan etkilenecektir. Sınıf seviyesine uygun bir şiirdir.

Şiiri okuyan öğrenci Anadolu’nun çok çeşitli uygarlıklara beşiklik yaptığını, zengin bir tarihe sahip olduğunu öğrenir.

4.4.14. Burada dur

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir.

Metin iki sayfada işlenmiştir. Sayfanın sol üst köşesinde yazar ile ilgili kısa bir bilgi kutucuğuna yer verilmiştir. Metnin her sayfasında birer resim kullanılmıştır. Kullanılan resimler dikkat çekici değildir. Estetik açıdan çok iyi değildir.

Metin “Millî Kültürümüz” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da şehirlerimizdir. Metinde Burdur iline bu ismin tarihte nasıl verildiği 2 ayrı efsane ile anlatılmaktadır. Konu ilgi çekici olabilir. Çocuk yaşadığı şehrin ya da ilgi duyduğu başka bir şehrin isminin nereden geldiğine dair bir merak ve araştırma içine girebilir.

Birinci efsanenin kahramanları Selçuklu Sultanı, Türkmen kocası ve Selçuklu askerleridir. İkinci efsanenin kahramanları oymakbaşı ve oymakta yaşayan kişilerdir.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Paragrafların kısa olması sıkıcılığı önlemiştir. Anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları oba, vadi, konaklamak, oymak, oymakbaşı olabilir. Metinde oymakbaşı kelimesi “oymak başı” şeklinde yazılmıştır. Oysa TDK(2011)’e göre bu kelime birleşik yazılan bir kelimedir.

Metni okuyan çocuk şehirlerin isimlerimin değişik olaylar sonucunda verildiğini, bu isimlerin çoğunlukla tarihi bir geçmişi olduğunu öğrenir.

4.4.15. *Ergenekon destanı*

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü destandır.

Metin 2 sayfada işlenmiştir. Her sayfada metinle ilgili çok küçük iki resim kullanılmıştır. Resimler daha büyük, daha ilgi çekici olabilirdi. Metin uzun bir metindir ve ilk bakışta öğrenci çok fazla yazı ile karşılaştığında metne ön yargılı olabilir. İlgi çekici ve daha büyük resimlerle metne ilgi artırılabilirdi.

Metin “Millî Kültürümüz” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da Ergenekon Destanı’dır. Metinde Göktürklerin düşmanlarından kurtulup Ergenekon’a yerleşmeleri ve yüzyıllar sonra oraya sığınayıp oradan nasıl çıktıkları anlatılmaktadır. Metinde bir destan anlatıldığı ve olağanüstülükler olduğu için öğrencilerin ilgisini çekebilir.

Metnin kahramanları Göktürkler, Göktürklerin düşmanları, İl Han, Kayan(Kayı Han), Tukuz(Dokuz Oğuz), Tukuzlar, Kayatlar ve Türülkenler’dir.

Metinde kullanılan dil genel olarak akıcıdır. Fakat anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları vardır: oku ötmek, kolu yetmek, öç almak, egemen, kavim, hendek, yaman, tan, ağarmak, hakan, sapa, büngüldek, yalın kata, körüklemek, kıskaç tutmak, örs gibi.

Metni okuyan öğrenci Türklerin bağımsızlıklarına düşkün olduklarını, bu uğurda pes etmediklerini, başka milletlere esir olmadıklarını öğrenir.

4.4.16. *Kalbin sesi*

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir.

Metin 2 sayfada ele alınmıştır. Metnin her sayfasında birer fotoğraf kullanılmıştır. İlk sayfada kullanılan fotoğraf çok küçük olduğu için fotoğrafın ne anlatmak istediğini öğrenci anlayamayabilir. İkinci sayfadaki fotoğraf metinle ilgili, anlaşılabilir bir fotoğraftır.

Metin “Zaman ve Mekân” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da geçmiş, şimdi, gelecektir. Metinde yazar eski ile yeniye karşılaştırmış, eskinin tadının artık olmadığını örneklerle anlatmıştır.

Metnin akıcı bir dili vardır. Fakat anlamı bilinemeyecek sözcük sayısı fazladır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler kalay, tas, maşrapa, kulp, reddimiras, melamin, papuç, dam, sürat, ünsiyet, kampana, konfeksiyon duygular, umacı, zaplamak, kotarmak, tatminsiz, buyurgan, gökdelen olabilir. Metinde papuç kelimesi “papuç” şeklinde yanlış yazılmıştır.

Metni okuyan çocuk eskiyi bilmediği için önce şaşırabilir. Sonra günümüz ile karşılaştırıp yazarın duygularını anlamaya çalışır. Öğrenci yazarı ve metinde anlattıklarını tam olarak anlayamayabilir, hissedemeyebilir. Çünkü yazar hem geçmişini hem bu günü yaşamıştır. Oysa bu yaş grubu sadece günümüzü bilir. Genel olarak metinden hızlı yaşam biçiminin kalbimizin sesini duymamızı engellediği iletişimi çıkarabiliriz.

4.4.17. Geçen zaman

Şiir 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada ele alınan kısaltılmış bir şiirdir. Şair ile ilgili şiirin sol üst köşesinde kısa bir bilgi verilmiştir. Şiirde küçük küçük dört farklı fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar renkleri ve görselleri ile ilgi çekici değildir. Estetik bir değer taşımamaktadır.

Şiir “Zaman ve Mekân” teması altında işlenmiştir. Şiirin teması da geçmişe özlemdir. Şiirde şair geçmişe özlem duymaktadır. Şu an yaşlı ve ölüme yakın olan şair çocukluğuna, hatıralarına özlemekte, o günlerin geri gelmesini istemektedir. Konu bu yaş grubu için çok ilgi çekici değildir. Ayrıca çocukları karamsarlığa götürebilecek bir konudur. Bu şiir yerine konu olarak daha ilgi çekici bir konu seçilebilirdi. Zaten öğrenciler şiire diğer türlere göre genellikle daha mesafeli olurlar. O nedenle şiirde konu seçimi önemlidir.

Şiirin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcük yok diyebiliriz. Şiir 1. kişi ağzından anlatılmaktadır.

Şiiri okuyan öğrenci çocukluğun ve gençliğin değerli olduğunu, bu durumun yaşlılıkta anlaşıldığını anlayabilir.

4.4.18. Değirmende döner taşım

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü anıdır.

Metin 4 sayfada ele alınan kısaltılmış bir metindir. Metnin her sayfasında metinle ilgili, metni açıklayıcı resimler kullanılmıştır. Resimler renkli, ilgi çekici resimlerdir.

Metin “Zaman ve Mekân” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da geçmiş, şimdi, gelecektir. Metinde buğdayın un olma serüveni ayrıntılı bir biçimde anlatılmaktadır. Anlatımın birinci kişi ağzından, orada yaşayan bir çocuk tarafından, duygular da katılarak anlatılması metni öğrenci için daha gerçekçi ve ilgi çekici hale getirmiştir.

Metnin kahramanları yazar, yazarın annesi, babası, kardeşleri, anneannesi ve teyzesi, arabacı, değirmenci Haydar’dır.

Metnin dili akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler hummalı, avlu, çer çöp, dam, hıla, kırçıl, boza, sini, curcuna, telis, üzengi, sermaye, azık, boğuk, papak, ayinei devran, loş, huzme, oluk, kayış, kendir, kanırtmak, serpilmek, istiflemek, aşına olabilir. Sayı olarak anlamı bilinemeyecek sözcük sayısı fazladır.

Metni okuyan öğrenci eski zamanlarda buğdaydan unun nasıl elde edildiğini öğrenir. Şimdiki zamanla karşılaştırma fırsatı bulur.

4.4.19. Yunus Emre'nin mezarları

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü söyleşidir.

Metin 3 sayfada işlenmiştir. Metnin her sayfasında küçük resimler kullanılmıştır. Resimler görsel olarak ve kullanılan renkler bakımından ilgi çekici değildir.

Metin “Erdemler” teması altında ele alınmıştır. Metnin teması da vefadır. Metinde birçok şehirde Yunus Emre'ye ait mezarların olduğu anlatılmaktadır.

Metinde fazlaca anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları kullanılmıştır. Bunlar eren, benimsemek, kadirbilirlik, burcu, kaza, eşik, yadigâr, zaviye, küfeki, şol, söz torbası, dergâh, eren, şad etmek, türbe, mader olabilir.

Metni okuyan öğrenci Anadolu halkının Yunus Emre'ye duyduğu sevgi, saygı ve hayranlık neticesinde onu kendilerine mal ettiklerini, bu nedenle Anadolu'nun birçok yerinde Yunus Emre'ye ait olduğu iddia edilen mezar ve makamlar olduğunu öğrenir.

4.4.20. Gülü incitme gönül

Şiir 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada işlenmiştir. Şiirin sol üst köşesinde şair hakkında kısa bir bilgiye yer verilmiştir. Şiirde tek bir resim kullanılmıştır. Metnin içeriğine uygun bir resimdir. Fakat çok dikkat çekici olmayabilir. Şiir 6 kıtadan oluşmaktadır. Şiirde 7'li hece ölçüsü kullanılmıştır. İlk kıtada çapraz uyak, diğer kıtalarda düz uyak kullanılmıştır.

Şiir “Erdemler” teması altında ele alınmıştır. Şiirin teması da sevgidir. Şiirde insanın her zaman, her yerde, herkese hoşgörülü ve alçakgönüllü olması anlatılmaktadır.

Şiirin dili akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler mahsus, engin, gayret, hikmet, hürmet olabilir.

Şiiri okuyan öğrenci mutlu yaşamak için kimseyi kırmamak, incitmemek gerektiğini anlar.

4.4.21. *Emine teyzenin çilek reçeli*

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin dört sayfada ele alınan hikâye türünde bir metindir. Metnin sol üst köşesinde yazar hakkında kısa bir bilginin verilmesi açıklayıcı olmuştur. Metnin son sayfası hariç her sayfasında metnin ilgili renkli resimler kullanılmıştır. Resimler ilgi çekicidir. Son sayfaya da metnin sonu ile ilgili bir resim konulabilir.

Metin “Erdemler” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da paylaşma ve dayanışmadır. Metinde boş durmayı hiç sevmeyen Emine teyzenin çilek reçelinin girişimci ve yardımsever komşusu tarafından çok beğenilmesi ve çilek reçelinin mahalledeki işsiz gençlere nasıl ekmek kapısı olduğu anlatılmaktadır.

Metnin kahramanları Emine teyze, yazar, yazarın annesi, babası Mehmet Bey, mahalledeki kadınlar, Emine teyzenin oğlu, komşular, mahalledeki işsiz gençlerdir.

Metnin giriş ve gelişme bölümleri iyi bir şekilde ayırt edilirken, sonuç bölümü sanki yoktur. Metin gelişme bölümü devam ederken sonlandırılmış hissi uyandırmaktadır.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Paragraflar okuyucu sıkmayacak uzunluktadır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler dantel, motif, kıvanç, tembihlemek, yakınmak olabilir. Metinde sıkça deyimlerden yararlanılmıştır: hak vermek, hoşuna gitmek, hayran kalmak, sevinçten deliye dönmek, yere göğe sığmamak, yolunu gözlemek, dert yanmak, umut bağlamak, kulak arkası etmek, kıvanç duymak. Metinde “teyze” kelimesi büyük harfle yazılmıştır. Oysaki TDK’ye (2011) göre akrabalık bildiren isimler küçük yazılmalıdır.

Metni okuyan öğrenci metindeki insanların davranışlarında etkilenebilir. Herkesin birbiri ile yardımlaşma ve dayanışma içinde olduğunu görür. Yardımlaşma ve dayanışmanın insanların hayatlarında çok önemli olduğunu anlar.

4.4.22. *Bilge adamın yolu*

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Metin 2 sayfada ele alınan hikâye türünde bir metindir. Metnin iki sayfasında da metnin ilgili, metni açıklayıcı resimler kullanılmıştır. İlk sayfadaki resim dikkat çekici, renkli bir resimdir. İkinci sayfadaki resim biraz daha büyük, renkli ve dikkat çekici olabilir.

Metin “Hak ve Özgürlükler” teması altında işlenmiştir. Metnin teması da bireysel farklılıklarımızdır. Metinde farklı köylerden gelen 3 zeki çocuğun en bilge adamın bilgisine

ulaşmak için yola çıkmaları, yolda karşılaşmaları ve sonrasında yaşananlar anlatılmaktadır. Kahramanların çocuklardan oluşması konuyu bu yaş grubu için ilgi çekici hale getirebilir.

Metnin kahramanları Narkissos, Manolya ve Tor'dur. Yardımcı kahraman ise bilge adamdır.

Metnin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler yamaç, olası, mercek, özgünlük, timsal, statü, mülkiyet, zırh, miğfer, kalkan, cezbetmek, ayrışma olabilir. Anlatım 3. kişi ağzından yapılmıştır.

Metni okuyan öğrenci bireysel farklılıkların aslında zenginlik olduğunu anlar. Bu farklılıklarla birlik olmayı öğrendiğimizde kendimiz ve insanlık adına iyi ve güzel işler başarabileceğimizi öğrenir. Bu iletiler metinde açıkça verilmektedir.

4.4.23. Aliya İzzetbegoviç ve özgürlük mücadelesi

Metin 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir. Metnin türü biyografidir.

Metin üç sayfada ele alman kısaltılmış bir metindir. Metnin sol üst köşesinde yazarla ilgili kısa bir bilgi verilmiştir. Metnin ilk sayfasında Aliya İzzetbegoviç'in fotoğrafı, ikinci sayfasında tarihi Mostar Köprüsü'nün fotoğrafı yer almaktadır. Son sayfada Aliya İzzetbegoviç'in mezarının fotoğrafı kullanılabilirdi. Bu şekilde anlatılanları öğrenci gözünde daha iyi canlandırabilirdi.

Metin "Hak ve Özgürlükler" teması altında işlenmiştir. Metnin teması da özgürlüklerdir. Metinde Aliya İzzetbegoviç'in ülkesi Bosna'da verdiği özgürlük mücadelesi anlatılmaktadır.

Metnin dili akıcıdır. Fakat anlamı bilinemeyecek sözcük ve sözcük grupları da az değildir. Bunlar filozof, federal devlet, ivme, referandum, teorik, siper, sığınak, veciz, bigâne, vahşet, meşru, tevessül etmek, ideal, zedelemek, bakiye, imha etmek, leh, buruk, arena, travma olabilir.

Metni okuyan öğrenci bir ülkenin bağımsızlığı için verdiği haklı mücadeleyi öğrenmiş olur. Öğrencinin yakın geçmişte yaşanan bu olayı öğrenmesi, düşmanı da olsa savaşta ahlakından ödün vermeyen bir liderin dünyaya verdiği dersi de görmesi önemlidir.

4.4.24. Özgürlük

Şiir 11 punto büyüklüğünde, ArialMT karakteri ile yazılmıştır. Bu yaş grubu için olması gereken büyüklüktedir.

Şiir tek sayfada işlenmiştir. Üç bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölüm 9'ar mısra, son bölüm 3 mısradır. Şiirde serbest ölçü kullanılmıştır.

Şiirde sadece silik bir arka plan kullanılmıştır. Daha canlı, renkli resimlerle şiir desteklenebilir, ilgi çekiciliği arttırılabilirdi. Şiirin sol üst köşesinde şair ile ilgili kısa bir bilgi verilmiştir.

Şiir “Hak ve Özgürlükler” teması altında işlenmiştir. Şiirin teması da temel hak ve özgürlüklerdir.

Şiirin dili sade ve akıcıdır. Anlamı bilinemeyecek sözcükler salınmak ve azat olmak olabilir.

Şiirde şair özgürlüğe olan düşkünlüğünü mısralara dökmüştür. Şiiri okuyan öğrenci şairin özgürlük isteğini görür.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinler çocuk edebiyatının temelini oluşturan iç yapı ve dış yapı özellikleri bakımından incelenmiştir. Biçim olarak öncelikle kitabın kapağı, cildi ve kâğıdı; daha sonra metinlerin yazı büyüklüğü, yazı tipi, sayfa düzeni, resimleri incelenmiştir. İçerik olarak metinler tema, konu, kahramanlar, plan, dil ve anlatım, ileti ölçütlerine göre incelenmiştir. İnceleme sonucunda 5. sınıf Türkçe ders kitabının genel olarak çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olduğu, sadece dil ve anlatım yönünden yeniden incelenmesi gerektiği, özellikle şiir konusunda seviyeye uygun şiirler seçilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. 6. sınıf Türkçe ders kitabının resim ve fotoğraflarının daha özenli seçilmesi gerektiği, dil ve anlatım yönünden yeniden incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının kapaklarının ilgi çekici olmadığı, resim ve fotoğraflarının metne uygun olmadığı, estetik değer taşımadığı, dil ve anlatım yönünden (özellikle seviyeye uygunluk yönünden) yeniden incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Hızlı (2006) “İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Kitaplarında Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde incelediği ders kitabındaki metinlerin biçim olarak yetersiz olduğu, içerik olarak da orta düzeyde öğretici olduğu sonucuna varmıştır.

Telli (2008) “İlköğretim 5.Sınıf Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütüne Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde incelediği ders kitabındaki metinleri biçim ve içerik olarak incelemiş; biçim olarak daha çekici hazırlanabileceği, içerik olarak da değişik türlerden yararlanılarak zenginleştirilebileceği sonucuna varmıştır. Bu tez kapsamında yapılan çalışmada da biçim olarak kitapların daha özenli ve dikkat çekici hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu sonucun, alanyazında gerçekleştirilmiş olan bu çalışma ile uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evren (2008) “İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde metinleri biçim ve içerik olarak incelemiş; biçim olarak yetersiz, içerik olarak da orta düzeyde öğretici olduğu sonucuna varmıştır.

Demir (2009) “Yeni Programa Göre Hazırlanmış İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ve Bu Kitaplardaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygunluğu” adlı yüksek lisans tezinde farklı yayınlardan 6. sınıf seviyesinde 4 kitabı öncelikle türlerine göre ayırmış, daha sonra biçim ve içerik olarak incelemiştir. İncelenen metinlerin genel olarak plan, konu, tema, mesaj, yardımcı düşünceler açısından olumlu özellikler taşıdığı; görseller, kelimeler, atasözü ve deyimler, dinî ve millî kavramlar, imaj ve hayaller, yazım, noktalama ve anlatım açısından birtakım eksikliklere sahip olduğu sonucuna varmıştır. Bu tez kapsamında elde edilen bulguların alanyazında gerçekleştirilen ve yukarıda ifade edilen çalışmaların sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Bu tez kapsamında yapılan çalışmada da plan, konu, tema, mesaj (ileti) açısından incelenen metinlerin yeterli olduğu; görseller ve anlatım açısından yeniden incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu sonucun alanyazında gerçekleştirilmiş olan bu çalışma ile uyumlu olduğu görülmüştür.

İncelenen “Ortaokullar ve İmam Hatip Ortaokulları Türkçe 5 Ders Kitabı” 2018 yılında MEB Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Kitapta toplam 8 tema bulunmaktadır. Bunlar; Çocuk Dünyası, Millî Mücadele ve Atatürk, Erdemler, Bilim ve Teknoloji, Millî Kültürümüz, Okuma Kültürü, Sağlık ve Spor, Doğa ve Evren temalarıdır.

Her temada 4 metne yer verilmiştir. Bu metinlerden dinleme metinleri inceleme kapsamına alınmamıştır. Ayrıca “Karikatür” ve “Sağlıklı Yaşıyorum” metin niteliğinde olmadığı için aynı şekilde inceleme kapsamına alınmamıştır. Kitapta en fazla hikâye ve şiir türlerinde metinler yer almaktadır.

Kitap hacim olarak 5.sınıf öğrencilerinin rahatlıkla taşıyabileceği, hafif bir kitaptır. Kitap kapağında tema başlarında yer alan resimlere yer verilmiştir. İçindekiler bölümünde işlenecek temalar ve bu temalarda yer alan metin adları vardır. İçindekiler bölümünden sonra “Organizasyon Şeması” yer almaktadır. Bu bölümde, resimlerle kitabın işleyişi hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca her temadan önce tema ile ilgili bir resme yer verilmektedir. Kullanılan kâğıdın kalitesi 1. hamurdur.

“Bilmeyen Var Mı?” ve “Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor” metinleri hariç tüm metinlerde 11 punto yazı büyüklüğü ve Calibri yazı tipi kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü sınıf seviyesine uygundur. Sayfa düzeni genel olarak tüm metinlerde uyumlu olmuş, sadece iki metinde resimler sayfanın neredeyse tamamını kaplamıştır. Resim ve fotoğraflar genel olarak ilgi çekici ve renklidir. Şiir metinlerinin resimlerine daha fazla önem verilebilirdi. Metinlerin temaları yaş seviyesine ve çocukların gelişimine uygundur. 3 metnin teması çocukları umutsuzluğa sürükleyecek temalardır. Metinlerde işlenen konular genel olarak çocuğa göredir. 2 metnin konusu temada da olduğu gibi çocukların geleceğe umutla

bakmalarını engelleyecek tarzdadır. “15 Temmuz” metni hariç tüm metinler belirli bir plan dâhilinde yazılmıştır. İncelenen 22 metnin 8 tanesinde dil ve anlatım konusunda sıkıntı vardır. Öğrencinin seviyesine uymama (özellikle şiirlerde), paragrafların uzunluğu, bilinmeyen kelimelerin fazla olması, olumsuz bir dil kullanılması bu sıkıntılara yol açmaktadır. Metinden çıkarılacak ders ya da ileti genel olarak metinlerde açıkça verilmektedir. 2 metnin iletisi metinde gizli kalmış, çocuğun çıkarabileceği iletiler değildir. 2 metnin iletisi de çocuğa göre değildir.

İncelenen “Ortaokullar ve İmam Hatip Ortaokulları Türkçe 6 Ders Kitabı” 2018 yılında MEB Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Kitapta toplam 8 tema bulunmaktadır. Bunlar; Okuma Kültürü, Millî Mücadele ve Atatürk, Bilim ve Teknoloji, Erdemler, Doğa ve Evren, Millî Kültürümüz, Sağlık ve Spor, Birey ve toplum temalarıdır.

Her temada 4 metne yer verilmiştir. Bu metinlerden dinleme metinleri inceleme kapsamına alınmamıştır. Kitapta en fazla hikâye, şiir ve makale türlerinde metinler yer almaktadır.

Kitap hacim olarak 6.sınıf öğrencilerinin rahatlıkla taşıyabileceği, hafif bir kitaptır. Kitap kapağında işlenecek metinlerle ilgili 4 farklı resme yer verilmiştir. Resimler dikkat çekici değildir. Kitap kapağı daha renkli ve ilgi çekici hale getirilebilir. İçindekiler bölümünde işlenecek temalar ve bu temalarda yer alan metin adları vardır. İçindekiler bölümünden sonra “Organizasyon Şeması” yer almaktadır. Bu bölümde, resimlerle kitabın işleyişi hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca her temadan önce tema ile ilgili bir resme ve tema ile ilgili güzel sözlerle yer verilmektedir. Kullanılan kâğıdın kalitesi 1. hamurdur.

Kitapta genel olarak 11, 12, 13 punto yazı büyüklüğü ve 3 farklı yazı tipi kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü sınıf seviyesine uygundur. Sayfa düzeni tüm metinlerde uyumludur. Resim ve fotoğraflar incelenen 24 metinden 9 metinde metinle uyumlu değildir. Ayrıca estetik değeri düşüktür. Metne özel yapılan çizimler özenli değildir. Tema tüm metinlerde yaş seviyesine ve çocukların gelişimine uygundur. Metinlerde işlenen konular genel olarak çocuğa göredir. Metinler genel olarak bir plan dâhilinde yazılmıştır. İncelenen 24 metnin 8 tanesinde dil ve anlatım konusunda sıkıntı vardır. Öğrencinin seviyesine uymama (özellikle şiirlerde), paragrafların uzunluğu, bilinmeyen kelimelerin fazla olması, metinlerin bir sonuca bağlanmaması bu sıkıntılara yol açmaktadır. Metinden çıkarılacak ders ya da ileti genel olarak metinlerde açıkça verilmektedir.

İncelenen 7. sınıf düzeyindeki ders kitabında toplam 8 tema bulunmaktadır. Bunlar; Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk, Kişisel Gelişim, Millî Kültürümüz, Bilim ve Teknoloji, Okuma Kültürü, Doğa ve Evren, Zaman ve Mekân temalarıdır.

Her temada 4 metne yer verilmiştir. Bu metinlerden dinleme metinleri inceleme kapsamına alınmamıştır. Kitapta en fazla şiir ve hikâye türlerinde metinler yer almaktadır.

Kitap hacim olarak 7.sınıf öğrencilerinin rahatlıkla taşıyabileceği, hafif bir kitaptır. Kitap kapağında işlenecek metinlerle ilgili küçük resimlere yer verilmiştir. Resimler dikkat çekici değildir. Kitap kapağı daha renkli ve ilgi çekici hale getirilebilir. İçindekiler bölümünde işlenecek temalar ve bu temalarda yer alan metin adları vardır. İçindekiler bölümünden sonra “Organizasyon Şeması” yer almaktadır. Bu bölümde, resimlerle kitabın işleyişi hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca her temadan önce tema ile ilgili bir resme yer verilmektedir. Kullanılan kâğıdın kalitesi 1. hamurdur.

Kitapta genel olarak 8,5, 9, 9,5 punto yazı büyüklüğü ve 3 farklı yazı tipi kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü sınıf seviyesine uygundur. Sayfa düzeni 2 metin hariç tüm metinlerde uyumludur. Resim ve fotoğraflar incelenen 24 metinden 17 metinde metinle uyumlu değildir. Ayrıca estetik değeri düşüktür. Metne özel yapılan çizimler özenli değildir. Kullanılan fotoğrafların kalitesi iyi değildir. Tema tüm metinlerde yaş seviyesine ve çocukların gelişimine uygundur. Metinlerde işlenen konular genel olarak çocuğa göredir. Metinler genel olarak bir plan dâhilinde yazılmıştır. İncelenen 24 metnin 12 tanesinde dil ve anlatım konusunda sıkıntı vardır. Öğrencinin seviyesine uymama (özellikle şiirlerde), paragrafların ve cümlelerin uzunluğu, bilinmeyen kelimelerin fazla olması, kullanılan dilin seviyeye ağır olması, çeviri metinlerde oluşan anlam bulanıklığı bu sıkıntılara yol açmaktadır. Metinden çıkarılacak ders ya da ileti genel olarak metinlerde açıkça verilmektedir.

İncelediğimiz 8. sınıf düzeyindeki ders kitabında toplam 8 tema bulunmaktadır. Bunlar; Kişisel Gelişim, Millî Mücadele ve Atatürk, Birey ve Toplum, Sanat, Millî Kültürümüz, Zaman ve Mekân, Erdemler, Hak ve Özgürlükler temalarıdır.

Her temada 4 metne yer verilmiştir. Bu metinlerden dinleme metinleri inceleme kapsamına alınmamıştır. Kitapta en fazla şiir ve söyleşi türlerinde metinler yer almaktadır.

Kitap hacim olarak 8.sınıf öğrencilerinin rahatlıkla taşıyabileceği, hafif bir kitaptır. Kitap kapağında işlenecek metinlerin bazılarının resim ve fotoğraflarına yer verilmiştir. Resimler dikkat çekici değildir. Kitap kapağı daha renkli ve ilgi çekici hale getirilebilir. İçindekiler bölümünde işlenecek temalar ve bu temalarda yer alan metin adları vardır. İçindekiler bölümünden sonra “Organizasyon Şeması” yer almaktadır. Bu bölümde, resimlerle kitabın işleyişi hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca her temadan önce tema ile ilgili bir resme yer verilmektedir. Kullanılan kâğıdın kalitesi 1. hamurdur.

Kitapta genel olarak 11 ve 12 punto yazı büyüklüğü ve ArialMT yazı tipi kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü sınıf seviyesine uygundur. Sayfa düzeni tüm metinlerde uyumludur. Resim ve fotoğraflar incelenen 24 metinden 12 metinde metinle uyumlu değildir. Ayrıca estetik değeri düşüktür. Metne özel yapılan çizimler özenli değildir, renkleri dikkat çekici değildir. Kullanılan fotoğrafların kalitesi iyi değildir. Genel olarak resim ve fotoğraf seçimi özensizdir. Tema tüm metinlerde yaş seviyesine ve çocukların gelişimine uygundur. Metinlerde işlenen konular genel olarak çocuğa göredir. 2 metnin konusu çocuğu karamsarlığa götürebilecek, geleceğe umutla bakmasını engelleyecek türdendir. Metinler genel olarak bir plan dâhilinde yazılmıştır. İncelenen 24 metnin 11 tanesinde dil ve anlatım konusunda sıkıntı vardır. Öğrencinin seviyesine uymama, kullanılan ağır dil, bilinmeyen kelimelerin fazla olması, kullanılan dilin seviyeye ağır olması, çeviri metinlerde oluşan anlam bulanıklığı bu sıkıntılara yol açmaktadır. Metinden çıkarılacak ders ya da ileti genel olarak metinlerde açıkça verilmektedir.

5.2. Öneriler

Yapılan bu çalışma sonucunda belirlenen eksikliklerin giderilmesi daha etkili bir Türkçe eğitimine yardımcı olacaktır. Bu çerçevede şu önerilerde bulunulabilir;

- Türkçe ders kitabı yazarları çocuk edebiyatı alanında donanımlı olmalıdır.
- Türkçe ders kitaplarının görsellerini hazırlayan kişiler hem kendi alanında hem de çocuk edebiyatı alanında donanımlı olmalıdır.
- Kitapların kapakları ilk bakışta çocukların ilgisini ve dikkatini çekecek tarzda olmalıdır.
- Metin seçiminde seviyeye uygunluk mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.
- Seçilen metinlerde bilinemeyecek kelime sayısına, paragrafların uzunluğuna, kullanılan dilin olumlu olmasına dikkat edilmelidir.
- Metinlerin konuları çocuğun geleceğe umutla bakmasını sağlamalıdır.
- Kitapta kullanılan görsellerin estetik değerinin yüksek olmasına, fotoğraf çözünürlüğünün iyi olmasına, kitaba özel yapılan çizimlerin özenli yapılmasına dikkat edilmelidir.

Sonuç olarak, Türkçe ders kitaplarını kullanan öğretmenlerin yorumları mutlaka alınmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ile Talim ve Terbiye Kurulu, hazırlanan ders kitaplarının denetimini en iyi şekilde yapmalı ve bu kitaplar hakkında gelen yorumları dikkate alarak gerekli düzenlemeleri yapmalıdır. Tüm bunlar bundan sonra hazırlanacak olan Türkçe ders kitaplarının, biçim ve içerik açısından daha iyi bir ders aracı olabilmesi için gereklidir.

KAYNAKÇA

- Arıcı, A. F. (2016). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baş, B. (2015). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, E. ve Taş, S. (2008). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 59-74.
- Degeç, H. (2016). *Hasan Kallımcı'nın Çocuk Romanlarının İncelenmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Kütahya (No:480206)
- Demir, A. I. (2009). *Yeni programa göre hazırlanmış ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitapları ve bu kitaplardaki metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğu*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya (No: 253002)
- Evren, Z. (2008). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki edebi metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon (No: 220092)
- Hızlı, İ. (2006). *İlköğretim 8. sınıf Türkçe kitaplarında metinlerin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından değerlendirilmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon (No: 187160)
- Karadeniz, E. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk hikâyelerinin çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Sakarya (No: 536959)
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Küçük, E. E. (2005). İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki düzyazı metinlerinin çocuğa görelik ilkesine ve metinlerin içerdiği eğitsel iletilere

göre incelenmesi(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ (No: 188406)

MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to doing and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.

Mert, E. L. (2012). İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan öykülerin çocuk yazınının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 73-93.

Miles M. B. ve Huberman A. M. (1999). *Qualitative data analysis*. London: Sage.

Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sanlı, H. (2006). İlköğretim 6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bilişsel beceri ve duyuşsal özellikleri kazandırma açısından incelenmesi(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ (No: 187136)

Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.

Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.

Sinan, A. T. ve Demir, S. (2011). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki anlatısal metinlerin yapı özellikleri ve programa uygunluğu. *Turkish Studies*, 6(3), 1149-1167.

Şimşek, T. (2011). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker.

Şirin, M. R. (1994). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.

TDK (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Telli, A. G. (2008). İlköğretim 5.Sınıf Kitaplarındaki Edebi Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütüne Göre Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon (No: 220254)

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2008). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2002). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. İzmir: Ürün Yayınları.

Yavuzer, H. (2012). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Ayşe YILDIRIR KALDIRIM		
E-postası/Web Sayfası	aysegozdevildirir@gmail.com		
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Türkçe Eğitimi		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Dokuz Eylül	Türkçe Eğitimi	2011
Tez Başlığı	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi		
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Ömer İNCE		

EK 2. Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Kontrol Listesi

Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Kontrol Listesi			
Ders Kitabının Yayınevi ve Sınıfı: 2018-2019 MEB Yayınları Sınıf Ders Kitabı			
Metin Adı:			
Bîçim Özellikleri Açısından Ölçütler	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
Yazı Büyüklüğü(Boyutlar)			
Kâğıt			
Kapak, cilt			
Sayfa düzeni			
Resimler			
İçerik Özellikleri Bakımından Ölçütler			
Tema			
Konu			
Kahramanlar ve Yardımcı Kahramanlar			
Plan			
Dil ve anlatım(yazım ve noktalama içinde)			
Mesaj, ileti			

